

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
ORTAOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARININ
İŞLEVSEL OKUMA AÇISINDAN İNCELENMESİ (1924-2015)

Mehmet SOYUÇOK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

UŞAK

Mayıs 2017

ORTAOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İŞLEVSEL OKUMA
AÇISINDAN İNCELENMESİ (1924-2015)

Mehmet SOYUÇOK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2017

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ORTAOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İŞLEVSEL OKUMA
AÇISINDAN İNCELENMESİ (1924-2015)

Mehmet SOYUÇOK

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Danışman: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

Bu çalışmanın amacı, 1924-2015 yılları arasında uygulanan ortaokul Türkçe öğretim programlarının işlevsel okuma açısından incelenmesidir. Ayrıca her program kendi içinde sınıflar bazında ve diğer programlarla da işlevsel okuma açısından karşılaştırılmıştır.

Araştırma evrenini 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı, 1929 Orta Mektep Türkçe Programı, 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı, 1938 Ortaokul Türkçe Programı, 1949 Ortaokul Türkçe Programı, 1962 Ortaokul Türkçe Programı, 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, 2005 Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı, 2015 Türkçe 1-8. Sınıflar Öğretim Programı oluşturmaktadır.

Öğretim programlarını işlevsel okuma açısından inceleyebilmek amacıyla uzman görüşü alınarak işlevsel okuma listesi hazırlanmış, programlar bu liste baz alınarak incelenmiştir. Programlar işlevsel okuma açısından incelenirken programlardaki kazanımların işlevsel okuma becerisiyle aynı olmasına değil işlevsel okuma becerisini kazandırabilecek özellikte olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda programların işlevsel okumaya yer verme açısından yıllar içinde değişkenlik gösterdiği, bir program içinde yer verilen işlevsel okuma becerisi ile ilgili kazanımların ise farklı sınıflarda tekrar edilmediği görülmüştür. İşlevsel okuma açısından en güçlü program 1949 Ortaokul Türkçe Programı, en zayıf program ise 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı'dır.

Anahtar kelimeler: Okuma, okuma eğitimi, işlevsel okuma, öğretim programı.

ABSTRACT OF MASTER'S THESIS
ANALYZING OF SECONDARY SCHOOL TURKISH CURRICULUMS
IN TERMS OF FUNCTIONAL READING (1924-2015)

Mehmet SOYUÇOK

Turkish Language Education Department

Usak University Institute of Social Sciences

Adviser: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

The purpose of this study is to analyze the Secondary School Turkish Curriculum that was performed between the years 1924 and 2015 in terms of functional reading. Also each curriculum in itself was compared in basis of grades and other curriculums in terms of functional reading.

The universe of the study is consisted of 1340 (1924) high school first term curriculum, 1929 secondary school Turkish curriculum, 1931-1932 education year Turkish curriculum that was changed, 1938 Secondary school Turkish curriculum, 1949 secondary school Turkish curriculum, 1962 secondary school Turkish curriculum, 1981 primary education schools Turkish curriculum, 2005 Turkish curriculum of 6th and 8th grades, 2015 turkish curriculum of 1st-8th gradedes.

In order to analyze the curriculums in terms of functional reading, a functional reading list is prepared by getting a professional's opinion and the analyzes of curriculums were based on this list. Thile the curriculums were being analyzed in terms of functional reading, it was not considered whether the functions in curriculums were the same as the functional reading skill or not, but it was considered if the functions in curriculum were able to acquire the functional reading skill.

In the result of this study it was not only seen that; curriculums varied in terms of including functional reading in years but also the functions about the functional reading skill those were included in any curriculum were not revised in different grades. The best curriculum in terms of functional reading is 1949

secondary school Turkish curriculum and the worst curriculum is 1340 (1924) high school first term curriculum.

Key words: reading, teaching of reading, functional reading, curriculum

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 154009010 No'lu öğrencisi Mehmet Soyuçok'un "Ortaokul Türkçe Programlarının İşlevsel Okuma Açısından İncelenmesi" adlı tezi /... / tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	

Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada ortaokul Türkçe programları işlevsel okuma açısından incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca işlevsel okumaların yer verilme sıklığı ve öğretim programlarındaki işlevsel okumaya yönelik kazanımların programdan programa değişimi de belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş bölümünde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, problem cümlesi ve alt problemler yer almaktadır. İkinci bölüm olan kavramsal çerçeve bölümünde okumanın tanımı, okumanın günlük hayattaki yeri ve önemi, okumanın işlevsel oluşu ve okuma eğitimi, Türkçe programında yer verilen okuma türleri, işlevsel okuma, işlevsel okumanın diğer okuma türleri arasındaki yeri, PISA sorularında işlevsel okuma, öğretim programları hakkında bilgilere ve işlevsel okuma konusundaki ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünü yöntem oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evreni, verilerin analizi, varsayımlar ve sınırlılıklar hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünü ise bulgular ve yorumlar oluşturmaktadır. Bu bölümde ortaokul Türkçe öğretim programlarının işlevsel okuma açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise araştırma sonucu ve bu sonuca ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında büyük emek veren, yol gösteren, her zaman destek olan sadece ilminden değil irfanından da faydalanma fırsatı bulduğum, beraber çalışmaktan keyif aldığım, tanıdığım günden beri mütevazılığı, insani yönü, akademik kişiliğiyle kendime örnek almaya çalıştığım kıymetli danışmanım Prof. Dr. Musa Çifci'ye teşekkür ederim.

Çalışkanlıkları ve bilgileriyle örnek olan, sorduğum soruları karşılıksız bırakmayarak bana yardımcı olan, öğrencileri olduğum için kendimi şanslı saydığım değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Salih Gülerer'e, Yrd. Doç. Dr. Selcen Çifci'ye, Doç. Dr. Zekerya Batur'a teşekkür ederim.

Akademik kişiliği ve duruşuyla her zaman bana ışık tutan sayın hocam Doç. Dr. Adem Sezer'e teşekkür ederim.

Evliliğimizin her devresinde olduğu gibi çalışmamı yaptığım günlerde de engin sabır ve hoşgörüsüyle bana her zaman destek olan, huzurlu bir aile ortamında rahatça çalışmamı sağlayan sevgili eşim Dilruba Soyuçok'a ve bu çalışmamı yaparken bana en büyük desteği ve gücü veren hayattaki en büyük mutluluğum, sevgili oğlum Şahin Tuğra Soyuçok'a teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Mehmet SOYUÇOK

Doğum Yeri ve Tarihi: Denizli / 21.06.1987

Lisans Eğitimi: Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi
Bölümü

İletişim:

e-posta: mehmetsoyucok@gmail.com

TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo1.....	24
Tablo2.....	35
Şekil1.....	35
Tablo3.....	46
Tablo4.....	47
Şekil2.....	48
Tablo5.....	49
Tablo6.....	50
Şekil3.....	52
Tablo7.....	54
Tablo8.....	54
Şekil4.....	56
Tablo9.....	57
Tablo10.....	58
Şekil5.....	62
Tablo11.....	64
Tablo12.....	65
Tablo13.....	67
Tablo14.....	70
Şekil6.....	73
Tablo15.....	74
Tablo16.....	75

Şekil7.....	77
Tablo17.....	78
Tablo18.....	79
Tablo19.....	83
Tablo20.....	85
Tablo21.....	87
Şekil8.....	89
Şekil9.....	90
Tablo22.....	91

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	IV
ABSTRACT OF MASTER THESIS.....	V
JÜRİ ve ENSTİTÜ ONAYI.....	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
ÖZGEÇMİŞ.....	X
TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
1.BÖLÜM.....	1
1.1GİRİŞ.....	1
1.1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.1.2. Araştırmanın Önemi.....	1
1.1.3. Problem Cümlesi.....	3
1.1.4. Alt Problemler.....	3
2.BÖLÜM.....	4
2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1.1. Okuma Nedir?	4
2.1.2. Okumanın Hayattaki Yeri ve Önemi.....	8
2.1.3. Okumanın İşlevsel Oluşu ve Okuma Eğitimi.....	11
2.1.4. Türkçe Programlarında Yer Verilen Okuma Türleri.....	15
2.1.5. İşlevsel Okuma.....	17
2.1.6. İşlevsel Okumanın Diğer Okuma Türleri Arasındaki Yeri.....	22
2.1.7. PISA Sorularında İşlevsel Okuma.....	24

2.1.8. Öğretim Programları.....	36
2.1.9. İlgili Araştırmalar.....	39
3. BÖLÜM.....	42
3.1.YÖNTEM.....	42
3.1.1. Araştırma Modeli.....	42
3.1.2. Araştırma Evreni.....	42
3.1.3. Veri Toplama Süreci.....	42
3.1.4. Verilerin Analizi.....	45
3.1.4. Varsayımlar.....	46
3.1.5. Sınırlılıklar.....	46
4. BÖLÜM.....	48
4.1. BULGULAR ve YORUMLAR.....	48
4.1.1. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı.....	48
4.1.2. 1929 Orta Mektep Türkçe Programı.....	51
4.1.3.1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı.....	55
4.1.4.1938 Ortaokul Türkçe Programı.....	55
4.1.5. 1949 Ortaokul Türkçe Programı.....	59
4.1.6. 1962 Ortaokul Türkçe Programı.....	65
4.1.7. 1981 Temel eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı.....	65
4.1.8. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı.....	75
4.1.9. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı.....	80
4.1.10.Genel Değerlendirme.....	92
5. BÖLÜM.....	98

5.1. SONUÇ ve TARTIŞMA.....	98
5.2. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	98
KAYNAKÇA.....	100

I. BÖLÜM

1.1. GİRİŞ

1.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 1924-2015 yılları arasında Türkiye’de uygulanan ortaokul Türkçe öğretim programlarının işlevsel okuma kazanımlarını edindirici hedeflere ne kadar yer verdiğini ve bu kazanımların yıllara ve sınıflara göre değişimini belirlemektir.

1.1.2. Araştırmanın Önemi

Okuma, Türkçe derslerinde dinleme, izleme, yazmayla beraber öğrenciye kazandırılması hedeflenen dört temel beceriden biridir. Ayrıca genel olarak derslerin tam anlamıyla anlaşılabilmesi etkili ve verimli okuma yapabilmeye bağlıdır. Bu yüzden okuma, Türkçe öğretimi başta olmak üzere bütün ders ve disiplinlerin başarılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Diğer bir deyişle eğitim öğretim faaliyetlerinin temelinde okuma vardır. Dünya üzerinde bugünkü manada okulların kuruluş amaçları da esas olarak okuryazar yetiştirmektir (Cubberley, 2004, 306).

Eğitim öğretim faaliyeti sadece okul odaklı değildir, öğrenciyi hayata hazırlama eğitimin en önemli amaçlarından biridir (Tezcan, 1985, 4). Hayata hazırlamanın başında gelen yollardan biri de öğrenciye okuma becerisi kazandırmaktır. Öğrenme yaşam boyu devam eden bir süreçtir. “İçinde yaşadığımız dönemde bireysel ve toplumsal gereksinimleri karşılamak için yaşam boyu öğrenme ne kadar önemli ise, bireyin yaşam boyu öğrenme becerisi kazanabilmesi için okuma alışkanlığına sahip olması da o kadar önemlidir” (Keskin, 2013: 224).

Okuma becerisine sahip olmak demek, sadece harf ve heceleri tanımak değil okuduklarındaki anlama hâkim olmak, verilen mesajı doğru şekilde algılayabilmek demektir. Yoksa eski devirlerdeki asker mektubu okuyan kişinin okuryazar, kültürlü kabul edildiği zamanlar geride kalmıştır, artık okuma görevleri daha karmaşık, derin ve çeşitlilik gösteren bir hâl almıştır. “Okuma yazma giderek çeşitli kişilerle ilişki kurma, modern toplumun gereklerini yerine getirme, öğrenmeyi sürdürme, bireyin kapasitesini sonuna kadar geliştirme gibi hususları da kapsamaktadır (Güneş, 2009: 11). Kişilerin toplumsal rollerindeki değişimler ve ortaya çıkan teknik gelişmeler dolayısıyla artık temel düzeyde okuryazar olmak birey ve toplum için yeterli değildir. Bu noktada işlevsel okumanın önemi gündeme gelmektedir.

Kişinin günlük hayatını sürdürebilmek amacıyla yaptığı okumaları ifade eden işlevsel okuma (Çifci, 2013, 98), her bireyin mutlak kazanması gereken bir dil becerisidir. Günlük hayatta okuma ile ilgili görevlerde kimseye muhtaç olmak istemeyen bir insanın işlevsel okuma becerisine sahip olması gerekir. Kişilerin bu beceriyi kazanacakları yer de eğitim öğretim hayatları boyunca aldıkları Türkçe dersleridir. Kişilerin gördükleri Türkçe derslerinde edinmeleri gereken işlevsel okuma becerileri vardır. Bu işlevsel okuma becerileri, bilimsel bir makaleyi anlayarak okuma, bir fikir yazısını bakış açısını kavrayarak okuma, bir elektronik cihazın kullanma kılavuzunu okuma, minibüs kalkış saatlerini okuma, bir ilacın prospektüsünü okuma gibi çok farklı okuma görevlerini kapsayabilir. Bu beceriyi kazanan bireyler kültürel ve sosyal gelişimlerini rahatlıkla sürdürebileceklerdir.

TÜİK verilerine göre 2016 yılı itibarıyla; 22-24 yaş arası 982, 556 kişi, 25-29 yaş arası 1.318.688 kişi, 30-34 yaş arası 795, 882 kişi, 35-39 yaş arası 779, 240 kişi, 40-44 yaş arası 833, 922 kişi, 45-49 yaş arası 678, 143 kişi ilköğretim okulu mezunu durumundadır ve örgün eğitim öğretim kurumlarının dışındadır (<https://biruni.tuik.gov.tr>: 01/11/2016). Bu kişilerin okul hayatı bitmekle beraber günlük hayatları devam etmekte ve bu kişiler her gün zorunlu olarak okuma yapmaktadırlar. Bu istatistiksel veriler bize okuma eğitiminin, öğrencilere hayata dönük yani işlevsel şekilde verilmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca işlevsel okuma, sadece istatistiksel verileri ortaya konan ilköğretim mezunlarının değil, ortaöğretim, lisans ve üzeri öğrenim durumuna sahip bireylerin de mutlaka sahip olması gereken bir beceridir.

İşlevsel okuma sadece bireyler için değil ülkeler için de önemlidir. Ülkeler açısından halkın sahip olduğu beceri ve yeterlikler büyük önem taşımaktadır. Çünkü halkın kendini geliştirmişlik seviyesi, ülkenin gelişmişlik seviyesi hakkında önemli bir göstergedir. “Ekonomik gelişme için bir ülkenin en az %40’ının okuryazar olması gerektiği belirtilmektedir” (Gönen, 2007, 61). Bu bakımdan “okuma bireysel bir etkinlikten çok toplumla ilgilidir” (Demirel ve Şahinel, 2006: 82). Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarındaki “Millet Mektepleri”, “Okuma Yazma Seferberlikleri” vatandaşı okuma öğretmenin yanı sıra onların hayatını kolaylaştıracak metinlerle karşı karşıya gelmelerini hedeflemiştir. Ayrıca millet mekteplerinde okuma yazma öğrenenlere halk derslerinde hayatlarını kolaylaştıracak bilgiler de veriliyordu (Karakuş, 2006, 3). Son zamanlarda düzenlenen ve devlet tarafından da desteklenen “Anne Kız Okuldayız” (mebk12.meb.gov.tr: 19/09/2016)

gibi kampanyalar da aynı hedefe dönüktür; yani yaygın eğitim çalışmalarında işlevsel bir okuma yazma eğitimi amaçlanmaktadır.

Öğrenim hayatının temeli ve günlük hayatta kullanılması kaçınılmaz bir beceri olan okuma üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, bu çalışmaların okuma sürecinin oluşumu, okumanın diğer temel becerilerle alakası, çeşitli okuma yöntem ve teknikleri gibi konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Okumanın işlevsel (fonksiyonel) boyutunu etraflı şekilde ve derinlemesine ele alan bir çalışma ise bulunmamaktadır.

Hayatın içinde her alan, düzey ve anlamda işe yarayan okumaları ifade eden işlevsel okuma, okumanın hayatta ve okulda kullanımını ifade etmesi sebebiyle üzerinde ısrarla ve derinlemesine çalışılması gereken bir okuma türüdür. İşlevsel okuma, eğitim durumu, cinsiyet, ekonomik durum, makam, mevki fark etmeksizin toplum içinde yaşayan her insanın sahip olması gereken bir okuma becerisidir. Eğitimin en önemli amacı öğrenciyi hayata hazırlamak olduğuna göre, Türkçe derslerinde işlevsel okuma becerisine gereken önemin verilmesinin zorunlu olduğu açıktır. Dolayısıyla hem işlevsel okumayı derinlemesine inceleyen bir araştırma yapılmamış olması hem de öğretim programlarında işlevsel okumanın yerini ortaya koymanın gerekliliği ve işlevsel okumanın öğrenciye kazandırılmasının şart olması sebebiyle bu çalışmanın alandaki boşluğu doldurması umulmaktadır.

1.1.3. Problem Cümlesi

“1924-2015 yılları arasında Türkiye’de uygulanan Türkçe öğretim programlarının işlevsel okuma becerilerine nasıl yer vermektedir?”

1.1.4. Alt Problemler

1. 1924-2015 yılları arasında uygulanan Türkçe öğretim programlarının işlevsel okuma becerilerine yer verme açısından programdan programa nasıl değişiklikler göstermiştir?
2. 1924-2015 yılları arasında uygulanan Türkçe öğretim programlarında işlevsel okuma becerilerine yer verme açısından sınıf bazında nasıl değişiklikler göstermiştir?
3. 1924-2015 yılları arasında uygulanan Türkçe öğretim programlarında yer verilen işlevsel okuma kazanımlarının sıklığı nasıldır?
4. PISA soruları işlevsel okuma açısından nasıl bir nitelik göstermektedir?

2. BÖLÜM

2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Okuma Nedir?

Okumayı toplumsal hayatta çok farklı anlamlarda kullanmaktayız. Bir insanın okuyup adam olduğunu söylerken yüksek tahsil yaptığını ve bu sayede bir mevki edindiğini; bir insanın okumadığını söylediğimizde o insanın yüksek tahsil yapmadığını; bir kişi piyasayı okuyor dediğimizde ekonomik şartları ve gidişatı iyi değerlendirebildiğini, okuması yokmuş dediğimizde o kişinin harfleri tanıyamadığını ve dolayısıyla yazılanları duyuşsal ve bilişsel olarak algılayıp anlamlandıramadığını; her akşam okuyor dediğimizde kişinin akşamları kitap, gazete vs. yazılı metinler okuduğunu dile getirmiş oluruz. Bunların yanı sıra halk arasında adamın ne olduğunu suratından okumak, canına okumak, meydan okumak gibi deyimlerde de okuma sözcüğü duruma özgü farklı anlamlar kazanmıştır. Burada incelenecek anlamı ise akademik ve bilişsel yönüyle ilgili olanıdır.

“Toplumsal yaşamın en önemli gerekliliklerinden biri olan okuma, bireylerin zihinsel gelişiminin temelini oluşturur” (Karadağ ve Yurdakal, 2016: 107). Sürekli bir iletişim ve etkileşim halinde bulunan insanların en temel iletişim yollarından biri okumadır. Okuma, sadece harflerin tanınması olarak ifade edilemeyecek kadar karmaşık bir süreç olup okuma işlemi, görme ve işitme organlarının çeşitli hareketleri ve zihnin verilen mesajları anlamasıyla oluşur. Okuma yoluyla yazar ile okuyucu arasında bir iletişim kurulur ve bu yolla yazarın iletmek istediği mesajın ne olduğunu tam olarak anlaması istenir (Aytaş, 2005, 463). Türkçe öğretiminin dört temel becerisinden biri olan okuma için değişik tanımlar mevcuttur. Okuma, öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreçtir (MEB, 2016, 6). Okuma bir yazıyı, bütün öğeleriyle beraber algılama ve anlamlandırma sürecidir (Aydın Yılmaz, 2007, 73; Calp, 2010, 91; Demirel,1999, 50; Gündüz ve Şimşek, 2011, 13; Karahüseyinoğlu, 2002, 1; Kavcar, Sever, Oğuzkan, 1997, 41; Temizkan, 2009, 3).

Baltacıoğlu'na (1940) göre okumanın asıl maksadı kavramadır ve bunun için yüksek bir zihin faaliyeti gerekir (akt. Çıfci, 2000, 182). Diğer bir deyişle okuma etkinliği yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranmasını, çözümlenmesini ve verilen mesajın sorgulanarak doğru bir şekilde anlaşılması gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal

yönleri bulunan çok yoğun zihinsel çaba gerektiren bir beceridir (Aydın Yılmaz, 2007, 63; Burgul Adıgüzel, 2016, 52; Epçaçan, 2009, 209; Göçer, 2007, 29; Kaili ve Çeltek, 2009, 4; Kurudayıoğlu, 2011, 16; Şeref, 2015, 11; Yıldız, 2010, 115). Yani okuma eylemi aslında gözde değil, beyinde gerçekleşmektedir. “Okurken anlama, sezme ve kestirme gücü işletilir” (Duran, 2013: 354). “Okuma, sadece görünen anlamı kavramayı değil aynı zamanda yazarın ruh halini, bakış açısını, niyetini ve fikrini de anlamayı kapsar” (Richards, 1938 akt. Harris ve Hodges, 1995: 207).

Yukarıda yer verilen tanımlardan anlaşılacağı üzere okumayı sesleri, heceleri yan yana getirmek olarak tanımlamak yetersizdir ve okumayı bu şekilde görmek yüzeysel olacak ve okumanın ana işlevlerinin gözden kaçmasına sebep olacaktır. Okuma esas olarak kişinin hayatını kolaylaştırmalı, analiz vb. üst düzey düşünme becerileri sağlamalı yani işlevsel olmalıdır (Aziz, 1981, 11). Diğer bir deyişle okumanın işlevsel yönü göz ardı edilmemelidir (Uzun, 2009, 7). Okumanın temel amacı olan anlama, eleştirme, değerlendirme becerisinin kazanılması ve bu becerilerin karşılaşılan metinlerde etkin olarak kullanılabilmesi işlevsel bir okumayı gerektirir. Buradan da anlaşılacağı gibi okumayı sökmek yani harfleri, heceleri, kelimeleri, cümleleri tanıyabilmek okuma becerisini ifade etmez, sadece okuma becerisi açısından bir başlangıcı ifade eder.

Okuma, hayat boyu geliştirilmesi gereken, durağanlaştığı takdirde işlevselliğini kaybedecek bir süreçtir bu da okumanın dinamik yönüne işaret etmektedir (Gül, 2007, 19). Okuma; dil ve zihinsel becerileri geliştirme, düşünceyi zenginleştirme ve geleceği yapılandırma çalışmalarının başında gelmektedir (Güneş, 2012, 2). Hesapçioğlu'na göre 21. yüzyılda okuryazarlık kavramı, temel bilgisayar becerilerini de kapsayacak şekilde genişleyecektir (Hesapçioğlu, 1999, 23). Okumanın sayılan özellikleri gösteriyor ki kişiler en azından hayatlarını kolayca devam ettirebilecek ve gündemi, gelişmeleri anlayıp yorumlayabilecek kadar okuma yapabilmelidirler.

“Okuma insan beyninin en temel etkinliklerinden biridir ve algılama, belleğe yerleştirme ve yapılandırma olmak üzere üç temel aşamada gerçekleşir” (Günay, 2008: 9). Eskiden sadece kelimelerin anlamını bilmek okuduğunu anlamının temeli kabul edilirken artık bu düşünce değişmiş, okuduğunu anlayabilmek için kavrama, zihinde düzenleme, aralarında ilişki kurma ve değerlendirme yapmanın da şart olduğu görülmüştür (Güneş, 1995; akt. Özen, 2001, 55).

Okuma, artık sadece sesli ve sessiz okuma olarak ikiye ayrılmamaktadır. Çifci (2013) 44 farklı okuma tür, yöntem ve tekniğinden bahsetmektedir. Bu da okumanın basit bir konu değil, önemli ve derinlemesine incelenmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Çelenk'e göre okuma eyleminde kullanılan düşünme süreçleri şunlardır:

1. Hatırlama: Varsayalım ki Antalya'ya bir tatil için gitmeyi tasarlıyoruz. Ankara konusunda bir kitap okumaya başlarsak kitabı okurken Antalya konusunda daha önce bildiğimiz pek çok şeyi hatırlamaya başlarız. Bu durumda normal zamanda Antalya konusunda hatırlamadıklarımızı da hatırlarız.
2. Bağlantı Kurma: Bu hatırlamalarla okuduğumuz arasında aynı zamanda ilişki kurmaya da başlarız. Böylece Antalya konusunda bildiklerimizin listesi daha da uzamış olacaktır. Ashında hatırlama ve bağ kurma eylemlerini birbirinden ayırmak da zordur. Çünkü ikisi de aynı anda zihinde oluşan iki ayrı süreçtir. Geçmiş deneyimlerimizi hatırlamamızın nedeni önceki öğrendiklerimizle yeni öğrenilenler arasında bağ kurulmasının sonucudur.
3. Organize Etme: Okuma eylemi sırasında, okunan bilgiler belli ana başlıklar altında organize olurlar. Örneğin Antalya konusunda okurken Antalya hakkındaki bilgilerimiz yalın tek bir başlık halinde değil birbiriyle ilişkili ortak başlıklar altında listelenerek belleğimize yerleşir. Bilgilerimizi organize etmek ne okuduğumuzu hatırlamak ve ne yazacağımıza karar vermek açısından önemlidir.
4. Hayal Kurma: Okurken duygularımızı aynı zamanda hayal kurmak için de kullanırız. Geçmiş deneyimlerimize dayanarak okuduğumuz metinden algıladığımız manzaraları, sesleri, kokuları, tatları hayal edebiliriz. Hayal kurma sürecinde okuduklarımızı duyularımızla ilişkilendirip okuma metniyle bütünleştiririz.
5. Tahmin: Okurken öğrendiklerimizi kullanmanın bir diğer yolu da tahmindir. Örneğin, okuma sırasında Antalya'da neyle karşılaşacağımızı da düşünmeye başlarız. Tahmin etme eylemi okuduğumuzu anlama etkinliği için önemlidir. Çünkü bu sayede beynimiz bizi etkin bir şekilde okuma eylemi içine sokar.
6. İzleme: İnsan beyni, bilgi akışını sürekli olarak izler. Okurken mantığa aykırı bir durumla karşılaşarsak bu doğru olmaz diye düşünürüz. İzleme eylemi beynin bilgiyi denetleme yoludur.
7. Genelleme: Genelleme de yine okuma ile ilgili bir düşünme sürecidir. Beynin bu özelliğinden dolayıdır ki birey küçük birbiriyle ilgili bilgi örneklerini toplar, bunlardan genel yargılara ulaşır. Örneğin Antalya'nın iklimini okurken, ortalama düşen yağmur, en düşük ve en yüksek sıcaklık şemaları incelenirse Antalya'nın yıllık iklimi ile ilgili genel bir çıkarım yapılır. Çünkü genellenmiş yargılar küçük ayrıntılardan daha kolay hatırlanır.
8. Uygulama: Okuma eylemi sonunda edinilen bilgilerin kullanılmasıdır. Okunmuş bulunan kitap doğrultusunda Antalya'ya yolcu taşıyan seyahat şirketiyle ilişkiye girmek, ne zaman ve Antalya'nın nerelerine gideceğine, nerede kalacağına karar vermek gibi.

9. Değerlendirme: Değerlendirme bir şey hakkında yargıya varmaktır. Örneğin, Antalya halkının yaşamını beğendiğimizi ya da otelin yemeklerini iyi bulmadığımızı söylediğimizde bir değerlendirme yapmış oluruz. Uygulama çoğu kez değerlendirme sürecini de içerir. Kitap okunur değerlendirilir sonra da uygulanır (Çelenk, 2003, akt. Erdoğan, 2013: 144).

Okuma deyince şüphesiz akla gelecek ilk kavram okuryazarlıktır. Okuryazarlığın tanımı, döneme ve şartlara göre değişmekle birlikte (Çakmak, 2013, 19), genel olarak okuma, yazma ve bunların gerektirdiği temel becerilere sahip olmak şeklinde kabul edilmektedir. “Günümüzde okuryazarlık kavramı, temel düzeyde okuma-yazma anlayışını aşmış; yaşamda ihtiyaç duyulan alanlarla ilgili becerilere sahip olma ve bu becerileri kullanma anlamına dönüşmüştür” (Kuş, 2013: 208). “Okuryazar olarak öğrenme sürecini tamamlamış olmak tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Kendini yenilemeyen, çağın gereklerine uygun bir şekilde yaşamayan birey, birçok zorlukla karşılaşacaktır. Kendini yenilemenin en temel yolu ise iyi bir okuma alışkanlığına sahip olmaktır” (Keskin, 2013: 224). “İyi bir okuyucunun neyi, niçin okuyacağını, nasıl okuyacağını bilmesi ve okuma eylemi sırasında karşı karşıya bulunduğu metni –tam bir bütünlükle- kavramaya ve ondan sonuç çıkarmaya çalışması gerekir” (Calp, 2010: 104). Okuryazar olmak topluma katılmak için bir temel konumundadır (unesco.org.tr: 22/09/2016).

Okuryazarlık kavramının ülkelere göre değişen geleneksel tanımları mevcuttur. Brezilya’da The Brazilian Geographical and Statistics Institute’e göre okulun ilk dört yılını bitirmiş, bireysel olarak işlevsel okuma yapabilen kişiler okuryazardır. Hindistan’da herhangi bir dilde okuyup yazabilen kişiler okuryazar olarak tanımlanırken Nepal’de işlevsel olarak okuma, yazma, hesaplama yapabilen kişiler okuryazar sayılmaktadır. Kenya’da, Central Bureau of Statistics okuryazarlar 15 yaş ve üzerinde olup okuyup yazabilen insanlar olarak tanımlanmıştır. İsrail’de okuryazarlık okuma ve yazma gerektiren aktivitelere aktif olarak katılma için gerekli bilgi ve becerileri kazanmış olmayı gerektirir (unesco.org: 01/10/2016).

Ayrıca bazı ülkeler okuryazarlığı ulusal bir politika olarak ele almaktadır. Örneğin Nepal devlet başkanı Yadav, ulusa seslendiği bir konuşmasında okuryazar olmanın bir yazıyı okuyup yazmadan fazlası olduğunu, okuryazarlığın gelişim fırsatlarını en iyi şekilde geliştirmek ve değişime ayak uydurmak için güçlü bir silah olduğunu dile getirmiştir (unesdoc.unesco.org: 10/10/2016).

Son zamanlarda okumayla ilgili ortaya çıkan kavramlardan biri de okuma zekası (RIQ)'dır. Okuma zekası, okuma eylemi ile sözcük dağarcığının genişlemesi; bunun doğal sonucu olarak da beynimizin daha aktif ve verimli bir şekilde kullanılması; muhakeme, uyum, öğrenme ve yaratıcılık becerilerinin gelişmesidir (Yaylamaz, 2016: 24). Buradan anlaşılacağı gibi etkili ve işlevsel okuma becerisinin düşünce gücüne, yaşam kalitesine, ekonomiye ve akademik başarıya önemli katkıları bulunmaktadır. “Okuma yazma, bilginin toplumsal ve evrensel bir iletişim ve gelişim aracı olarak kullanılmasını gerçekleştiren ve bu yolla daha mutlu ve müreffeh bir dünya oluşturmaya yönelik düşünsel bir etkinliktir” (Gönen, 2007: 60).

2.1.2. Okumanın Hayattaki Yeri ve Önemi

“Toplumun bütün bireyleri düşüncelerini, duygularını dinleyenlere ya da okuyanlara iletmek; dinleyen ya da okuyan ise, verilmek istenen mesajı almak amacıyla” (Eker, 2010: 9). Yani her yönüyle sosyal olan insan, iletişim içinde olmak zorundadır. İletişimin en temel vasıtası dildir. Dili etkili şekilde kullanma için başat beceri ise okumadır. “Okuma, insanın hayata uyumunu kolaylaştırır” (Calp, 2009: 2). Bu bakımdan okuma, toplumla bütünleşmenin araçlarından biridir (Alver, 2005, 40).

Öğrenme doğumdan ölüme kadar aralıksız devam eden bir süreçtir. Bu süreçte de insanların en büyük yardımcısı, okumadır. Okuma becerisi eğitim hayatı bittikten sonra da hayat boyu kullanılmaya devam eder (Baydık, 2003, 78). Okuma becerisi sayesinde insanlar, her ortamda ve her mekânda kolaylıkla bilgiye ulaşabilirler.

Günümüzde iletişim ve bilgi paylaşımı çoğunlukla yazılı materyallerle yapılmaktadır (Rayner, Pollatsek, Ashby ve Clifton, 2012, VIII). İnsanlar günlük yaşantılarında ne işle uğraşıyor olurlarsa olsunlar mutlaka okuma yapmak zorundadır. “Caddelerdeki trafik işaretlerini, panolardaki afişleri, satış ilanlarını, günlük gazeteleri, periyodikleri etkili bir şekilde okumak; televizyonda izlenen bir programı anlamak; vatandaşlık hak ve sorumluluklarını öğrenmek, okuma ve anlama becerilerini kullanmayı gerektirir” (Gündüz ve Şimşek, 2011: 14). İçinde bulunduğumuz bilgi ve bilişim çağında teknolojik, bilimsel ve teknik gelişmeler bireylerin toplum hayatına etkin olarak katılımını zorunlu hale getirmektedir. Sosyal hayata katılım için bilgilenme, bilgilenme için de okumak gerektirmektedir (Calp,

2010, 93; Temizkan, 2009, 30). Toplumsal hayatta bireylerin başarılı iletişim kurmasında iyi bir okuma becerisi büyük öneme sahiptir (Çer, 2016,6).

İnsan toplumsal rolünün gereklerini yerine getirebilmek için devamlı öğrenmek zorundadır (Kurt, 2014, 50). Yani her insan hayat boyu durmadan bir öğrenme süreci içindedir ve bu eğitimin formal eğitim boyutunda olması şart değildir. “Bilgi edinmekten kasıt yalnızca kitaplardaki bilgiler değil, televizyonlardan, gazetelerden, makalelerden ve daha birçok bilgi edinme araçlarından bireyin ihtiyaç duyduğu bilgiyi edinmesi anlaşılmalıdır” (Karadağ ve Yurdakal, 2016: 109). İnsanlar, yiyeceklerin özelliklerini, araçların kalkış saatlerini, ilaçların özelliklerini, hava durumunu vs. daha birçok şeyi de öğrenir. Bu yüzden okunanın içeriği ve kullanılan okuma tekniği pek çok faktöre bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. “İnsanın bilgiyi kazanma, ürüne dönüştürme, kontrol etme ve bunların sonucu olarak da güç kazanma sürecinde etkili olabilmesi okuryazarlığıyla doğrudan ilgilidir” (Kırkkılıç ve Akyol, 2007: III).

Okuma, genel olarak bireysel bir etkinlik olarak görülmekle birlikte toplumla da ilgilidir (Demirel, 2010; Elkatmış, 2015, 2; Yılmaz, 325, 95). Çünkü okuma faaliyeti sadece estetik zevk veya belirli bir uzmanlık alanında bilgilenme için yapılmaz; insanlar toplumsal hayata katılabilmek için de okurlar. Okuma, ülkeler için de önemli bir olgudur. Toplumların dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmesinde toplumdaki bireylerin okumaya bakışı ve okuma yeterlikleri önemli rol oynar (Burgul Adıgüzel, 2016, 51). “Okuma toplumların az gelişmişlik sorununu aşmalarında, ekonomi, eğitim ve kültür alanlarında göstermeleri gereken çabaların hem bir bileşeni ve hem de hızlandırıcısı niteliğindedir” (Yılmaz, 1995: 325). Okuma, bugün uygarlaşmış ülke sayılma şartlarındandır. Okuma yazma bilmemeyle suç oranları, sağlık, eğitim ve ekonomi arasında açık bir ilişki vardır (worldliteracyfoundation.org: 01/11/2016). Vatandaşlarının okuma yazma bilmemesi ülkeleri maddi olarak büyük zararlara da uğratmaktadır. World Literacy Foundation verilerine göre okuma yazma bilmeyen vatandaşlarının Türkiye’ye maliyeti toplamda 9 milyar dolardır (worldliteracyfoundation.org: 01/11/2016). TÜİK 2015 verilerine göre okuma yazması olmayan bu vatandaşların sayısı 2, 583, 951’dir (biruni.tuik.gov.tr: 01/11/2016). Fonksiyonel okuma yapamayan kişiler ile ilgili bir istatistik ise bulunmamaktadır.

“Verilen istatistikler düşünüldüğünde günlük yaşamın her anında görsel, işitsel ve basılı türde ne kadar çok okuma ortamına maruz kaldığımız görülmektedir”

(Çakmak, 2013:12). ”Okuma, sadece eğitim öğretim hayatıyla sınırlandırılmaz; okuma, bütün yaşam boyunca süren, insan kimliğinin oluşmasında, hayata bakış açısının şekillenmesinde etkili olan bir beceridir (İşeri, 1998, 3). Türkçe eğitiminin dört temel kazanımından biri olan okuma becerisine bireyin her zaman ihtiyacı vardır. Okuma, günlük hayatımızı düzenlemede etkiye sahiptir (Tazebay ve Çelenk, 2008, 71). Okuma eylemini okulla sınırlandıran kişiler, üst düzey düşünme stratejilerini kullanamaz, mantıklı değerlendirmeler yapamazlar (Ungan, 2008, 219). “Dolayısıyla okuma ilk başta amaç iken, onu öğrendikten sonra bir araç haline gelir ve bu aracı doğru ve etkili bir biçimde kullanabildiğimiz ölçüde bilgi evrenimiz genişler” (Aşılıoğlu, 2008: 3). Günlük hayatta okuma becerisini işlevsel olarak kullanamayan bir insan için bütün işler zor, karmaşık ve anlaşılmazdır. Aynı şekilde bu insan her zaman başkalarından yardım istemek zorundadır ve günlük hayatta başkalarına muhtaçtır (Akyol, 2005, 2). “Okuma insanı gerçek anlamda özgür kılar” (Demirel ve Şahinel, 2006: 82).

İnsanlar günlük hayatta ister hayatî olsun ister olmasın sürekli okumayla iç içe oldukları için okumanın insan hayatındaki yeri büyük ve vazgeçilmezdir (Cemiloğlu, 2009,164; Batur, Gülveren ve Balcı, 2013, 1034). Alışveriş yapan, posta gönderen, gündemi takip eden, toplu taşıma araçlarıyla yolculuk eden, otomobil kullanan, ilaç alan, yani hayatın içinde olan her insan mutlaka okumayla karşı karşıyadır. Okuma faaliyeti hayatımızın her safhasında yer alır.

Bilgiye ulaşmada ve güncel tutmada, mesleki alanda ilerlemede, izlediği bir şeyi doğru şekilde anlama ve kritik etmede, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmede, boş zamanlarını faydalı ve keyifli bir şekilde geçirmede okuma ve anlama becerileri büyük bir yere sahiptir (Karatay, 2014, 10; Şenol, 2001, 206). “Okuma, hayat boyu öğrenebilme, kendini geliştirme, ortaya çıkan bilgi ihtiyaçlarını gidermede temel durumundadır” (Odabaş Y., Odabaş Z.& Polat, 2008: 433). Aynı zamanda okuyan insan kültürlü ve donanımlı olur, dünyadaki ve ülkedeki gelişmeleri etkin bir şekilde takip edebilir. Etkili bir okuma yapabilen ve bilgi düzeyi yükselen kişi bu gelişmeleri objektif şekilde değerlendirebilir, metinlerdeki yanıltıcı ve yöneltici unsurların ayırtına varabilir, çağdaş toplum içinde bağımsız bir kişilik oluşturabilir (Aktaş ve Gündüz, 2003, 18).

“Bugünün hızla değişen, sosyal ve politik katılımın hem fiziksel hem de sanal olarak yer aldığı bilgi temelli toplumlarında, temel okuryazarlık becerilerinin edinimi ve bu becerilerin hayat boyu uygulanması ve geliştirilmesi büyük önem

taşımaktadır” (unesco.org: 01/10/2016). Okuyabilme, insanın sağlığını korumasında da önemli role sahiptir. Yapılan araştırmada okuryazar olmanın AIDS’le nasıl mücadele edileceğini ve bu hastalığın nasıl önlenebileceğini bilme oranını ciddi derecede arttırdığı görülmüştür (unesdoc.unesco: 04/11/2016).

Dünyanın hızlı değişimi ve teknolojik gelişmeler okumanın doğasında ve tanımlamasında değişikliklere yol açmıştır (Elkatmış, 2015, 1; Güneş, 2013, 2). Ancak bu değişim ve gelişmeler okumanın hayatımızdaki önemini azaltmamış aksine arttırmıştır. Okuma kavramı sadece kitaplarla sınırlandırılabilir bir kavram değildir. Hayattaki hemen hemen her türlü bilgi, okuma vasıtasıyla edinilmektedir. Eski devirlerde okunması gereken metinler, sayılı hatta bazı topluluklarda yok denecek az iken şimdi okuma hayatın her alanında ve zorunlu olarak bulunmaktadır. İnsanlar artık bilgisayarlarda, tabletlerde, cep telefonlarında vb. birçok alanda okuma yapmak zorundadırlar. Bu açıdan bakıldığında bir kişiyi okuryazar olarak kabul edebilmek için (<http://okuma-yazma.meb.gov.tr>: 08/09/2016);

- İhtiyacı duyduğu bilgiyi tespit edebilme, bu bilgiye ulaşabilme ve kullanabilme,
- Görsel mesajları okuyabilme ve kullanabilme,
- Okuduğu metinlere eleştirel yaklaşabilme ve değerlendirme yapabilme,
- Medya organlarının verdiği mesajları doğru anlayabilme ve algılayabilme,
- Bilgi ve iletişim araçlarını kullanabilme ve bu araçlarla yeni bilgiler üretebilme,
- İş yerinde problem çözebilme, uyumlu takım çalışması yapabilme ve kritik düşünebilme.
- Çevre bilinci ve duyarlılığına sahip olabilme,
- Parasal konularda doğru karar verebilme, finansal işlemleri anlama ve doğru tercihler yapabilme,
- Sağlık konusunda bilgi sahibi olma ve bu bilgileri doğru kullanabilme,
- Bilimsel düşünce becerileri geliştirebilme ve fenle ilgili bilgi, beceri, tutum ve değerlere sahip olabilme, yeterliliklerinin her birine ayrı ayrı sahip olmaları gerekmektedir.

2.1.3. Okumanın İşlevsel Oluşu ve Okuma Eğitimi

“Türkçe dersinin temel işlevleri kişileri eğitime, sosyalleştirme, onlara etkili iletişim kurma becerisi edindirme ve çevresindekilere karşı duyarlık kazandırmadır” (Akyüz, 2013: 81). Ayrıca Türkçe dersleri yani dil becerilerinin öğretimi, diğer derslerin başarılmasında da kilit görevi görmektedir (Ergin, 2009, 17; Göçer, 2007, 30; Öz, 2011, V). Eğitim öğretim sistemimiz okuma temellidir ancak bu okuma becerisi işe yarar olmak zorundadır. Günlük hayatta olduğu gibi öğrenim hayatında

da büyük öneme sahip olan okuma Türkçe derslerinde yoğun ve işlevsel şekilde işlenmesi gereken bir konudur. İyi bir okuma becerisine sahip olan insan, öğrenim hayatı boyunca başarılı olur. Bu yüzden de okuma öğretimi okullarda işlevsel bir beceri şeklinde verilmeye çalışılmaktadır (Öz, 1999, 3). Okuma eğitiminde yapılan etkinlikler aynı zamanda analiz, sentez, problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerinin de kazanılmasını sağlar (Çelenk ve Baycan, 2013, 7).

En iyi öğrenme yolu olarak yaparak yaşayarak öğrenme kabul edilse de her şeyi bu yolla öğrenmek mümkün değildir (Calp, 2009, 2), “ortaçağdan günümüze kadar öğrenme ve bilgi edinmede en etkili yöntem okumadır” (Güneş, 2000: 6). Bunun sonucu olarak da eğitim sistemimiz daha çok okuma üzerine kurulmuştur ve okumanın diğer alanlara da önemli etkisi vardır. “Bilişsel, duyuşsal, sosyal ve ekonomik gelişme, yaşam boyu öğrenme, akademik başarı sağlama, problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi pek çok açıdan bireylerin sınırlarını geliştiren okuma becerisinin geliştirilmesi eğitim sürecinde geliştirilecek okuma etkinliklerinin etkili ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesine bağlıdır” (Karadağ ve Yurdakal, 2016: 107).

Okuma becerisini tam olarak edinmemiş bir öğrencinin diğer alanlarda başarılı olması zordur. Çünkü öğrenciler ilk olarak okuma gibi becerileri sonra da bunlar vasıtasıyla diğer bilgileri öğrenirler (Ateş, 2013, 42). “Bu işlemlerin sürekli yapılması ise dil ve zihinsel becerileri geliştirici olmaktadır. Okuma kişide problem çözme becerisini geliştirir” (Susar Kırmızı, 2016: 349). UNESCO’ya göre okuma eğitimi bir amaç olmaktan ziyade bireyin günlük hayatta işine yarayacak bir beceri olarak kabul edilmelidir (unesco.org, 01/10/2016). “Yapılandırıcı yaklaşımda okuma, bireyin dil ve zihinsel gelişimine en büyük katkıyı sağlayan öğrenme alanı olarak ele alınmaktadır” (Güneş, 2012: 2). Aynı zamanda öğrenciler, okuma yoluyla başkalarının deneyimlerinden de yararlanır (İnce Samur, 2014, 122).

Öğrencilerin Türkçe derslerinde ve diğer alanlarda başarılı olabilmeleri için okumanın önemli rolü vardır. Bu yüzden okuduğunu anlama becerilerinin ve dolayısıyla okuma becerilerinin kazandırılması gerekmektedir (Alper, 2003, 2; Akyol & Yıldız, 2013, 1; Çelenk ve Baycan, 2013, 7; Duran, 2013, 353; Kurudayıoğlu & Çetin, 2015, 9; Sinan, 2006, 6; Şahbaz & Çekici, 2012, 2370). “Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır” (MEB, 2016: 6). Bu

becerinin stratejik ve hedefe dönük şekilde öğretilmesi gerekir (Duffy&Roehler, 1987, 414). Çünkü öğrenim hayatının kazanımların neredeyse tamamı okuma yoluyla gerçekleşmektedir (Balcı, 2013, 2). “Okul dışında görsel ya da basılı medyadaki bilgilere de ‘okuma’ yolu ile ulaşılmaktadır” (Karasakaloğlu, Saracalıoğlu, Yılmaz Özelçi, 2012: 208).

Öğretmen tercihlerine ve değişen programlara göre farklılıklar gösterse de Karatay’a göre okuma eğitimi genel olarak şu dört aşamada gerçekleşmektedir:

1. **Kelime çalışmaları:** Öğrencinin düzeyine göre kazandırılması gereken sözcük ve söz öbeklerinden ziyade kitap yazarlarının kişisel tercihlerine (Karatay, 2004) bağlı olarak metinlerin sonuna konulan anlamı bilinmeyen kelimelerden veya öğrenci çalışma kitaplarındaki çeşitli etkinliklerden oluşmaktadır.
2. **Anlama-anlatma soruları:** Öğretmen ve öğrencinin yaratıcılığı olmadan metni kavramaya yönelik, Bloom’un bilişsel öğrenme alanının basamaklarına dayalı sorulardan (altı tane) oluşmaktadır. Bunlar 2006 Türkçe Öğretimi Programı ile öğretmen kılavuz kitabında 5N1K soru ve cevaplarına yönelik çalışmalara dönüştürülmüştür.
3. **Dil bilgisi çalışmaları:** Metinde yazarın kullandığı dilin inceliklerini ve metnin iç devinimini sezdirmeye ilişkin değil de eskiden olduğu gibi Türkçe programındaki dil bilgisi konuları ile ilgili program kazanımlarına yönelik etkinliklerdir. Bu etkinliklerde kullanılan örnekler, ders kitaplarındaki okuma metinlerden alınmamıştır. Dil bilgisi konularının ana metinden bağımsız etkinliklerle verilmesi, davranışçı öğrenme kuramının anlayışını yansıtmaktadır.
4. **Tür ve şekil bilgisi:** Metin türünü kavratmak için eski ders kitaplarında olduğu gibi metin türü ile ilgili doğrudan bilgi verilmez. Bu konuda öğretmenden, kılavuz kitapta, önceki derslerde işlenen metinlerin şekil özelliklerine yönelik karşılaştırmalar yaptırarak öğrencilerin metin türüne ilişkin bilgileri yapılandırmaları istenmiştir (Karatay, 2009: 448).

Bu aşamaların yanı sıra okuma eğitiminin başarılı olmasında ön bilgiler de etkilidir. Çünkü ön bilgiler okuduğunu anlamayı kolaylaştırmaktadır (Yalçın, 2006, 64).

Okuma becerilerine hâkim olamayan insan o dili de tam öğrenememiş demektir. Bu yüzden de okumayı etkili bir şekilde öğretmek ve bunu sürekli bir alışkanlık hâline getirerek yaşam boyunca devam ettirmek Türkçe eğitiminin en temel hedeflerindedir (Arıcı, 2008, 92). Öğrenci derste teorik olarak öğrendiği

bilgileri uygulayabiliyorsa ancak o zaman öğretim faaliyeti başarılı ve hedefine ulaşmış demektir. Okul derslerindeki başarısızlığı en önemli sebeplerinden biri, öğretilenlerin kullanılmaması ve bu bilgilerin hayatta karşılığı olmamasıdır. Çünkü bu durum öğrenciyi öğrenmeye karşı isteksizliğe, derslere karşı kayıtsızlığa itmektedir. Bunu önlemek için öğrencilerin “okuma yoluyla elde ettikleri bilgi ve birikimlerin kendileri için ne kadar önemli olduğunun kavratılması gerekmektedir” (Aytaş, 2005, 468).

Bu sorun aynı şekilde Türkçe öğretimi ve doğal olarak okuma eğitiminde de yaşanacaktır. Öğrenci okuma becerisine sahip olmanın günlük hayatta da işe yaradığını görünce okuma eğitimine karşı daha gayretli olacak, motivasyonu artacak, okumasını geliştirme ihtiyacı hissedecek ve okuma eğitimini hayatta kullandığı için gördüğü eğitimden doyum alacaktır (Grellet, 1981, 4; Yalçın, 2006, 61). Bütün derslerde olduğu gibi Türkçe dersinde de konu, etkinlik ve yöntemler hayata dönük olacak şekilde seçilmeli, okuduğu metindeki olaylar, kişiler öğrencinin yaşantısına uygun olmalıdır (Akyol, 2007,17; Durukan, 2012, 402). Bu metinler, hayatın içinden ve öğrencilerin günlük hayatta yapacakları okumaları da kapsar nitelikte olmalıdır (Çıfci, 2006, 80). Ayrıca metinler öğrencinin olayları değerlendirebilmesini, olaylara farklı açılardan yaklaşabilmesini ve kestirimlerde bulunabilmesini sağlayıcı nitelikte olmalıdır (Aslan, 2017, 20).

Okuma eğitimi, ilk olarak örgün eğitim kurumlarında verilir, bu eğitimi alan kişi okuryazar olarak adlandırılrsa da bu kavramın süreklilik gerektiren bir kavram olduğu değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle okuma hayat boyu devam eden ve ihtiyaç duyulan bir süreç olarak görülmelidir. Çünkü “küreselleşen dünyada okumanın, işlevsel bir role sahip olduğu açıktır” (unesco.org: 01/10/2016). Okulda verilen okuma eğitiminde hayat boyunca kullanılacak olan okuma becerisinin işlevsel şekilde ele alınması gerekmektedir (Kazancı, 2007, 7). Bu yüzden okuma eğitimi hayata dönük şekilde, öğrencilere bu konunun kendileri için neden bu kadar önemli olduğu ve kullanım alanları kavratılarak yapılmalıdır (Aytaş, 2005, 1).

Cumhuriyetin ilk yıllarında okulun hayata dönük oluşunun göz önünde bulundurulduğu uygulamaların gerçekleştirildiği görülmektedir. “Cumhuriyet döneminde zaman zaman, 30’lu yıllarda ve 1946’lara kadar ... Çarşı, pazar, resmi binalar öğrencilerce topluca ve bireysel olarak gezilir, dersler böyle yapılırdı. Okul hayatı tanımaya yöneliyor, hayat okulun içine giriyordu” (Akyüz, 1989: 366). Böyle

uygulamalar elbette öğrencinin hem hayatı tanımmasını hem de okumanın hayattaki yerini görmesini sağlayacaktır.

Okuma ve okuduğu anlama becerisinin işlevsel şekilde kazanılmasında en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin okuma becerilerini geliştirme amaçlı yaptıkları etkinlikler ve bu etkinlik sürecinin yönetimi bu noktada kilit görevdedir (Ateş ve Akyol, 2013, 269). Bu yüzden de okuma ve okuduğunu kavrama etkinlikleri, bu alanda kullanılan stratejiler ve ölçme değerlendirme teknikleri büyük öneme sahiptir. Ancak yeterince okuma eğitimi almamış bir Türkçe öğretmenin okuma dersini profesyonel olarak ve verimli bir şekilde yürütebilmesi mümkün değildir (Çifci, 2011, 406). Çifci'nin bu eleştirisinin yanı sıra Temizkan'ın Türkçe öğretmeni adaylarının kavram bilgilerini incelediği çalışmasında örneklem olarak seçilen 126 Türkçe öğretmeni adayının işlevsel okuryazarlık kavramını %38,1'inin anladığı, %4,8'inin kısmen anladığı, %35,7'sinin anlamadığı, %21,4'ünün ise ilgili soruyu boş bıraktığı görülmüştür. Bu durum Türkçe öğretmeni yetiştirme sürecinde işlevsel okuma kavramının üzerinde daha fazla durulması gerektiğini göstermektedir (Temizkan, 2011, 37).

Okuma becerisi Türkçe derslerinin temelinde bulunduğu gibi diğer derslerde de önemli bir yere sahiptir. Okuduğunu anlayamayan bir öğrenci öğrenemez ve derslerinde başarılı olamaz. Bloom, yaptığı çalışmada okuduğunu anlama gücü ile öğrencilerin matematik, fen bilimleri, dil ve edebiyat derslerindeki başarıları arasında doğru orantı olduğunu ve okuma becerisinin bütün dersler için önemli bir ön beceri olduğunu göstermiştir (Bloom, 1979, 50). Ceran ve Deniz de 2013 ve 2014 yıllarında yapılan TEOG sınavlarını kapsamındaki T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Matematik dersi sorularını okuma beceri alanı açısından değerlendirdikleri çalışmalarında; bu derslere ait 238 sorudan 140'nın yani %58,8'inin derse ait bilgiye ihtiyaç duyulmadan okuduğunu anlama ve kelime hazinesi yoluyla çözülebileceğini belirlemişlerdir (2015, 96). Bu çalışma, okumanın akademik başarıdaki önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

2.1.4. Türkçe Programlarında Yer Verilen Okuma Türleri

Türkçe derslerinin işlenmesinde pusula görevi gören öğretim programlarında vurgulanan okuma tür, yöntem ve teknikleri şu şekildedir:

Sesli Okuma: “Yazılı bir metnin çeşitli amaçlarla sesli olarak okunmasıdır. Yazılı ve basılı simgelerden anlam çıkarma sürecinden ziyade duyurma, paylaşma, konuşma seslerinin düzenliliğini kontrol etme gibi amaçlarla yapılan bir okuma etkinliğini ifade eder” (Çifci, 2013: 152).

Sessiz Okuma: Yazının dudak kıpırdatılmadan ve gırtlak hareketi yapılmadan okunmasıdır (Öz, 2011, 213).

Özetleyerek Okuma: Uzun metinlerde uygulanan bir tekniktir. Okuyucu belirli aralıklarla durarak okuduğu sayfaya kadar olan kısmı özetler, sonra okumaya devam eder (MEB, 2006, 67).

Paylaşarak Okuma: Metnin birkaç kısma bölünerek, her parçanın farklı biri tarafından okunmasına dayanan tekniktir.

Eleştirel Okuma: “Bireylerin okuduklarını, okuma yoluyla öğrendiklerini kendi bilgi ve birikim süzgeçlerinden geçirerek daha iyiyi, daha güzeli, daha doğruyu bulma çabaları; okuduklarından elde ettikleriyle daha iyi, daha güzel, daha doğru zihin ürünleri ortaya koyma faaliyetidir” (Çifci, 2013: 33).

Not Alarak Okuma: Okuyucunun okurken rastladığı, ilgisini çeken kısımları not alarak yaptığı okumadır (MEB, 2006, 67).

Tahmin Ederek Okuma: Okuyucunun ara sıra okumayı kesip dinleyicilere “Bundan sonra ne olmuş olabilir ?” gibi sorular sorduğu, dinleyenleri okuma sürecinde aktif kılmak için yapılan bir okuma çeşididir.

İşaretleyerek Okuma: Anahtar kelime ve kavramlar ile önemli görülen yerlerin belirlenmesine dayanan okuma tekniğidir.

Okuma Tiyatrosu: Bir metinden hareketle diyaloglar oluşturulmasına ve bu diyalogların öğrenciler tarafından seslendirilmesine dayanır. Metinde yer alan hiçbir öge üzerinde değişiklik yapılmaz (Kurudayıoğlu&Özden, 2015, 31).

Söz Korosu: Bir şiir ya da düz yazının bölümlere ayrılarak bir grup öğrenci tarafından birlikte okunmasıdır.

Soru Sorarak Okuma: Metnin içeriği ve öğeleri hakkında önceden oluşturulan soruların cevaplarının okuma esnasında aranmasına dayanan okuma tekniğidir (MEB, 2006, 68).

Tartışarak Okuma: Öğrencilerin metinde işlenen konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını hedefler. Tartışma sonunda varılan ortak düşünceler, not edilerek metin halinde sunulur (MEB, 2006, 69).

Görüldüğü gibi programlarda pek çok teknik göz ardı edilmiştir. Bu da doğrudan okuma eğitiminin yetersiz kalışının sebeplerinden biridir. Okuma eğitiminde yapılan birçok yanlış bulunmaktadır. Örneğin pek çok öğretmen için iyi okumanın göstergesi hızlı okumadır ve kavrama boyutu göz ardı edilir. “Okuma faaliyetlerinin ve yaklaşımlarının çoğunda öğrencilerin bir metni sesli olarak okuyabilmeleri, okuma becerisinin gelişimi bakımından yeterli sayılmış, okuma alışkanlığının ve özellikle fonksiyonel okumanın geliştirilmesi ihmal edilmiştir” (Çıfci, 2000: 178). Bu durumun temel sebebi işlevsel okumanın öneminin kavranmamış olmasıdır.

2.1.5. İşlevsel Okuma

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, bireylerin bu değişme ve gelişmelere uyum sağlayabilmesi için okullarda yeni becerilerin kazandırılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu durum ise okumanın içeriğinde ve sınıflanmasında bir genişlemeyi beraberinde getirmiştir (Sevim&Şeref, 2015, 366). Bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan okuma türlerinden biri de işlevsel okumadır.

Yunus Emre'nin “İlim ilim bilmektir/İlim kendin bilmektir/Sen kendini bilmezsin/Ya nice okumaktır?” şiiri, Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-it Türk'ü örneklerinde olduğu gibi neredeyse okuma ile yaşıt olan işlevsel okuma terim olarak ilk defa 1960'lı yıllarda gündeme gelmiştir ve günlük hayatın gerektirdiği faaliyetler için sahip olunması gereken okuma becerilerini kapsar (Güneş, 1994, 506; Kazancı, 2007, 7; Şenol, 2001, 208). Çıfci, işlevsel okumayı “*Bireyin okuma, yazma ve aritmetik alanında günlük temel pratiklerini karşılayacak, onun bireysel, sosyal ve kültürel işlerinde çevresine daha faydalı olmasını sağlarken çevresine olan ihtiyacını azaltacak okuma becerilerini ifade eder*” (Çıfci, 2013: 98) şeklinde tanımlarken Özçelik işlevsel okumanın “*özel olan terimleri öğrenme, değişik alanlarda anlama becerisini kullanabilme, özel beceri gerektiren konuları okuyabilme, aritmetik, tablo, grafik gibi öğrendiklerini organize ve kayıt etme, bu amaçla ana hat, özet çıkartma, not alma okuduğunu hatırlama ve gerektiğinde kullanabilme*” (Özçelik, 1983: 23) becerilerini kapsadığını söylemektedir.

İşlevsel okuma, bilgi edinme gibi pratik amaçlar için yapılan okumalardır ve toplumda kişinin yalnız başına iş görmesi için gereken okuma seviyesidir (Harris ve Hodges, 1995, 89). İşlevsel okuma kısaca bireyin kendi hayatındaki ve toplumdaki her türlü meseleyi anlamak ve bu meselelerle başa çıkmak olarak tanımlanabilir

(Unoh, 1977, 3). “İşlevsel okuma, yeni bilgilerle önceki bilgiler arasında ilişki kurabilme, çıkarım yapabilme gibi nitelikleri kapsar” (Önal, 2010: 106). İşlevsel okuma, ekonomik, sosyal ve politik yönleri de olan karmaşık bir süreçtir (Bhola, 1994, 121).

İşlevsel okumanın durağan bir tanımını yapmak zordur, çünkü işlevsel okuma yapısı gereği dinamiktir, çağın gereğine göre değişen ihtiyaçları kapsamaktadır. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında her an her şey yenilenmekte ve bilgiye ulaşma, iletişim kurma yolları değişmektedir. İletişim manasında işlevsel okuma deyince 20. yüzyılın ilk yarısında insanların aklına mektubu ve bilgilerini okuyabilme gelirken bugün e maili ve eklerini okuyabilme gibi işler gelmektedir. Çünkü tercih ve ihtiyaçlar değişmiş, okuma süreci ve içeriği daha karmaşık bir hal almıştır (Nergis, 2011, 1135). Bu da doğal olarak işlevsel okumanın içeriğini değiştirmiştir.

Okuma eğitiminin en temel amacı okumanın işlevsel olarak kullanılabilmesidir (Kuruyer ve Özsoy, 2015, 772). Çünkü okuma, hayat boyu öğrenebilme, kendini geliştirme, ortaya çıkan bilgi ihtiyaçlarını gidermede temel durumundadır (Odabaş H., Odabaş Y. & Polat, 2008, 433). Günlük hayatta kullanılan okuma becerisi de işlevsel olmak zorundadır. Yoksa yapılan okumalar bireye günlük görevlerini yerine getirmede bir fayda sağlamayacaktır.

Okumanın insan hayatındaki yeri düşünüldüğünde, insanın bilgi alış verişi yapmak, günlük hayatını düzenleyebilmek, mesleği hakkında kendini geliştirebilmek için okuma yapması gerektiği görülür. Ancak sadece harfleri ve sözcükleri tanıyabilecek kadar okuryazar olan bir kişi bu gerekliliği yerine getiremez; bunun için işlevsel bir okuma becerisi gerekmektedir (Karatay, 2014, 1). Günlük hayatta karşılaşılan metinleri, yazıları işlevsel şekilde okuma becerisine sahip olmak, insanın günlük hayatını sürdürebilmesi, çevresindeki imkânlardan etkin şekilde faydalanabilmesi açısından çok önemlidir (Özenç, 2003, 276). Aksi takdirde temel düzeydeki okuryazarlık artık yeterli görülmemektedir (cocukvakfi.org.tr: 29/10/2016).

Bireylerin sadece günlük hayatta değil öğrenim hayatında da işlevsel okuma yapmaları gerekmektedir; okuma eğitimindeki temel kazanımlardan olan okuduğunu anlama, anladığını yorumlama, eleştirme gibi kazanımların edinilmesi ancak işlevsel bir okuma eğitimiyle mümkündür. Güngör’e göre de sadece okuma yazma bilmenin kişiye ve topluma katacağı pek bir şey yoktur (Güngör, 1986, 213). İşlevsel okuryazar olmak, bu beceriyi hayat boyu sürdürmeyi ve bu beceriden etkin şekilde

faydalanmayı gerektirir (Yılmaz, 1989, 48). İşlevsel okuma yapabilen insanlar dili etkili, verimli ve akıcı şekilde kullanabilir, olayları olguları bağımsız bir şekilde yorumlayıp analiz, sentez yapabilir ve etkili şekilde iletişim kurabilir (Bulut, 2015, 469). İşlevsel okuma becerisi edinilebilirse hayat boyu kullanılacak bilgi edinme yolu da kazanılmış olur (Cemiloğlu, 2009, 167).

UNESCO 1987 yılında üç farklı düzeyde, okuryazarlık tanımı yapmıştır (akt. Aşıcı, 2009: 14). Bu okuryazarlık düzeyleri şu şekildedir:

Birinci Düzey: Temel Okuryazarlık

İkinci Düzey: İşlevsel (Fonksiyonel) Okuryazarlık

Üçüncü Düzey: Çok İşlevli (Multi-Fonksiyonel) Okuryazarlık

UNICEF'e göre işlevsel okuryazar, bireyin ve toplumun gelişmesi ve etkinliği için gerekli olan okuma, yazma ve hesap becerilerini kullanabilen kişidir (UNESCO, 2006, 158). Fonksiyonel okuryazar demek, toplum içindeki sorumluluklarını yerine getirebilecek seviyede okuma yazma becerisine sahip olan birey demektir (Harris ve Hodges, 1995, 89). "Fonksiyonel okuryazarlar; seri bir şekilde okuyan ve okuduğunu anlayan, aynı zamanda bunu yaşamını daha iyi hâle getirmek için kullanan bireylerdir" (Yılmaz, 2008, 131). İşlevsel okuryazarlık, temel okuma becerileriyle kıyaslandığında daha yüksek ve daha kapsamlı bir beceri gerektirir (Ryan, 1995, 90).

Toplum geneline bakıldığında işlevsel okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu görülecektir (Akbayır, 2007, 9). İşlevsel olarak okuma yazma yapamayanlara gizli okumaz yazmazlar denmektedir. "Gizli okumaz-yazmazlık, bireylerin okuma-yazma bildikleri halde bu becerilerini günlük hayatlarında etkin şekilde kullanamamaları durumunu ifade eder" (Çifci, 2013: 85). Yani işlevsel okuma yapamayan bu insanlar günlük hayatta sahip oldukları okuma becerisini etkin şekilde kullanamazlar. Toplum hayatındaki görevlerini yürütme bakımından okuma yazma bilmeyenlere yakın şekilde sıkıntı çekerler. Bir bakıma bilinçli okuma da diyebileceğimiz işlevsel okuma becerisi kazanılmazsa bilinçli elde edilmeyen bilgiler kişiye ve topluma istenen faydayı vermez (Yılmaz, 2002, 104). Okumanın verimli bir şekilde, okumaya iş gördürerek, yapılabilmesi, okuma konusundaki bilince ve teknik bilgiye dayalıdır (Öztahtalı, 2011, 82).

Güneş'e göre işlevsel okuma becerisine sahip olmanın yolu sürekli okumadan geçmektedir. "Öğrencinin öğrendiği okuma yazma becerilerini çeşitli derslerde ve günlük yaşamında kullanabilmesi, bireysel gelişimi ile beyin teknolojisini

geliştirebilmesi çeşitli okuma çalışmalarına bağlı bulunmaktadır. Bu çalışmaların başında sürekli okuma gelmektedir. Sürekli okuma, öğrencilerin anlamasını, sesli ve sessiz okuma hızını bir görüşte tanıdığı kelime sayısı ile uzunluğunu giderek arttırmaktadır. Böylece işlevsel ve çok işlevsel okuryazarlık kavramlarına ulaşılmaktadır” (Güneş, 2000: 154). Ayrıca Güneş, gizli okumaz yazmazlığın bir çeşidi olarak işlevsel okumaz yazmaz kavramını ortaya atmıştır. “İşlevsel okumaz yazmazlar, okuma yazma ve hesap becerisine sahip olmalarına rağmen bunu günlük hayatlarında kullanamayanlardır” (Güneş, 1992: 245). Okuma yazma öğrenmiş kişilerin bu duruma düşmemeleri için okumanın işlevsel yönüne büyük önem verilmeli, öğrencilerin okuma eğitiminde yaşama dönük yaşantılar geçirmelerine imkân sağlanmalıdır.

“Valdivielso, fonksiyonel okuryazarlık üzerine yapılan araştırmalardan hareketle bu olgunun iki yönüne işaret eder. Birincisi kişilerin bu beceriye sahip olup olmamasını vurgulayan kişisel boyut; diğeri ise, bireylerin onu kullanmasını ve bağlamı vurgulayan sosyal boyuttur. Bu ikinci yaklaşıma göre fonksiyonel okuryazarlık kişisel bir problem olmaktan çok onun sosyal boyutunun kapsayıcı çerçevesiyle ilişkilidir. Bu becerilerin varlığı veya düşüklüğünün temel göstergesi onu sınırlayan sosyal boyutla alakalıdır. Bu becerileri yönetmede güçlük gösteren herkes fonksiyonel okumaz yazmaz olarak tanımlanmıştır” (Valdivielso, 2006 akt. Yılmaz, Ateş, Yıldırım, Rasinski, 2011: 471).

Bu durumu düzeltme amaçlı uluslararası eğitim platformlarında çalışmalar yapılmıştır. UNESCO tarafından hazırlanan “1965 yılında Dünya Eğitim Bakanları Kongresi’nde onaylanan Okuma Yazma Deneme Programı’nda okumanın işlevselliğinin önemine şöyle değinilmiştir: “Okuma yazma eğitimindeki bütün amaçlar, fonksiyonel okuma yazma öğretimine doğru yönelmelidir. Okuma yazma başlı başına bir amaç olarak değil, sadece okuma yazma ile ilgili becerilerin kazandırılmasının çok ötesinde kişinin sosyal, yurttaşlık görevleri ile ilgili ve ekonomik rollerine hazırlanmasının bir yolu olarak görülmelidir” (akt. Güneş, 1994: 2). Zira yapılan araştırmalarda alt ekonomik düzeyde yer alan kişilerin diğer kişilere göre işlevsel okuma açısından dört kat daha zayıf olduğunu göstermektedir (Elbro, Moller, Nielsen, 1995).

İşlevsel okumanın ihmal edilmemesi gereken bir boyutu da ekonomik boyuttur. “Artan şekilde okuma yazma becerisi milli gelişme ve ekonomik büyüme için gerekli şartlardan biri olarak görülmeye başlanmıştır” (unesco.org: 01/10/2016).

Bu bakış açısı doğrultusunda okumanın ekonomik temelleri de ortaya çıkmış ve Türkiye de dâhil birçok ülkede yetişkinlere yönelik işlevsel okuma yazma eğitimi çalışmaları başlatılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında başlatılan okuma yazma öğretme kampanyalarının amaçlarından biri de halkın düzenlenen kampanyalarla edindiği okuma becerisini hayatında aktif olarak kullanabilmesi ve hayatında işine yarayacak bilgilerle donatılmasıdır (Bilir, 2005, 108). Aynı zamanda yapılan bu işlevsel okuma eğitimiyle demokratik ve çağdaş bir toplum da yaratılmaya çalışılmıştır. Okumanın bu işlevsel yönleri ön plana çıkarılmadığı takdirde yüksek öğrenim kurumlarına devam etme niyeti olmayıp çeşitli konumlarda iş hayatına girecek olan kişilerin okumaya ve okuma eğitimine olan ilgisi de azalacaktır (Sayılan ve Yıldız, 15).

21. yy.da bütün bireyler, eski zamanların aksine, sadece yazılı-basılı materyallerle değil ağ ortamındaki yayınlarla, bilgisayar oyunları, karmaşık grafiksel yorumlamalarla, internet alışverişleriyle yüz yüzedir ve bu durumun teknolojik gelişmelere paralel olarak artacağı öngörülmektedir. İletişim imkânlarının artmasının bir sonucu olarak kişiler hiç durmayan bir etkileşim, iletişim sürecinin içinde bulunmaktadır (Potur, 2014, 33). Diğer bir deyişle okuma eğitim hayatının merkezinde olduğu gibi hayatın da merkezindedir (Işık, Bilir, Akosmanoğlu, 2015, 1328).

Belirtildiği gibi işlevsel okuma her birey için bir ihtiyaç olmakla birlikte kişilerin işlevsel okuma ihtiyaçları sosyal çevre, meslek, öğrenim düzeyi gibi faktörlere bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Örneğin “İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması.” işlevsel okuma becerisi daha ziyade öğrenim düzeyi yüksek olan, araştırma ve inceleme yapan bir kişi için geçerlidir fakat bu durum ifade edilen okumanın bir işlevsel okuma becerisi olmasına engel değildir. “Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması.” işlevsel okuma becerisi ise bütün öğrenim düzeylerindeki kişiler hatta okul yüzü görmemiş sadece okuma yazma öğrenebilmiş kişiler için dahi saip olunması zorunlu bir okuma becerisidir.

Çarpar'a göre kişileri işlevsel okur-yazar haline getirebilmek için aşağıda sayılan konularda eğitim vermek gerekmektedir:

1. **Bilgiyi kaydetmeye yarayan semboller:** Bireyler bilgiye erişebilmek ve bilginin kaydedilmesi için kullanılan sembollerin çözümlenmesini yani kısaca okuma yazmayı bilmelidirler.

2. **Bilginin iletilmesinde kullanılan dil:** Kişilerin kayıtlı bilginin kullanılmasını gerçekleştirebilmesi için bilgiyi anlaması şarttır. Bunun için de bilginin dilini bilmesi gerekir.
3. **Bilgi depolama ortamları:** Bunlar kağıt, görsel, işitsel veya elektronik ortamlar olabilir. Üzerlerinde yer alan bilgiler ise uygulamalı, entelektüel, boş zaman değerlendirme, dini veya istenmeyen bilgiler olabilir. Bilgi ortamları okuyuzarın karşısına kitaplardan süreli yayınlara, standartlardan ikincil kaynaklara, teknik raporlardan veri tabanlarına kadar her biçimde çıkabilir. Önemli olan bunlardan gereksinim duyulan en uygun olanına erişmektir.
4. **Bilgi erişim araç ve gereçleri:** Bilgi kaynağı ile bilgi erişimcisi arasındaki bağı kuran ortamlar, enformasyon, iletişim ağı ve teknolojisidir. Erişimci, bilgiye erişebilmek için bunlar hakkında en az temel bilgiye sahip olmalıdır.
5. **Erişim bilgisi:** Erişim araç ve gereçlerinin ve ortamlarının nasıl kullanılacağını gösteren ön ve temel bilgilerdir. Bilgi erişiminde çok büyük önem taşırlar.
6. **Erişim istasyonları:** Bilgiyi veya bilgi ortamlarını derleyen, organize eden ve kullanıma sunan merkezlerdir. Bunları kütüphaneler, dokümantasyon merkezleri, enformasyon merkezleri ve arşivler olarak sıralayabiliriz. Ayrıca günümüzün bilgi ağları ortamında bilgiye bilgisayarlarla erişilebilen her birim bir erişim istasyonu olarak kabul edilebilir (Çarpar, 1998: 343).

Görüldüğü gibi bu hedeflere ulaşmak için işlevsel, katılımcı, hayata dönük ve yenilikçi bir okuma-yazma eğitimine ihtiyaç vardır. Bu eğitimi sağlamanın öğretmen nitelikleri, okul imkânları vs. ile birlikte en temel şartlarından biri de öğretim programlarını bu hedefe uygun hazırlamaktır.

2.1.6. İşlevsel Okumanın Diğer Okuma Türleri Arasındaki Yeri

Bilim ve teknolojidaki ilerlemeler, günlük hayat koşullarının ve kişilerin toplumdaki rollerinin farklılaşması sonucu okuma kavramı ve teknikleri de değişmiş ve kapsamı genişlemiştir. Okuma amacına, ortamına, aracına bağlı olarak farklılıklar gösteren bu yeni okuma türlerinin ortak noktası ise geleneksel okuma tanımlarında da yer verildiği gibi hepsinin anlama amacı taşımasıdır. Yani okuma türlerinde takip edilen yol ve usul farklı olsa da hepsinin gayesi aynıdır.

Bütün okuma türleri bir amaç doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Okuma yapan insanın iki temel amacı, bilgilenme ve keyif almaktır (Grellet, 1981, 4). Yani okuma işe yaraması istenen, karşılığında fayda beklenen bir beceridir. Hayatta işe yarayan okumalara işlevsel okuma denmektedir. Bu tanım ve okumanın genel amaçları göz önünde bulundurulduğunda işlevsel okumanın bir fayda amacıyla yapılan bütün

okumalar için bir çatı olduğu görülecektir. İşlevsel olmayan okumalar, bireye ve topluma bir fayda sağlamaz.

Eleştirel okuma yapan bir insan yazıda ifade edilen düşüncelerin, olayların, sunulan kanıtların güvenilirliğini anlamaya çalışır; görsel okuma yapan bir insan ise söz gelimi trafik işaretlerini okuyarak ceza almamaya, yolunu kaybetmemeye çalışır. Not alarak okuma yapan biri ise ilgisini çeken veya ihtiyacı olan bilgileri unutmamak, gerektiğinde hatırlamak amacını taşımaktadır. Öte yandan içinde bulunduğumuz bilgi çağında önem kazanan bir okuryazarlık türü olarak e-okuryazarlık karşımıza çıkmaktadır. “Sadece alfabeyi anlama veya resim ve grafikleri çözümüleme becerileri ile sınırlı kalmayıp, duyulan ve izlenenler arasında da anlam çıkarabilmeyi kapsayacak bir süreç” (Elkatmış, 2015: 4) olarak tanımlanan ekran okuma da tanımından anlaşıldığı üzere anlama, analiz, sentez gibi becerileri gerektirmektedir. Ayrıca ekran okuryazarlığının varlığını arttırarak sürdüreceği öngörülmektedir (Duran ve Dolaylar Özkul, 2015, 281).

Son yıllarda ortaya çıkan ve işlevsel okuma becerisi gerektiren okuma türlerinden biri de ekonomi okuryazarlığıdır. “Ekonomi okuryazarlığı gençlerin seçmen, üretici, tüketici ve yatırımcı olarak rollerinde, vatandaş olarak gelecekları için daha iyi kararlar almalarında ve dünyayı daha iyi anlamalarında gerekli olan ekonomi konularında kendilerine yardımcı olacak bir seviyeye getirmektir” (Akhan, 2013: 79). Örnek olarak verilen okumaların tamamı birer hedefe yöneliktir, işe yaraları hedeflenmiştir, yani işlevsel okumalardır. Okuma türlerindeki artış, işlevsel okumanın çatı olma özelliğini değiştirmemektedir. Çünkü belirtildiği gibi hepsinin çıkış noktası ve ana amacı aynıdır. Bu örneklerde ortaya konan durumlar bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi türlerde de geçerlidir.

Bilgi, bilişim ve iletişim çağı olan 21. yy.da hayatın içinde olmak, sosyal etkinliklere katılmak adeta zorunluluk haline gelmiştir. Bu görevleri yerine getirmek, işlevsel okuma becerisine sahip olmak gerekmektedir. İşlevsel okuma yapılabildiği takdirde, yapılan okuma bilişsel alan basamaklarından (bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) hangisini gerektirirse gerektirsin işlevsel okuma yoluyla bu düzeydeki bilgi kazanılabilir. İşlevsel olmayan okumalarda ise anlama faaliyeti tam gerçekleşmez dolayısıyla okuma faaliyeti başarıya ulaşmış sayılamaz. İşlevsel olmayan yani anlama, eleştirme, analiz yapma gibi zihin becerilerini içermeyen, kişiye fayda vermeyen okumalar, zaman kaybını ötesine geçemez, bu bakımdan her okuma işlevsel olmak zorundadır.

2.1.7. PISA Sorularında İşlevsel Okuma

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından uygulamaya konan PISA (Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Projesi) 15 yaşındaki yani zorunlu örgün eğitimi tamamlamış öğrencilerin gelişen ve değişen dünyada toplum hayatına ne kadar hazır olduklarını ölçmektedir. PISA çerçevesinde “ölçülmeye çalışılan nitelikler, öğrencilerin okulda uygulanan müfredat kapsamında ele alınan konuları ne dereceye kadar öğrendikleri değil, gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumlarda sahip oldukları bilgi ve becerileri kullanabilme yeteneği, akıl yürütme ve fen ve matematik kavramlarını kullanarak etkin bir iletişim kurma becerisine sahip olup olmadıklarıdır” (Çelen, Çelik, Seferoğlu, 2011: 1).

PISA, ülkelerde uygulanan eğitim sisteminin başarı durumu hakkında önemli ve etkili sonuçlar vermektedir. PISA'nın temel amacı, edinilen bilgilerin ne kadar kullanılabilirliğinin ölçülmesidir (Savran, 2004, 2). Bu da okuma sorularının doğru yanıtlanabilmesi için işlevsel okuma becerisine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi kısaca okumanın günlük hayatta kullanılabilmesi olarak tanımlanan işlevsel okuma, PISA'nın amaçlarıyla doğrudan örtüşmektedir. OECD ülkelerinin eğitim başarısını ölçen bu geçerli ve güvenilir sınavın soruları ve ilgili oldukları işlevsel okuma kazanımları şu şekildedir:

Tablo1. PISA Soruları ve İlgili Oldukları İşlevsel Okuma Becerileri

SORULAR	İŞLEVSEL OKUMA BECERİLERİ
<p>ATİNA'DA DEMOKRASİ A BÖLÜMÜ Tukididis, Klasik Yunan döneminde milattan önce beşinci yüzyılda yaşamış bir tarihçi ve aynı zamanda bir askerdir. Atina'da doğmuştur. Tukididis, Atina ve Sparta arasındaki Peloponnes Savaşı boyunca (M.Ö. 431 – 404) Trakya'daki Amfipolis şehrini korumakla görevlendirilen donanmanın komutanıydı. Ancak şehre zamanında ulaşmayı başaramadı. Şehir, Spartalı general Brasidas'ın eline geçti ve bundan dolayı Tukididis yirmi yıllık bir sürgüne gitmek zorunda kaldı. Bu sürgün, Tukididis'e savaştan iki taraf hakkında ayrıntılı bilgi toplama ve <i>Peloponnes Savaşı'nın Tarihi</i> adlı çalışması için</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gazetelerdeki haberlerin okunması. Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi

araştırma yapma imkânı verdi.

Tukididis, tarih öncesi zamanların en önemli tarihçileri arasında kabul edilir. O, tarihinin gelişimini açıklarken kader veya ilahi güçlerin müdahaleleri yerine, bireysel tutum ve davranışlar ve doğal sebeplere odaklanır. Onun çalışmalarında gerçekler, sadece kısa hikâyeler olarak sunulmazlar. Gerçekler, ana karakterlerin o veya bu şekilde davranmalarına neden olan sebepleri bulmak adına araştırılırlar. Tukididis'in bazen hayali konuşmalara yer vermesinin nedeni, bireylerin davranışlarını vurgulamaktır. Bu hayali konuşmalar, Tukididis'in, tarihi karakterlerin davranışlarının arkasındaki nedenleri açıklamasına yardımcı olur.

B BÖLÜMÜ

Tukididis, aşağıdaki konuşmayı Peloponnes Savaşı'nın ilk yılında ölen askerlerin onuruna Atinalı hükümdar Perikles'e (M.Ö. 5. yüzyıl) atfeder.

Bizim devlet yönetimi sistemimiz komşu devletlerin kanunlarını taklit etmez; tam tersine taklitçi

olmak yerine biz başkaları için bir örnek oluşturuyoruz. Yönetim az kişiye değil, çok kişiye bağlı

olduğundan dolayı bizim sistemimize demokrasi denir. Bizim kanunlarımız insanlara özel yaşamlarında eşit haklar verir. Bununla birlikte toplum yaşamında saygınlık, sosyal sınıfa değil kişinin erdemine bağlıdır.

Sosyal sınıf, bir kişiyi herhangi bir toplumsal mevkiye sahip olmaktan alıkoymaz (...). Özel yaşama müdahale etmememize karşın toplumsal konuları ilgilendiren kuralları bozmayız. Biz yetkili konuma getirdiğimiz kişilere itaat ederiz ve konulan kurallara, özellikle de ezilenleri korumak için konulmuş kurallara ve uymamanın utanç verici olarak kabul edildiği yazılı olmayan kurallara uyarız.

Dahası, zihinlerimizi dinlendirmek için birçok imkân sunarız. Tüm yıl boyunca düzenlenen oyunlar ve kurban şenlikleri, dinlenmek amacıyla tasarlanmış özel konutlarımızın zarafeti, bütün üzüntüleri uzaklaştıran keyif kaynaklarıdır. Ayrıca Atina'da ikamet edenlerin birçoğu, tüm dünyada üretilen mahsullerden alıp Atina'ya getirirler ki Atinalılar diğer ülkelerin mahsullerini kendi mahsulleri gibi bilirler.

Tukididis, Peloponnes Savaşı'nın Tarihi (uyarlamadır)

Soru 1: ATİNA'DA DEMOKRASİ

B bölümündeki konuşmanın amaçlarından biri Peloponnes Savaşı'nın ilk yılında ölen askerleri onurlandırmaktır.

- Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.

Bu konuşmanın DİĞER bir amacı nedir?

Soru 2: ATİNA'DA DEMOKRASİ

Tukididis neden sürgüne gitmek zorunda kaldı?

- A Amfipolis'de Atinalılar adına zafer kazanamadığı için
- B Amfipolis'te donanmanın yönetimini ele aldığı için
- C Savaşın iki taraf hakkında bilgi topladığı için
- D Spartalılarla savaşmak için Atinalıları terk ettiği için

Soru 3: ATİNA'DA DEMOKRASİ 129

B bölümündeki konuşmayı kim yazmıştır?

Yanıtınızı parçadan ifadelerle destekleyiniz.

Soru 4: ATİNA'DA DEMOKRASİ R443Q06

Parçaya göre, Tukididis'i onunla aynı zamanda yaşamış diğer tarihçilerinden ayıran özellik nedir?

- A Sıradan insanlar hakkında yazıyordu, kahramanlar hakkında değil.
- B Sadece gerçekler yerine hikâyeler kullandı.
- C Tarihi olayları, doğaüstü nedenlerine değinerek açıkladı.
- D İnsanların davranışlarına nelerin sebep olduğuna odaklandı.

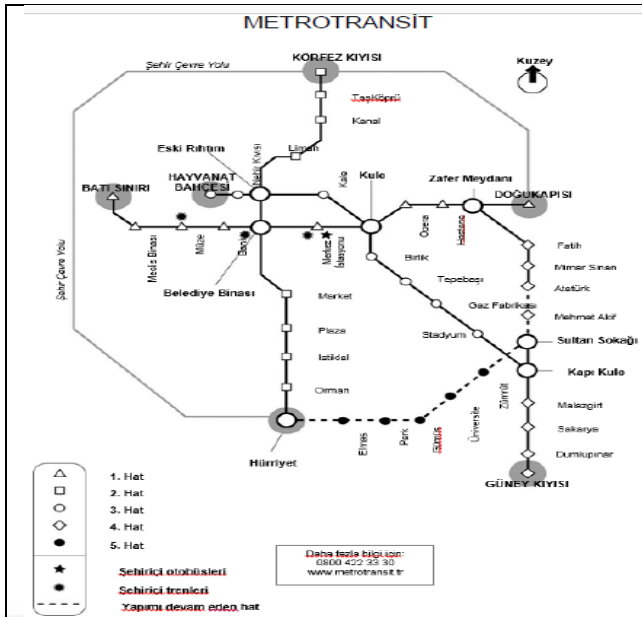
Soru 5: ATİNA'DA DEMOKRASİ

Aşağıda parçanın B bölümünün son kısımlarında yer alan bölüme bakınız:

“Dahası, zihinlerimizi dinlendirmek için birçok imkân sunarız. Tüm yıl boyunca düzenlenen oyunlar ve kurban şenlikleri, dinlenmek amacıyla tasarlanmış özel konutlarımızın zarafeti, bütün üzüntüleri uzaklaştıran keyif kaynaklarıdır.”

Aşağıdaki cümlelerden hangisi parçanın bu bölümünü en iyi şekilde özetlemektedir?

- A Atina'daki yönetim sistemi herhangi birinin kanun yapmasına izin verir.
- B Eğlence ve güzellik, Atina'da sahip olabileceğiniz güzel hayatın bazı özellikleridir.
- C Atinalılar çok lüks içinde yaşarlar ve hayatı ciddiye alamazlar.
- D Toplumsal yaşam ve özel yaşam aynı şeymiş gibi kabul edilir.

- Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması.
- Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması.

Bir önceki sayfada yer alan "Metrotransit" adlı metin bir metro sistemi hakkında bilgi vermektedir.

Aşağıdaki soruları yanıtlamak için "Metrotransit" adlı metinden yararlanınız.

Soru 1: METROTRANSİT

Hangi Metrotransit istasyonundan hem şehir içi otobüslere hem de şehir içi trenlere binilebilir?

Soru 2: METROTRANSİT

Hayvanat Bahçesi İstasyonu'ndan Taşköprü İstasyonu'na gitmek için hangi istasyonda hat değiştirmeniz gerekir?

A Belediye Binası

B Nehir Kıyısı

C Körfez Kıyısı

D Eski Rıhtım

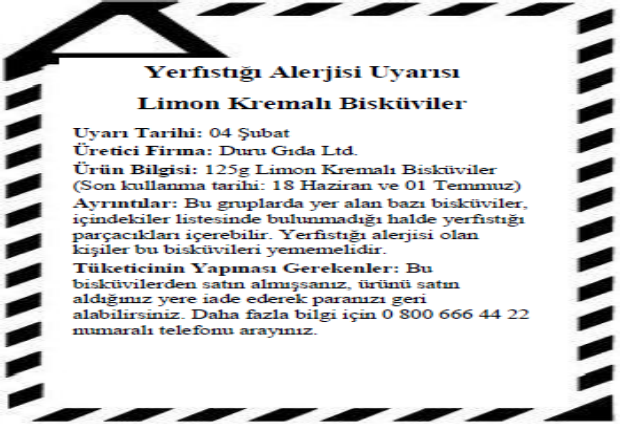
Soru 3: METROTRANSİT

Batı Sınırı, Hayvanat Bahçesi, Hürriyet gibi bazı istasyonların etrafı gri gölgelendirme ile gösterilmiştir. Bu gölgelendirme bu istasyonlarla ilgili hangi bilgiyi sağlamaktadır?

Soru 4: METROTRANSİT

Mimar Sinan İstasyonu'ndan Orman İstasyonu'na giden en kısa rotayı bulmanız gerekmektedir.

Gideceğiniz rotayı harita üstüne çiziniz.

<p style="text-align: center;">SÜPERMARKET DUYURUSU</p> <div style="text-align: center;"> <p>Yerfıstığı Alerjisi Uyarısı Limon Kremalı Bisküviler</p> <p>Uyarı Tarihi: 04 Şubat Üreici Firma: Duru Gıda Ltd. Ürün Bilgisi: 125g Limon Kremalı Bisküviler (Son kullanma tarihi: 18 Haziran ve 01 Temmuz) Ayrıntılar: Bu gruplarda yer alan bazı bisküviler, içindekiler listesinde bulunmadığı halde yerfıstığı parçacıkları içerebilir. Yerfıstığı alerjisi olan kişiler bu bisküvileri yememelidir. Tüketicinin Yapması Gerekenler: Bu bisküvilerden satın almışsanız, ürünü satın aldığımız yere iade ederek paranızı geri alabilirsiniz. Daha fazla bilgi için 0 800 666 44 22 numaralı telefonu arayınız.</p> </div> <p>Soru 1: SÜPERMARKET DUYURUSU Bu duyurunun amacı nedir? A Limon Kremalı Bisküvinin reklâmını yapmak B İnsanlara bisküvinin ne zaman üretildiğini bildirmek C İnsanları bisküviler konusunda uyarmak D Limon Kremalı Bisküvinin nereden satın alınacağını açıklamak</p> <p>Soru 2: SÜPERMARKET DUYURUSU Bisküvileri yapan firmanın adı nedir?</p> <p>Soru 3: SÜPERMARKET DUYURUSU Eğer siz bu bisküvilerden satın almış olsaydınız ne yapardınız? Neden bunu yapardınız? Yanıtınızı desteklemek için metindeki bilgilerden yararlanınız.</p> <p>Soru 4: SÜPERMARKET DUYURUSU Neden duyuruda “Son kullanma tarihleri” belirtilmektedir?</p> <p>Soru 5: SÜPERMARKET DUYURUSU Ayrıntılar bölümünün amacı nedir? A Farklı türde bisküvilerin reklâmını yapmak B Bisküvilerle ilgili özel bir promosyonu bildirmek C Bisküvinin içindekiler listesini vermek D Bisküviler ile ilgili sorunu açıklamak</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması. • İlaç prospektüslerinin okunması. • Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması. • Bankada kredi şartnamesinin okunması. • Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. • Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması. • Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması. • Bir çiftçinin tarım makineleri, ilaçları vs. ile ilgili bir bilgiyi okuması.
<p style="text-align: center;">VARIŞ YERİ BUENOS AIRES</p> <p>Patagonyaı, Şili ve Paraguay’dan gelen üç posta uçağı güney, batı ve kuzeyden Buenos Aires’e geri dönüyordu. Gece yarısına doğru havalanıp Avrupa’ya gidecek olan uçak orada bu uçakların taşıdıkları yükü bekliyordu. Üç pilotun her biri, ağır motor kısmının hemen arkasında, uçsuz bucaksız şehre yaklaşırken</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. • Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. • Okunan metnin ana

<p>gecenin karanlığında uçuşlarını planlıyorlardı. Biraz sonra, dağdan inen garip köylüler gibi, buldukları konuma göre fırtınalı veya sakin olan gökyüzünden yavaş yavaş şehre ineceklerdi.</p> <p>Tüm işleştikten sorumlu olan Rivier, Buenos Aires havaalanı pisti üzerinde gidip geliyordu. Sessizdi, çünkü üç uçak da gelene kadar Rivier bir huzursuzluk duygusu içindeydi. Her geçen dakika telgraflar eline ulaştıkça, kendini kaderde yazılı olanlardan bir şeyler koparıp alıyormuş gibi hissediyor, belirsizlikleri yavaş yavaş yok edip ekibini gecenin karanlığının içinden kıyıya doğru getiriyordu. Adamlarından biri gelip telsiz mesajını Rivier'e verdi: Şili'den gelen posta uçağı Buenos Aires'in ışıklarını görebildiğini belirtiyor. Güzel. Rivier kısa bir süre sonra bu uçağın sesini duyacaktı. Gece, gelgitlerle ve sırlarla dolu bir denizin uzun süre sakladığı hazineleri kıyıya bırakışı gibi, uçaklardan birini salıveriyordu. Daha sonra da diğer ikisini geri verecekti. Böylece bugünün işi bitmiş olacaktı. Yorgunluktan bitkin düşmüş olan ekip uyumaya gidecek, yerine yeni bir ekip gelecekti. Fakat Rivier'in hiç dinlenmeye vakti olmayacaktı: Şimdi de sırası gelen Avrupa postası onu kaygılandırıyor. Bu her zaman böyle olacaktı. Sonsuza dek.</p> <p>Antoine de Saint-Exupéry. <i>Vol de Nuit</i>. © Éditions Gallimard</p> <p>Soru 1: VARIŞ YERİ BUENOS AİRES Rivier mesleği hakkında ne hissetmektedir? Yanıtınızı destekleyecek bir neden belirtmek için metinden yararlanınız.</p> <p>Soru 2: VARIŞ YERİ BUENOS AİRES Bu metindeki ana karaktere olan nedir? A Hoş olmayan bir sürpriz yaşıyor. B İşini değiştirmeye karar veriyor. C Bir şeyin olmasını bekliyor. D Başkalarını dinlemeyi öğreniyor.</p> <p>Soru 3: VARIŞ YERİ BUENOS AİRES "Varış Yeri Buenos Aires" 1931 yılında yazılmıştır. Sizce Rivier'in bugün de benzer kaygıları olur muydu? Yanıtınızı açıklamak için bir neden belirtiniz.</p>	<p>fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilirliği</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
<p>MOTOSİKLET Bir şeylerin yanlış gittiği duygusuyla uyandınız mı hiç? Benim için öyle bir gündü. Yatakta oturdum.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.

<p>Bir süre sonra perdeleri açtım. Berbat bir hava vardı –bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Derken aşağıya bahçeye baktım. Evet! İşte oradaydı – motosiklet. Dün gece olduğu kadar harap durumdaydı. Ve bacağım da tam ağrımaya başladı. <i>Aşağıda verilen soruları yanıtlamak için yukarıda yer alan “Motosiklet” öyküsünden yararlanınız.</i></p> <p>Soru 1: MOTOSİKLET Öyküde yer alan kişinin dün gece başından bir şeyler geçmiş. Bu nedir? A Kötü hava motosiklete zarar vermiş. B Kötü hava onun dışarıya çıkmasına engel olmuş. C O, yeni bir motosiklet satın almış. D O, bir motosiklet kazası geçirmiş.</p> <p>Soru 2: MOTOSİKLET “Benim için öyle bir gündü.” Bu nasıl bir gündü? A İyi bir gün B Kötü bir gün C Heyecan verici bir gün D Sıkıcı bir gün</p> <p>Soru 3: MOTOSİKLET Yazar öyküye neden bir soru ile başlıyor? A Çünkü yazar yanıtı bilmek istiyor. B Okuru öykünün içine çekmek için. C Çünkü bu yanıtı zor bir sorudur. D Okura bunun az rastlanır bir deneyim olduğunu anımsatmak için.</p>	
<p>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ Dışarıda bir yerlerde birçok insan açlık ve hastalıktan ölürken, biz gelecekteki gelişmelerle çok daha fazla ilgilenmekteyiz. Biz bu insanları geride bırakıyor ve unutup yolumuza devam ediyoruz. Büyük firmalarca, her yıl milyarlarca dolar uzay araştırmalarına akıtılmaktadır. Uzayın keşfi için harcanan bu para açgözlülere değil de yoksulların yararına kullanılmış olsaydı, milyonlarca insanın çektiği acılar hafifletilebilirdi.</p> <p style="text-align: center;">Ayşe</p> <p>Uzayı keşfetme mücadelesi birçok insanın ilham kaynağıdır. Biz binlerce yıldır gökyüzünün hayalini kurar, yıldızlara ulaşmanın ve onlara dokunmanın özlemini duyar ve var olabildiğini sadece</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. • Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. • Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. • Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. • Okunan metnin ana

<p>düşlediğimiz bir şeyle iletişim kurmayı bekler ve bilmek isteriz... Biz yalnız mıyız? Uzay araştırmaları bir tür öğrenmedir ve öğrenme ise dünyamızın yönlendiricisidir. Gerçekçiler bize dünyanın var olan sorunlarını hatırlatırken, hayalciler zihnimizi açarlar. Bizi geleceğe taşıyacak olan hayalcilerin öngörülerini, umutları ve arzularıdır.</p> <p style="text-align: center;">Betül</p> <p>Biz yer altındaki petrol için yağmur ormanlarını tahrip ediyor, uranyum uğruna kutsal topraklara mayın döküyoruz. Kendi yarattığımız sorunların çözümü uğruna başka bir gezegeni de tahrip eder miydik? Kesinlikle! Uzay araştırmaları, insanlığın sorunlarının çevre üzerindeki egemenliğimizin artması ile çözülebileceğine dair tehlikeli inancı güçlendirmektedir. İnsanlık, nehirler ve yağmur ormanları gibi doğal kaynakları, sanki köşeyi dönünce yararlanılmayı bekleyen başka bir gezegen varmış gibi kötüye kullanma özgürlüğü olduğunu hissetmeye devam edecektir. Dünyaya yeterince zarar vermiş durumdayız. Uzayı rahat bırakmalıyız.</p> <p style="text-align: center;">Dursun</p> <p>Soru 1: ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ Öğrenciler aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt arıyor gibi görünüyorlar? A Bu gün dünyanın karşı karşıya kaldığı en temel sorun nedir? B Uzay araştırmalarının yapılmasına taraftar mısınız? C Gezegenimiz dışında yaşam olduğuna inanıyor musunuz? D Uzay araştırmalarındaki son gelişmeler nelerdir?</p> <p>Soru 2: ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ Öğrencilerden hangisinin görüşleri Fatih'in düşünceleriyle doğrudan ilişkilidir? A Dursun B Ayşe C Kadriye D Betül</p> <p>Soru 3: ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ Beş öğrenci tarafından ifade edilen fikirleri</p>	<p>fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilirliği</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
--	---

düşündüğünüzde, en çok hangisinin görüşüne katılırsınız?

Öğrencinin adı:

Soru 4: ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Bazı ifadeler yazarın görüş ve değerlerine dayalı fikirlerdir.

Bazı ifadeler tarafsız olarak doğru ya da yanlış oldukları objektif olarak test edilebilen gerçeklerdir.

Aşağıda listelenen her bir öğrenci görüşünün karşısında yer alan "fikir" ya da "gerçek" seçeneklerinden uygun olanı daire içine alınız. İlk soru örnek olarak yanıtlanmıştır.

Öğrenci görüşlerinden alıntılar Fikir ya da gerçek

"Kirlilik ozon tabakasının delinmesine neden olmuştur.."

(Fatih)

Fikir / Gerçek

"Büyük firmalarca, her yıl milyarlarca dolar uzay araştırmalarına akıtılmaktadır.." (Ayşe)

Fikir / Gerçek

"Uzay araştırmaları, insanlığın sorunlarının çevre üzerindeki egemenliğimizin artması ile çözülebileceğine dair tehlikeli inancı güçlendirmektedir." (Dursun)

Fikir / Gerçek

"Acil sorunların çözümü adına uzay araştırmalarını durdurmak büyük bir dar kafalılık ve kısa vadeli bir yaklaşımdır." (Fatih)

Fikir / Gerçek

AFRİKA YÜRÜYÜŞÜ

Kuzey Drakensberg Yürüyüşü: Güney Afrika / Lesoto

Bilgi

GENEL AÇIKLAMA

- Kuzey Drakensberg Yürüyüşü, Kuzey Drakensberg'in doruklarındaki dik kayalıklarından geçişi de kapsamaktadır. Güzergâh, yaklaşık olarak 40 mil (65km) uzunluğundadır. Güney Afrika ve Lesoto sınırı üzerinde, tamamlanması 5 yorucu gün sürer. Yürüyüş unutulmayacak yerlerle doludur. Demirmerdiven'e giderken, amfi tiyatronun üzerinden Şeytan Dişine kadar nefes kesen bir manzara ve saat alarmınızı kurtmaya değercek Mponjwane'den gün doğuşu bunlardan birkaçıdır.

- Başlangıç: Başlangıç oto parkı, Kraliyet Ulusal Parkı.

- Bitiş: Katedral Zirve Oteli.

- Zorluk ve Yükseklik: Bu, Drakensberg sıradağlarının üora köşelerinin birinde yapılan bir yüksek dağ yürüyüşüdür. Girdiğinizde zor olabilir ve günler sürebilir. İyi yön belirleme becerileri güvenli bir geçiş için şarttır.

ZAMANLAMA VE MEVSİM

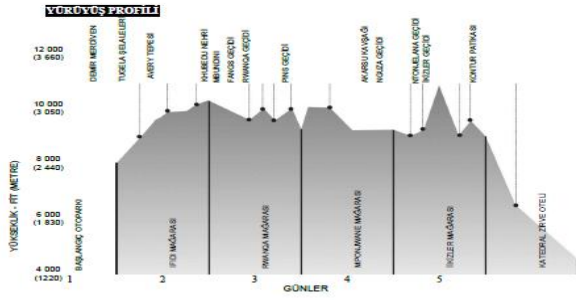
- Ziyaret için en uygun aylar: Nisan, Mayıs, Haziran ya da Eylül, Ekim, Kasım.

- İklim: Drakensberg'de yazlar çok sıcak ve çok yağışlı olabilir. Kiş daha kuru geçer, fakat yüksek yerlerde kar olmak üzere, her an yağmur yağma ihtimali vardır. İlkbaharda ve sonbaharda, gün içinde sıcaklık idealdir. (60°F/15°C ile 70°F/20°C arasında), fakat gece sıcaklık çoğu zaman donma noktasının altına düşer.

SICAKLIK VE YAĞIŞ

SICAKLIK VE YAĞIŞ												
Günlük ortalama en yüksek sıcaklık												
(°F)	72	70	70	66	63	60	60	63	66	68	70	70
(°C)	22	21	21	19	17	15	15	17	19	20	21	21
Günlük ortalama en düşük sıcaklık												
(°F)	55	55	54	48	46	41	41	43	46	48	52	54
(°C)	13	13	12	9	8	5	5	6	8	9	11	12
Aylık ortalama yağış												
(inç)	9.3	8.5	7.7	3.1	1.1	0.6	0.5	1.3	2.4	4.0	6.5	7.9
(Milimetre)	237	216	196	78	29	14	12	33	62	101	165	201
	OCA	ŞUB	MAR	NİS	MAY	HAZ	TEM	AGU	EYL	EKİ	KAS	ARA

- Saate bakılarak saatin kaç olduğunu okunması.
- Bir ekrandan hava durumu tahmininin okunması.
- Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması.
- Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.

Bir önceki sayfada ve yukarıda yer alan "Afrika Yürüyüşü" metni, Klasik Yürüyüşler adlı kitaptan bir alıntıdır.

Aşağıda yer alan soruları yanıtlamak için "Afrika Yürüyüşü" adlı metinden yararlanınız.

Soru 1: AFRİKA YÜRÜYÜŞÜ

Başlangıç otoparkı hangi yükseltide bulunmaktadır? Yanıtınızı fit ve metre cinsinden veriniz.

..... fit
 metre

AFRİKA YÜRÜYÜŞÜ PUANLAMA 1

Tam Puan

Yanıtlar 8000 (fit) VE 2440 (metre).

Sıfır Puan

Diğer yanıtlar.

- 8000 metre, 2440 fit.
- 6000 metre, 1830 fit.

Boş.

Soru 2: AFRİKA YÜRÜYÜŞÜ

Metinde verilen bilgiye göre, yürüyüşün ikinci gününden sonra nerede kalabilirsiniz?

- A Başlangıç Otoparkında
- B Ifidi Mağarasında
- C Rwanqa Mağarasında
- D Mponjwane Mağarasında
- E İnzizler Mağarasında
- F Katedral Zirve Otelinde

Soru 3: AFRİKA YÜRÜYÜŞÜ

Yürüyüş süresince, hangi günün en zor gün olacağını düşünüyorsunuz? Metinde verilen bilgileri kullanarak, yanıtınızı desteklemek için bir neden yazınız.

Soru 4: AFRİKA YÜRÜYÜŞÜ

Yürüyüşte, hangi günün sabahında, genel açıklamada bahsedilen gün doğuşunu görürdünüz?

- A 1. Gün
- B 2. Gün
- C 3. Gün
- D 4. Gün
- E 5. Gün

Soru 1: KÜTÜPHANE

Okul ödevi için İngilizce bir roman okumanız gerekmektedir. Aradığınız kitabı bulabileceğiniz en uygun bölümü yerleşim planı üzerinde daire içine alınız.

Soru 2: KÜTÜPHANE

- Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması.
- Kişisel sağlığı korumak

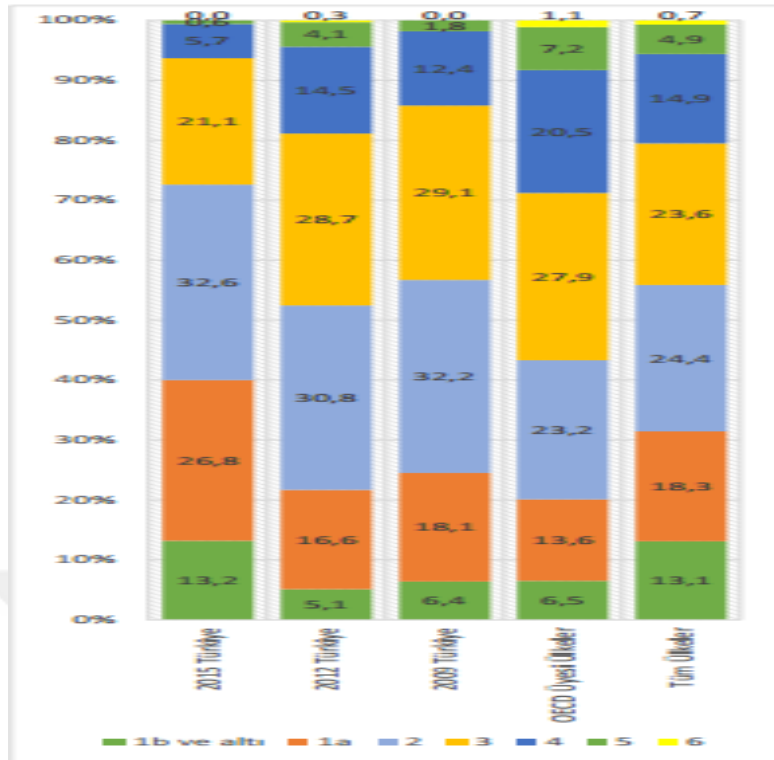
<p>Kütüphane yerleşim planına göre <i>Yeni kitaplar</i> nerede yer almaktadır? A Roman bölümünde B Akademik kitaplar bölümünde C Girişin yanında D Danışma masasının yanında Soru 3: KÜTÜPHANE <i>Yeni kitaplar</i> için neden bu yerin seçilmiş olabileceğini açıklayınız.</p>	<p>İçin yapılması gerekenlerin sağlıklı kitaplarından okunması.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. • Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.
<p style="text-align: center;">MACONDO</p> <p>Sayırsız ve akıl almaz buluşlarla başları dönen Macondolular şaşkınlıklarının nerede başladığını bilemediler. Bütün gece oturuyorlar, Aureliano Triste'nin ikinci tren seferinde getirdiği santralden enerji alan elektrik ampullerinin ölgün ışığını seyrediyorlardı. Santralın gürültüsüne alışmaları oldukça uzun sürdü. Yükünü tutmuş bir tüccar olan Bruno Crespi'nin aslan ağızlı gişeleri olan tiyatrodan oynattığı canlı resimler ise, Macondoluları çok öfkelen diriyordu. Çünkü bir filmde ölüp gömülen ve ardından seyircilerin gözyaşı döktüğü biri, bir sonraki filmde yeniden canlanıyor ve bu kez Arap kılığında ortaya çıkıyordu. Oyuncuların başlarına gelen felaketleri paylaşmak için adam başına iki centavos verip bilet alan seyirciler, bu sahtekarlık karşısında galeyana geldiler ve sandalyeleri kırdılar. Bruna Crespi'nin zorlaması üzerine, belediye başkanı bir bildiri yayınlayarak, sinemanın seyircilerin duygusal patlamalarını gerektirmeyen bir görüntü makinesi olduğunu açıkladı. Bu cesaret kırıcı açıklamadan sonra, çoğu kişi kendilerini yeni ve gösterişli bir çingene numarasının kurbanı saydılar ve kendi dertlerinin kendilerine yettiğine, bir de hayali kişilerin düzmece felaketlerine gözyaşı dökmenin gereksiz olduğuna karar verip sinemayı boykot ettiler.</p> <p>Soru 1: MACONDO Filmlerin hangi özelliği Macondo'luların öfkelenmesine neden olmuştur?</p> <p>Soru 2: MACONDO Parçanın sonunda Macondo'lular neden sinemayı boykot etmeye karar verdiler?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gazetelerdeki haberlerin okunması. • Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi • Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.

<p>A İnsanlar eğlenceli ve dikkatlerini dağıtacak bir şeyler istediler, fakat filmleri gerçekçi ve iç karartıcı buldular.</p> <p>B İnsanlar bilet fiyatlarını karşılayamadılar.</p> <p>C İnsanlar duygularını gerçek yaşamda karşılaşılan olaylar için bekletmek istediler.</p> <p>D İnsanlar duygusal olarak bağlanabilecekleri bir şey arıyorlardı ama filmleri sıkıcı, inandırıcılıktan uzak ve kalitesiz buldular.</p> <p>Soru 3: MACONDO</p> <p>Metnin sondan üçüncü satırında yer alan “hayali kişiler” ifadesi ile kimden söz edilmektedir?</p> <p>A Hayaletler</p> <p>B Lunapark icatları</p> <p>C Filmlerdeki karakterler</p> <p>D Aktörler</p> <p>Soru 4: MACONDO</p> <p>Macondoluların sinemanın değeriyle ilgili aldıkları son karara katılıyor musunuz? Filmler hakkında kendi düşüncenizi, onların düşünceleri ile karşılaştırarak yanıtınızı yazınız.</p>	
--	--

Tabloda görüldüğü gibi, “altıncı döngüsü PISA 2015 uygulaması, 35’i OECD üyesi olmak üzere 72 ülke ve ekonomideki yaklaşık 29 milyon öğrenciyi temsilen 540.000’e yakın öğrencinin katılımıyla 2015 yılı içerisinde gerçekleştirilen” (<http://pisa.meb.gov.tr>: 05/03/2017) PISA sınavı, sınav esnasında tespit edilebilecek 30 işlevsel okuma kazanımından 20’sini yani %70’ini ölçmektedir. Bu da PISA okuma testinin işlevsel okuma becerilerini ölçmeyi hedeflediğini göstermektedir. Türkiye’nin okuma testlerinde aldığı ortalama puanlar ve sıralamasındaki değişiklikler şu şekildedir:

Tablo 2. PISA 2009, 2012, 2015 Sonuçlarının Karşılaştırılması.

	PISA 2015	PISA 2012	PISA 2009
OECD Ortalaması	493	496	493
Tüm Ülkeler Ortalaması	460	471	464
Türkiye Ortalaması	428	475	464
Sıralama	50	42	39
Katılan Ülke Sayısı	72	65	65

Şekil1. PISA Sonuçlarının Seviye Açısından Yıllara Göre Değişimi (Kaynak: pisa.meb.gov.tr: 06/03/2017)

Tablo incelendiğinde Türkiye’den katılan öğrencilerin sadece %0,06’sının 6. düzeyde olduğu, en fazla öğrencinin ise 3. düzeyde bulunduğu görülmektedir. Bu veriler de sınava Türkiye’yi temsilen giren öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine sahip olmadığını göstermektedir. Ayrıca PISA 2015 uygulamasında Türkiye’nin geçmiş yıllara göre hem puan hem de sıralama olarak gerilediği görülmektedir. Bu düşüşün yanı sıra Türkiye’nin birinci olan Singapur’dan 107 puan geride olması, okuma eğitiminin işlevsel olarak verilemediğini ve bu alandaki başarısının diğer ülkelerden önemli derecede düşük olduğu görülmektedir. Çağın bir gereği, uluslar arası alanda okuma eğitiminin ve birey gelişmişliğinin bir göstergesi olan işlevsel okuma üzerinde dikkatle durulmalı ve okuma eğitiminde okumanın işlevsellik boyutu merkeze alınmalıdır.

2.1.8. Öğretim Programları

Öğretim programı, dersle ilgili bütün faaliyetler için yol gösterici olma özelliği taşır. “Öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar

düzenegidir” (Demirel, 2012:6). Bu tanım, öğretim programının dersin başarılması için bir temel olduğunu göstermektedir. Yani öğretim programının başarılı veya başarısız oluşu, eğitimin kalite ve çıktısına doğrudan yansiyacaktır.

“Eğitim programlarının çağın gereklerini yerine getirebilmek ve zaman içinde oluşabilecek yeni ihtiyaçları karşılayabilmek için, değiştirilmesi veya güncellenmesi olağan bir durumdur” (Karadağ, 2012: 97). Programlar hazırlanırken geçmiş programlardan edinilen deneyimler, çağın gerekleri, eğitimdeki yeni yönelim ve yaklaşımlar göz önünde bulundurulmalıdır (Demir ve Yapıcı, 2007, 188). Örneğin 1924 yılında kullanılan programı 2016 yılında kullanmak yanlış olur. Çünkü bireyin ihtiyaçları, çağın gerekleri, eğitimde yönelim ve yaklaşımlar değişmiştir.

Bilgi çağında her şey çok hızlı değişmekte ve eskimektedir; öğretim programları hazırlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalı, program geliştirme çalışmaları ve ihtiyaç duyulan güncellemeler sürekli olarak yapılmalıdır. Bilgi çağındaki teknolojik ve bilimsel gelişmeler o kadar hızlıdır ki sadece 3 yıllık olan bir öğretim programı bile güncelleme gerektirebilmektedir. “Geleneksel eğitim anlayışından sıyrılarak bilgiyi elde etme, yeni bilgiler üretme ve yaşamda kullanmayı sağlayacak; bireylerin anlama, kavrama, sezme ve çıkarımlarda bulunma gibi niteliklerini artıracak çağdaş bir eğitim anlayışına ulaşmak gerekir” (Göçer, 2007: 18).

Program hazırlanırken göz önünde bulundurulan birçok nokta vardır. Bu noktalardan biri de bireyin programın merkezine alınmasıdır. “Programlar, öğrencinin sadece eğitim dönemindeki ihtiyaçlarını değil, onun hayat boyu gereksinim duyacağı her alandaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere düşünülmüştür” (Öz, 2011: 31). Bu sebeple öğretim programları en etkili, faydalı ve işlevsel olacak şekilde hazırlanmalıdır.

Eğitim sisteminde öğretim programları çok büyük bir öneme sahiptir. Özelde Türkçe eğitimi açısından bakıldığında “öğretim programları, Türkçe öğretiminin en kritik boyutunu oluşturmaktadır” (Baştuğ ve Demirgüneş, 2016: 20). Çünkü planlar, etkinlikler, ölçme değerlendirme hep bu programlar merkeze alınarak hazırlanmaktadır. Tural’a (1991) göre öğretim programları yalnızca okulla ilgili değildir aynı zamanda toplumda yaşama ve öğrenme şartlarını geliştirmeyi de amaçlar, yani bu programlar toplumun problemleri ve ihtiyaçlarıyla da ilgilidir (akt. Koçak, 1993, 204). “Öğrencilerin okuduklarından yola çıkarak birtakım çıkarımlarda bulunmalarını sağlamayan, onları belli bir konu üzerinde düşündürmeyen ve

düşündüklerini yazılı ve sözlü olarak etkili bir şekilde ifade etmelerine imkân vermeyen, onların yaratıcı ve eleştirel düşüncelerinin gelişimini engelleyen, üst düzey bilişsel becerilerin gerçekleşmesine imkân sağlamayan bir programın içeriği öğrenme-öğretme faaliyetlerine hiçbir katkı sağlamaz” (Calp, 2010: 100).

Türk Eğitim Sistemi Osmanlı Devleti döneminden itibaren incelendiğinde eğitim öğretim deyince dini eğitimin akla geldiği görülmektedir. Ebuzziya Tevfik, Hicri 1288’de yayınladığı *Mektepsizlikte Görülen Bela* adlı yazısında öğretim yönteminde bozukluk olduğunu, öğrencilerin dünyadan ve modern bilimlerden bîhaber olarak mezun olduklarını yazmaktadır (Akyüz, 1989, 215). Namık Kemal ise ailelerin çocuklarını okula göndermede isteksiz olduğunu ancak çocuklarının okuldan mektup okumayı, alışveriş yapmayı öğrenerek çıktığını gören anne babanın çocuğunu okula yollayacağını söylemektedir (Akyüz, 1989, 216). Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti devrinde eğitim öğretim faaliyetleri işlevsel şekilde gerçekleştirilmiyordu. Pek tabii bu durum okuma eğitiminde de etkisini göstermekteydi. Yüzünden okuyabilenler okuryazar sayılıyordu. Usûl-ü Cedid hareketiyle beraber Osmanlı Türkiye’sinde Selim Sabit Efendi, Şemsi Efendi, Kırım’da Gaspıralı İsmail gibi eğitimci ve düşünürlerin yoğun çalışmaları neticesinde hem eğitim öğretim modernleşmiş hem de günlük hayattaki ihtiyaçlar eğitimin içine girmeye başlamıştır (Akyüz, 1989). Yani işlevsel bir eğitim anlayışına ilk adımlar atılmıştır. Bu dönemde özellikle Ethem Nejat, okumanın hayattaki yerini ele almış, tek başına okuma yazma bilmenin bir şey ifade etmediğini söylemiş ve okumanın işlevsel yönüne dikkat çekmiştir (Ethem Nejat, 1913, 49).

Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber eğitim öğretimde de köklü reformlara girilmiş, eğitimin işe yarar olması için gayret sarf edilmiştir. Hatta cumhuriyet kurulmadan önce daha milli mücadele devam ederken Temmuz 1921’de Maarif Kongresi toplanmış, eğitim işleri ele alınmıştır. Atatürk, cumhuriyetin ilk yıllarında ve cumhurbaşkanı olduğu dönemde daima eğitime önem vermiş ve adeta eğitimi milli mücadelenin bir devamı olarak görmüştür. Eğitim sisteminin “kendini bilmemiş, hayatını, ihtiyacını bilmemiş, yaşamak için lazım olan şeyleri bilmemiş” kişiler yetiştirdiğini söyleyen Atatürk burada eğitimin işlevsel yönüne dikkat çekmiş ve 1 Mart 1923’te TBMM dördüncü toplantı yılını açarken yaptığı konuşmasında bu noktayı şöyle açıklamıştır:

“*Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usûl (yöntem), malûmatı (bilgiyi) insan için fazla bir süs, bir vasıta-ı tahakküm (baskı aracı), yahut medenî bir zevkten*

ziyade maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden amelî ve kabil-i istimal (işe dönük ve kullanılabilir) bir cihaz haline getirmektir” (Akyüz, 1989: 378).

Atatürk’ün bu görüş ve direktifleri doğrultusunda eğitimin modern, işlevsel ve hem bireye hem de topluma fayda sağlayacak bir hale getirilmesi için uygulamalara girişilmiştir. Bu uygulamaların işlevsel okuma açısından da olumlu sonuçlar doğuracağı açıktır.

2.1.9. İlgili Araştırmalar

Okuma becerisi, eğitimi ve türleri üzerine yapılan birçok akademik çalışma mevcuttur. Bu alandaki çalışmalar uluslararası sahada uzun sayılabilecek bir geçmişe sahiptir, buna örnek olarak, McGinnis’in 1917 yılındaki *The Journal of Education*’daki *Reading* makalesi verilebilir. Türkiye’de ise okuma üzerine yapılan çok sayıda akademik çalışma varken, işlevsel okuma üzerine yapılan çalışmalar az sayıdadır ve bu çalışmalarda, tamamen işlevsel okuma üzerinde odaklanılmamış olup, sadece konu gereği işlevsel okumaya değinilmiştir.

Özçelik (1983), *Okuma Güçlükleri ve Düzeltilmesi* adlı çalışmasında okumanın hayatımızdaki yerini, işlevsel okumanın tanımını ve kapsadığı becerileri ele almıştır. Özçelik, işlevsel okumanın indeks kullanma, kaynaklara başvurma, metinlerdeki içindikiler kısmının işlevini ve kullanımını bilme, özel alan terimlerini öğrenme, değişik alanlarda anlama becerisini kullanabilme, özel beceri gerektiren konuları okuyabilme, aritmetik, tablo, grafik gibi öğrendiklerini organize ve kayıt etme, bu amaçla ana hat, özet çıkartma, not alma, okuduğunu hatırlama ve gerektiğinde kullanabilme gibi becerileri kapsadığını ifade etmektedir.

Güneş (1994), *Okuryazarlık Kavramı ve Düzeyleri* adlı çalışmasında okuryazarlık kavramının zaman içinde geçirdiği anlam değişikliklerini incelemiş, işlevsel okuryazarlık kavramını tanımlamıştır. Güneş, okuryazarlık kavramının yazılı işaretleri tanıyabilen ve anlayabilen kişi şeklinde olan tanımının zamanla değiştiğini, okumanın fonksiyonel yönüne vurgu yapıldığını ifade etmektedir. UNESCO’nun 1951 yılındaki toplantısında günlük yaşamı ile ilgili basit ve kısa bir cümleyi okuyup yazabilen kişi, 1962 UNESCO Paris toplantısında ise kendinin ve içinde yaşadığı toplumun gelişmesine katkıda bulunabilecek derecede okuma-yazma ve hesap becerilerine sahip grup ve topluluk içindeki görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazanmış kişi şeklinde kabul edildiğini

belirtmektedir. Ayrıca Güneş, fonksiyonel olmayan okuryazarlığın kişi ve toplum gelişimi için bir fayda vermeyeceğini söylemektedir.

Şenol (2001), *Okuma ve Yazma Öğretiminin Kaynakları* adlı okuma yazma öğretiminde kullanılabilir kaynakları ele aldığı çalışmada fonksiyonel (işlevsel) okuma ve multifonksiyonel okuma kavramlarını da kısaca ele almıştır. Şenol, fonksiyonel okuma ve yazmanın, modern toplumun gerektirdiği faaliyetler için ihtiyaç duyulan okuma ve yazma becerilerini kapsadığını; bireylerin yeteneklerini sonuna kadar geliştirmeleri, onurlu bir şekilde yaşamaları, kalkınmaya karar vermeleri ve öğrenmeyi sürdürmelerinin ise multifonksiyonel okuma ve yazma öğretimine bağlı olduğunu belirtmektedir.

Kazancı (2007), *Osmanlı'dan Günümüze Okuma Yazma Yöntemleri ve Karşılaştırılması* adlı çalışmada, işlevsel okumanın öneminden bahsetmiş, ilk okuma yazma öğretiminin çocukların ilerdeki hayatlarında gerek duyacakları işlevsel okuma becerisini kazandırmayı hedeflemesi gerektiğini belirtmiştir.

Gül (2007), *Okuryazarlık Sürecinde Aile Katılımının Rolü* adlı çalışmada işlevsel okuma becerisi kazandırmaya dönük olarak AÇEV (Anne Çocuk Eğitim Vakfı) gibi kuruluşlarca düzenlenen kampanyalardan bahsetmiş ve bu kampanyalar yoluyla yetişkinlere kazandırılan işlevsel okuryazarlığın yetişkinler için elde edilen olumlu sonuçlarının yanı sıra, erken çocukluk dönemi ve sonraki gelişim dönemlerinde normal gelişim gösteren, risk altında bulunan ve özel gereksinimli çocukların okuryazarlığa ilişkin tutumları ve okuryazarlık kazanımları üzerinde dolaylı etkilerinin olabileceğini düşünülebileceğini belirtmiştir.

Aşıcı (2009), *Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık* adlı çalışmada okuryazarlığın sosyal hayattaki öneminin üzerinde durmuş, fonksiyonel (işlevsel) okuryazarlık kavramına da değinmiştir. Aşıcı, okuryazarlık kavramının dünyadaki gelişimini ve yapılan araştırmaları dikkate alan UNESCO'nun, 1987 yılında, "Herkes İçin Eğitim" programı çerçevesinde, okuryazarlığı yeniden ele almak ihtiyacı duyduğunu ve okuryazarlık kavramının daha iyi anlaşılması için temel okuryazarlık, işlevsel (fonksiyonel) okuryazarlık, çok işlevli (multi-fonksiyonel) okuryazarlık olmak üzere üç farklı düzeyde okuryazarlık tanımı yaptığını belirtmiş, işlevsel okuryazarlığın kişinin okuma, yazma ve aritmetikle ilgili bilgi ve becerilerini bireysel, sosyal ve kültürel alanda kullanma durumunu ifade ettiğini söylemiştir.

Çifci (2013), *Açıklamalı Okuma Terimleri* adlı kapsamlı kitabında okuma türleri, okuma yanlışları gibi okumayla ilgili birçok konuya yer verdiği gibi, işlevsel

okuma ve gizli okumaz yazmazlık üzerinde de durmuştur. Çifci, işlevsel okumayı bireyin günlük temel pratiklerini karşılayacak, onun bireysel, sosyal ve kültürel işlerinde çevresine daha faydalı olmasını sağlayacak okumalar olarak tanımlarken, gizli okumaz yazmazlığın da bireylerin okuma yazma bildikleri halde bu becerilerini günlük hayatlarında etkin biçimde kullanamamaları yani işlevsel okuma yapamamaları durumu olduğunu söylemektedir.

Özenç (2013), *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin İşlevsel Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi* adlı çalışmada işlevsel okumayı genel hatlarıyla açıklamış ve işlevsel okuma becerisini sosyal çevre, aile durumu gibi bakımlardan incelemiştir. Özenç, işlevsel okuryazarlığı; kişinin performansına ve kendini yetiştirmesine bağlı olarak okuma, yazma ve aritmetikle ilgili becerilerini günlük hayatında etkin olarak kullanabilmesini ifade eden geniş bir kavram olarak tanımlamaktadır. Özenç'in araştırmasına göre ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinden kızlar erkeklere göre ve okul öncesi eğitimi alanlar almayanlara göre daha yüksek işlevsel okuryazarlık düzeyine sahiptir.

Karatay (2014), *Okuma Eğitimi, Kuram ve Uygulama* kitabında işlevsel olmayan bir okuryazarlık becerisinin eksik kalacağını ifade etmiş, işlevsel okumanın toplum ve birey için önemine dikkat çekmiştir.

3. BÖLÜM

3.1. YÖNTEM

3.1.1. Araştırma Modeli

İşlevsel okuma becerilerinin ortaokul Türkçe dersi programlarındaki temsil düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma betimsel olup bu çalışmada nitel bir model olan ayrıntılı betimleme kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak doküman inceleme uygulanmıştır. “Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir” (Karataş, 2015: 72).

4.1.2. Çalışma Dokümanları

Bu çalışmanın evrenini;

1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı,

1929 Orta Mektep Türkçe Programı,

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı,

1938 Ortaokul Türkçe Programı,

1949 Ortaokul Türkçe Programı,

1962 Ortaokul Türkçe Programı,

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı,

2005 Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı,

2015 Türkçe 1-8. Sınıflar Öğretim Programı oluşturmaktadır.

3.1.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada önce işlevsel okuma hakkında literatür taraması yapılmış, uzman görüşü alınarak işlevsel okuma özelliği gösteren okumalar listelenmiş ve bu liste doğrultusunda Türkçe öğretim programlarında yer verilen okuma hedefleri işlevsel okuma bakımından incelenmiştir. Uzman görüşü alınarak yapılan işlevsel okuma listesi şu şekildedir:

- Gazetelerdeki haberlerin okunması.
- Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi.
- Saate bakılarak saatin kaç olduğunu okunması.
- Ders programının okunması.

- Alışveriş yapılırken fiyat listelerinin okunması.
- Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması.
- Motorlu bir taşıt kullanırken (otomobil, motosiklet vs.) benzin, yağ, ısı bilgisi veren göstergelerin okunması.
- Resmi bir evraktaki (mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması.
- Televizyonda geçen alt yazı haberlerin okunması.
- Elektronik aletlerin (çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması.
- Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması.
- Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.
- Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması.
- İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması.
- Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.
- Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması.
- Gazetede iş ilanlarının okunması.
- İlaç prospektüslerinin okunması.
- Lokantalarda yemek ve fiyat listesinin menüden okuması.
- Alışverişten sonra yapılan alışverişin faturasının okunması.
- Bir ekrandan hava durumu tahmininin okunması.
- Alınan ürünün içindekiler, son kullanma tarihi, saklama koşulları, besin değerleri gibi bilgilerin okunması.
- Trafik işaretlerinin okunması.
- Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması.
- Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması.
- İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.
- Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması
- Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması.
- Bankada kredi şartnamesini okunması.
- Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması.
- Borsa oynarken işlem ekranının takip edilmesi.

- Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi.
- Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.
- Gelen özel mektubun, kargonun vs. bilgilerinin okunması.
- Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması.
- Bir internet sitesine üye olunurken kullanıcı şartlarının okunması.
- Sınav yönergesinin okunması.
- Saatli maarif takviminin okunması.
- Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması.
- Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması.
- Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması.
- İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.
- Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.
- Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
- Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
- Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
- Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
- Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.
- Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.
- TV programlarından önce gösterilen program işaretlerinin okunması ve program içeriği hakkında ön bilgiye sahip olunması.
- Bir çiftçinin tarım makineleri, ilaçları vs. ile ilgili bir bilgiyi okuması.
- Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi.
- Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.

Bu liste doğrultusunda işlevsel okuma bakımından incelenen programlara farklı kaynaklardan ulaşılmıştır. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı, 1929 Orta Mektep Türkçe Programı, 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe

Programı, 1938 Ortaokul Türkçe Programı, 1949 Ortaokul Türkçe Programı, 1962 Ortaokul Türkçe Programı incelenirken büyük ölçüde Temizyürek ve Balcı'nın "Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları" (2006) adlı kitaplarından faydalanılmıştır. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, 2002 yılında yapılan baskısının dijital ortama aktarılmış halinden incelenmiştir. 2005 Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı ve 2015 Türkçe 1-8. Sınıflar Öğretim Programı ise Talim Terbiye Kurulu'nun internet sitesinden alınmıştır.

3.1.4. Verilerin Analizi

İnceleme yapılırken özellikle programda belirtilen hedefler üzerinde durulmuş, bu hedeflerin işlevsel okuma kazanımlarıyla örtüşme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Programlardaki hedef kazanımların işlevsel okuma kazanımlarıyla aynı olmasa da işlevsel okuma kazanımları edindirebilecek özellikler taşımaya önem verilmiştir.

Hedef kazanımlara göre işlevsel okumalar listelenirken programın kullanıldığı dönem şartları göz önünde bulundurulmuştur. 1981 öncesi programlarda dönem şartları ve okuma ortamları göz önünde bulundurularak değerlendirmeye alınmayan işlevsel okuma kazanımları şunlardır:

- Elektronik aletlerin (çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması.
- Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması.
- Borsa oynarken işlem ekranının takip edilmesi.
- Bir internet sitesine üye olunurken kullanıcı şartlarının okunması.
- Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması.
- İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.
- Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
- TV programlarından önce gösterilen program işaretlerinin okunması ve program içeriği hakkında ön bilgiye sahip olunması.

Bu kazanımlar, 1981 öncesi programlar işlevsel okuma kazanımları bakımından incelenirken göz önünde bulundurulmamıştır.

Programlarda hedef kazanımlar açısından bir başlık birliği yoktur. Programların hedef kazanımları;

- 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı'nda "Kıraat"
- 1929 Orta Mektep Türkçe Programı'nda "Başlıca Gayeler" ve "Takip Edilecek Usul"
- 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda "Başlıca Gayeler" ve "Takip Edilecek Usul"
- 1949 Ortaokul Türkçe Programı'nda "Genel Amaçlar", "Amaçlar" ve "Açıklamalar"
- 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda "Genel Amaçlar", "Özel Amaçlar", "Okuma Tekniği" ve "Anlama Tekniği"
- 2005 Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı'nda "Genel Amaçlar", "Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme" ve "Okuma Alışkanlığı Kazanma"
- 2015 Türkçe 1-8. Sınıflar Öğretim Programı'nda "Genel Amaçlar", "Anlama" ve "Söz Varlığı"

kısımları incelenerek bulunmuş; fakat uygulama birliği sağlamak adına hepsi tablolarda "Hedefler" başlığı altında sunulmuştur. Kazanımların programdan alındığı kısımlar ise yay ayrıç içinde gösterilmiştir.

Hedef kazanımların sınıf bazında verildiği programlarda sınıflar arası ve bütün programların kazanımları birbiri arasında karşılaştırılmıştır. Ayrıca her program kendinden önceki programla karşılaştırılmıştır. Programlarda tekrar eden ve etmeyen kazanımlarla, kazanılması beklenen işlevsel okuma kazanımlarının tekrarlanma sıklığı ve bu sıklığın programlara göre değişimi tablolarla gösterilmiştir.

3.1.4.Varsayımlar

Kullanılan işlevsel okuma listesinin çalışmanın yapıldığı zaman dilimi itibariyle nihai liste olduğu varsayılmıştır.

3.1.5 Sınırlılıklar

Bu çalışma sadece ortaokul düzeyi Türkçe öğretim programlarıyla ve bu programların okuma ile ilgili kısımlarıyla sınırlandırılmıştır. 1924 yılındaki programının bugünkü ortaokula tekabül eden lise birinci devre kısmı, 2015 yılı

programının ise 5, 6, 7 ve 8. sınıflar incelenmiştir. Diğer programlar sadece ortaokulla ilgili oldukları için tamamı incelenmiştir.

4. BÖLÜM

4.1. BULGULAR ve YORUMLAR

4.1.1. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı

Programın uygulandığı dönemlerde Dewey, Kühne ve Buyse adlı yabancı uzmanlar ülkemize davet edilerek eğitim konusunda yol gösterici olmaları istenmiştir. “Fakat bu kişilerin tercüman aracılığı ile ve genellikle kısa bir süre çalışmaları, özellikle de Türk eğitim tarihi ve sistemini, Türkiye’nin sosyal yaşayışını ve gerçek ihtiyaçlarını bilmemeleri nedeniyle bazen yersiz, çoğu kez sathi görüş ve öneriler ileri sürdükleri ya da kaçınılmaz olarak kendi ülkelerindeki eğitim akımlarına dayandıkları görülür” (Akyüz, 1989: 457). 1924 programının adının Lise Birinci Devre Müfredat Programı olmasının sebebi, o dönemde ortaokulların liselerin çatısı altında olmasıdır. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı (akt. Temizyürek ve Balcı, 2015, 150-155) incelendiğinde Türkçe dersinin Kıraat, İnşad, Sarf ve Nahiv, İmla, Kitabet, Kıraat ve İnşad, İmla ve Kitabet, Edebî Kıraat olmak üzere birbirinden bağımsız bölümlerden oluştuğu görülmektedir. Bu derslerin haftalık saatleri şu şekildedir:

Tablo 3. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı’nda Türkçe Derslerinin Haftalık Dağılımı.

DERS	1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF
Kıraat	2	2	Yok
İnşad	1		Yok
Sarf ve Nahiv	2	2	Yok
İmlâ	1	1	Yok
Kitâbet	1		1
Edebî Kıraat	Yok	Yok	3
HAFTALIK SAAT	7	5	4

Programın kıraat kısmında 1. sınıfta “İyi, doğru, güzel ifadeli eserlerin sade olanlarından başlanacak, şiirlerin, küçük hikâyelerin, fıkraların, muhtelif mevzulu nihayet iki üç sahifeden müteşekkil makalelerin anlaşılmasını temin etmek gaye olacaktır.”, 2. sınıfta “Birinci sene programının mütekâmilen devamı.” hedeflerine yer verilmiştir. 3. sınıfta ise yazı türleri hakkında öğrenciye bilgi verme ve söz

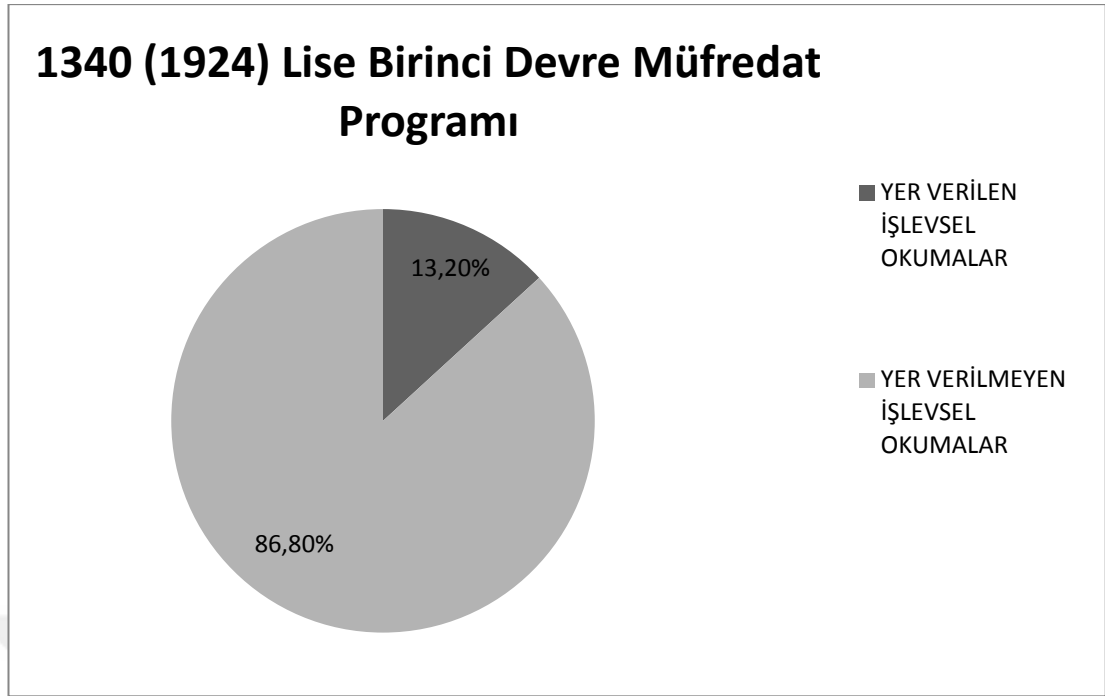
sanatları ile sanatlı okuyuş becerisi kazandırma gerekliliği vurgulanmıştır. Kıraat kısmında başka bir açıklama yoktur.

Program incelendiğinde aceleyle hazırlandığı, derinlemesine inceleme ve araştırmalarda yapılmadan uygulamaya konduğu görülmektedir. Program daha çok bir çerçeve program görünümündedir, kazanımlarla ilgili ayrıntılara yer verilmemiştir. Bu durumu düzeltmek amacıyla aynı yıl “Lise Müfredat Programlarının Esbâb-ı Mûcibe Layihası” adlı kitapçık yayınlanmıştır (Kırkkılıç Coşkun, 2007, 8). Bu kitapçıkta okuma yoluyla okuma zevkinin kazandırılması ve şive farklılıklarının giderilmesi gerektiği, ders kitaplarındakilerden başka uygun metinlerin de öğrenciye okutulabileceği gibi öğretmenlere yol gösterici hususlara yer verilmiştir.

1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı işlevsel okuma açısından incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 4. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı’nda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
...küçük hikayelerin, fıkraların, muhtelif mevzulu nihayet iki üç sahifeden müteşekkil makalelerin anlaşılmasını temin etmek gaye olacaktır (Kıraat).	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi. * Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması. * Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.

Şekil 2. İşlevsel Okumaların 1340 (1924) Müfredat Programı'nda Yer Alma Oranları.

Programda okumayla ilgili yer verilen tek hedef vardır. Bu hedef de 53 işlevsel okuma kazanımlarından sadece 7'sini karşılamaktadır. Bu kazanımlar öğrenciye kazanılabildiği takdirde öğrencinin gazete ve kitaplardaki üst düzey metinleri anlayabileceği öngörülebilir; fakat basit okuma becerisi gerektiren hedeflere yer verilmemesi büyük eksikliklerdir.

Dönemin şartlarına bakıldığında toplam nüfusun %75,8'i (<https://tr.wikipedia.org: 05/11/2016>) kırsal alanlarda yaşamaktadır. Yani dönemin imkânları göz önünde bulundurulduğunda kitap, gazete gibi okuma materyallerine ulaşmaları zordur. Bu da hedef kazanımın toplumun çoğunluğuna fayda sağlamayacağını göstermektedir. Verilen kazanımların yanı sıra bir mektubu, saati okuyabilme, fiyat listesini, ödeme koşullarını okuyabilme, bilgilendirici broşürleri anlayarak okuyabilme gibi becerileri kazandırabilecek hedeflere yer verilseydi, programa ve programdaki kıraat kısmına daha işlevsel bir özellik kazandırabilirdi. Ayrıca 1935 yılında dahi okuma yazma bilmeyenlerin oranının, %89,3 olması (DPT, 1966, 538; akt. Türk, 1968, 98), toplumun işlevsel okuma yapabilen kişilere olan ihtiyacını gösterme bakımından önemlidir.

Okuma, 3. sınıfta sadece "Edebi Kıraat" olarak ele alınmış, okumanın işlevsel yönü arka plana itilmiştir. Programın bu zayıflığının yanı sıra çerçeve program özelliği göstermesi, bu işlevsel okuma kazanımlarının edinilmesini büyük oranda

öğretmen tercihlerine bağlı kılmıştır. Bu dönemde çerçeve programı uygulayacak öğretmenlere baktığımızda ise nitelik zayıflığı açıkça görülmektedir. “1923’te 10.102 ilkokul öğretmeni vardı. Bunların 108’i kadın, 9021’i erkekti. Mesleki öğrenim görmüş olanlar, 378’i kadın, 2.356’sı 2.734’tür. Geri kalan 7.368 öğretmenden 1.357’si ilköğrenim mezunu, 711’i doğrudan medreseden ayrılmış, 152’si muntazam bir tahsil görmemiş, 2.107’si hiçbir öğretmenlik ehliyeti taşımayan kişilerdi” (Unat, 1933 akt. Akyüz, 1989: 420).

Çerçeve program olmaktan doğan eksikliği gidermek amacıyla yayınlanan Lise Müfredat Programlarının Esbâb-ı Mûcibe Layihası adlı kitapçık da genel bilgiler vermektedir, yani çerçeve program olma özelliğini değiştirmemiştir. Sonuç olarak 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı, dönemin yenilikçi anlayışına rağmen işlevsel okuma açısından zayıftır.

Bu dönemde işlevsel okuma eğitiminin verilememesinin bir diğer sebebi de ders kitaplarının hazırlanamamış olmasıdır. “1920-1938 yılları arasında Türkçenin öğretiminde birinci derecede dil bilgisi kitapları, edebiyat tarihi kitapları ve antolojilerden yararlanılmıştır” (Karakuş, 2006: 266). Bu kitaplar yoluyla yapılacak bir öğretim elbetteki işlevsellikten uzak olacaktır. Çünkü bu kitaplar amaç ve içerikleri gereği hayata dönük değil okumanın estetik yönüne odaklanmıştır.

4.1.2. 1929 Orta Mektep Türkçe Programı

Program, Latin harflerinin 1 Kasım 1928’de kabulünden sonraki ilk programdır. Programın uygulandığı dönemde de eğitimde ıslah çalışmaları devam etmiş, yurtdışından uzmanlar davet edilmiştir. 1933’te ABD’den bir grup uzman, 1934’te Parker, Türkiye’ye davet edilmiştir (Akyüz, 1989, 456). Bu uzmanların raporları doğrultusunda eğitime yön verilmeye çalışılmıştır.

1929 Orta Mektep Türkçe Programı incelendiğinde (akt. Temizyürek ve Balcı, 2015, 155-166) programın önceki programa göre daha ayrıntılı olarak hazırlandığı görülmektedir. Türkçe dersinin farklı bölümler halinde verilmesine rağmen aslında hepsini bir bütün olarak değerlendiren program gramer, tahrir ve kıraat derslerinden oluşmaktadır. Bu derslerin haftalık saatleri ise şu şekildedir:

Tablo 5. 1929 Orta Mektep Türkçe Programı Haftalık Ders Dağılımları.

DERS	1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF
Gramer	2	2	Yok

Tahrir	2	1	1
Kıraat	3	2	3
HAFTALIK SAAT	7	5	4

Sükûti (sessiz) okumanın hayatta çok sık kullanılması bakımından bu okuma türüne özel önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Programda okumadaki amacın insani, milli değerleri ve edebi zevki eserler yoluyla öğrenciye kazandırmak ve öğrencilerin iyi eserlerle tanışmasını, gençlik heyecanını doğru yönlendirmesini sağlamak olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin çok sayıda şiir ezberlemeleri ve diğer derslerde de Türkçenin dikkatli kullanılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu nokta, Türkçenin bütün dersler üzerindeki etkisinin kabulünü göstermesi bakımından önemlidir.

Program çerçeve program olma özelliği göstermemektedir, dersin işlenişinde takip edilecek usul, kullanılacak teknik, seçilecek metinlerin sahip olması gereken özellikler ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Usul kısmında belirtilen Türk mefkûresine muzır telkinler yapması muhtemel parçaların kullanılmaması noktası ise yeni cumhuriyetin yeni bir nesil yetiştirme amacıyla açıklanabilir.

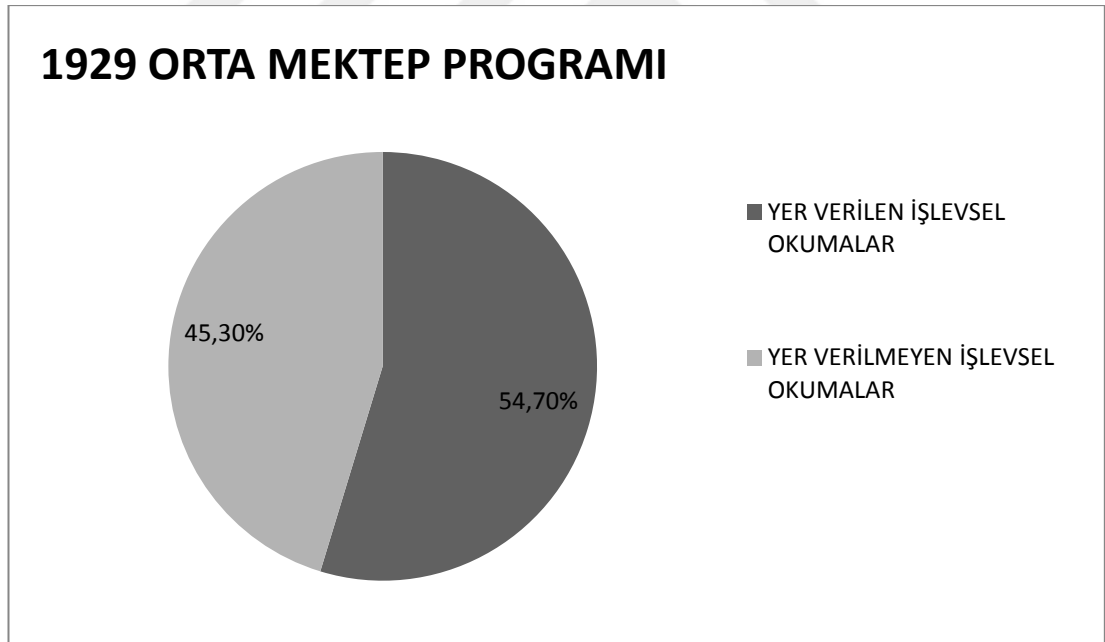
1929 Orta Mektep Türkçe Programı işlevsel okuma açısından incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 6. 1929 Orta Mektep Türkçe Programı Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Okuduğu bir parçanın veya edebî bir eserin en can alıcı noktalarını hulasâ şeklinde tahlil ve ifade etmek (Başlıca Gayeler II-C).	*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi.
Kendisini alâkadâr eden edebî, ilmî, ticarî bir mevzu üzerinde tetkik ve tettebbüde bulunarak okuyanlara alâka verecek şekilde yazmak (Başlıca Gayeler II-D).	*Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.
Bir eseri hakiki mânasını ve şümul dairesini kavramak üzere dikkatle okumak ve mevzua sahip olmak (III-B-	* Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi.

2).	<ul style="list-style-type: none"> * Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. * Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması * Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. * Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. * Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi. * Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Bir vâkıa veya bir hakikat hakkında çabuk ve doğru malumat almak üzere bir esere müracaat etmek(III-B-2).	<ul style="list-style-type: none"> *Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması. *Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması. *Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İlaç prospektüslerinin okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.
Talebe evvelâ okuduğu bir parçanın manasını heyeti umumisiyle kavramağa, saniyen o parçanın tâli fikirlerini tahlil etmeğe sevk olunmalıdır. Talebe parçanın fikirleri üzerine düşünmeli ve o parçaya karşı tenkidî bir tavır almalıdır (Takip Edilecek Usul-3).	<ul style="list-style-type: none"> *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi

	<p>*Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p> <p>*Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.</p> <p>*Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi.</p>
<p>Talebe okuduğu hikâyelerde muhtelif hâdiseler arasındaki münasebetlerle her şahsın seciyesi ve hareketi arasındaki münasebetleri bulmalı, hayatta hâkim olan prensipler üzerine düşündürülmelidir (Takip Edilecek Usul-4)</p>	<p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
<p>Muallim talebeyi bir kelimenin manasını lügatlerde süratle buldurmağa alıştırmalı ve derslerde sık sık lügatlerden kelime bulma temrinleri yaptırmalıdır (Takip Edilecek Usul-18).</p>	<p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p>

Şekil 3. İşlevsel Okumaların 1929 Orta Mektep Programı'nda Yer Alma Oranları.

1929 Orta Mektep Programı incelendiğinde, programın 53 işlevsel okuma kazanımlarından 29'unu kazandırabilecek nitelikte ve 1924'teki programa göre daha işlevsel bir program olduğu görülmektedir.

1924 programındaki “küçük hikâyelerin, fıkraların, muhtelif mevzulu nihayet iki üç sahifeden müteşekkil makalelerin anlaşılmasını temin etmek gaye olacaktır.”

hedefiyle bu programdaki “bir eseri hakiki mânasını ve şümül dairesini kavramak üzere dikkatle okumak ve mevzua sahip olmak.” kazanımı örtüşmektedir. İki kazanım da okunanların tam manasıyla anlaşılmasını hedeflemektedir.

Programda hayata dönük okumalarla ilgili kazanımların yer aldığı görülmektedir. “Bir vâkıa veya bir hakikat hakkında çabuk ve doğru malumat almak üzere bir esere müracaat etmek.” kazanımı öğrencilerin günlük hayatında işine yarayabilecek alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması, resmi bir evraktaki (mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması becerilerini kazandırabilecek bir hedefdir. Bu çok önemli bir noktadır çünkü 1935’te dahi okuma yazma oranı erkeklerde %29, kadınların %10’dur (tr.wikipedia.org: 30/03/2017), denebilir ki okuma yazma bilenlerin işlevsel okuma yapabilmesi sadece o kişiler için değil toplumun diğer bireyleri için de bir ihtiyaçtır. 1929 programı bu yönüyle önemli bir eksiği gidermiştir.

“...derslerde sık sık lügatlerden kelime bulma temrinleri yaptırmalıdır.” tavsiyesi ile hedeflenen kazanım yine 1924 programında olmayan bir kazanımdır ve öğrencinin öğrenim hayatında ve günlük yaşantısında ihtiyacını giderecek niteliktedir.

1929 Orta Mektep Programı’nın 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı’na göre işlevsel okuma açısından daha zengin olduğu, yani Türkçe dersinde okuma becerisinin hayata dönük şekilde verilmesinin planlandığı görülmüştür.

4.1.3. 1931 – 1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı

Program incelendiğinde okuma ile ilgili kısımların 1929 Orta Mektep Programı’yla aynı olduğu görülmüş, bu yüzden tekrar ele alınmamıştır.

4.1.4. 1938 Ortaokul Türkçe Programı

1938 Ortaokul Türkçe Programı (akt. Temizyürek ve Balcı, 2015, 178-187) incelendiğinde programın en dikkat çekici özelliği programda Gramer konularına yer verilmemesidir. Bunun sebebi Atatürk’ün gramer konularında yaşanan karmaşa sebebiyle Türk dilinin kuralları tespit edilene kadar gramer konularının programdan çıkarılmasını istemesidir (Akyol, 2011, 23). 1938 Orta Mektep Türkçe Ders Programı’na göre ders dağılımları şöyledir:

Tablo 7. 1938 Ortaokul Türkçe Programı Haftalık Ders Saatleri

DERS	1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF
Gramer	-	-	-
Tahrir	2	2	2
Kıraat	3	3	3

Programın açıklamalar kısmında öğrencinin kendini sözlü ve yazılı olarak ifade etmesine önem verilmiş, okumanın ise özellikle edebî yönü üzerinde durulmuştur. Başlıca gaye olarak ise;

- “Talebeyi meramını hem sözel olarak hem yazı ile ifade etmeğe alıştırmak
- Talebede dinlediği ve okuduğu parçalar üzerinde düşünme ve estetik değerini takdir etme kabiliyetini inkişaf ettirmek
- Talebeye iyi eserleri okuma zevkini vermek ve okumağa değer kitaplarla kendilerinin daimi temasını temin etmek.” belirtilmiştir.

Okuma kazanımlarının ana hedefi olarak, “talebede inkişaf etmek üzere olan ilk gençlik devresinin hassasiyetine faydalı bir cereyan vermek; gençleri iyi eserleri okumağa istekli ve bu eserlerden hoşlanır bir hale getirmek; değerli eserler vasıtasile gençlerin karakterlerinin inkişafına, boş zamanlarında iyi eserleri okuma itiyadını kazanmalarına hizmet etmek” belirlenmiştir. Bu ana hedef program hazırlayıcıların okumayı estetik yönünden ele aldıklarını ve okumanın işlevselliğini göz ardı ettiklerini göstermektedir.

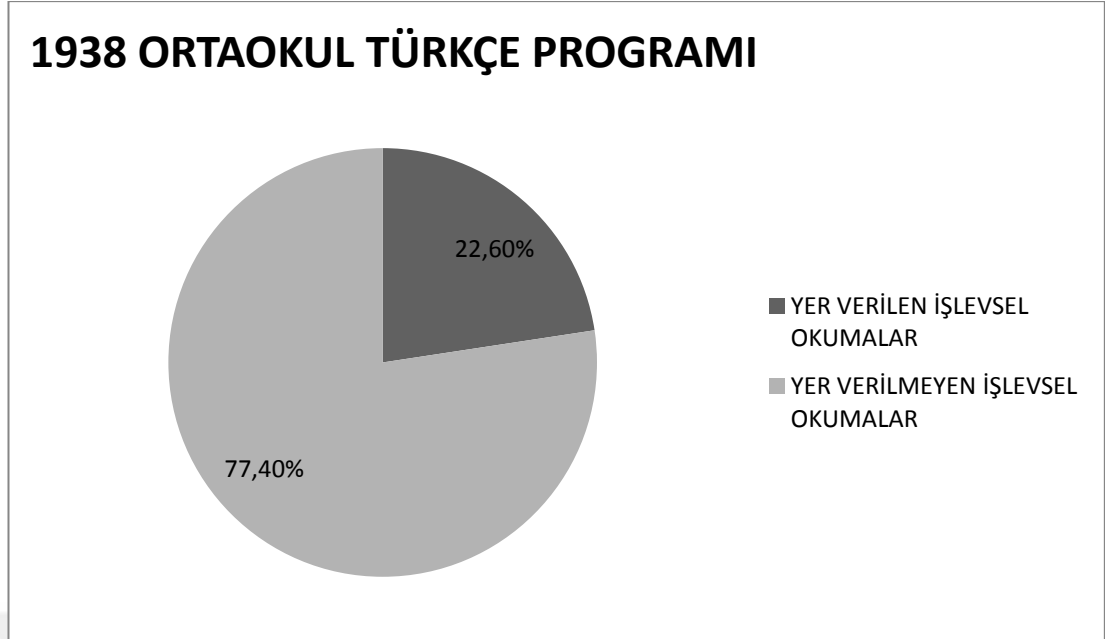
Programda yazılı ve sözlü becerileri kazandırmaya dönük teknik ve tavsiyelerle özellikle okutulacak veya tavsiye edilecek kitaplarda bulunması gereken özellikler üzerinde durulmuştur. Ayrıca ezber konusu üzerinde de etraflıca durulmuş, ezber yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlar maddeler halinde verilmiştir.

1938 Ortaokul Türkçe Programı işlevsel okuma açısından incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 8. 1938 Ortaokul Türkçe Programı’nda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Kendisini ilgilendiren edebî, ilmî bir mevzu üzerine tetkik ve tettebbuda bulunarak okuyanlara ilgi verecek bir	*Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması.

<p>şekilde yazmak (Başlıca Gayeler II-d).</p>	<p>*İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.</p>
<p>Talebe ilk önce okuduğu bir parçanın manasını toptan kavramağa, sonra da o parçanın tâli fikirlerini tahlil etmeğe sevk olunmalıdır. Talebe parçanın fikirleri üzerine düşünmeli ve o parçayı tenkitçi bir gözle okumalıdır (Takip Edilecek Usul-3).</p>	<p>*Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması. *Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi.</p>
<p>Talebe okuduğu hikâyelerde muhtelif hâdiseler arasındaki münasebetlerle her şahsın seciyesi ve hareketi arasındaki münasebetleri bulmalı, hayatta hâkim olan prensipler üzerine düşündürülmelidir (Takip Edilecek Usul-4).</p>	<p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
<p>Muallim talebeyi bir kelimenin manasını lügatlerde süratle buldurmağa alıştırmalı ve derslerde sık sık lügatlerden kelime bulma temrinleri yaptırmalıdır (Takip Edilecek Usul-18).</p>	<p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p>

Şekil 4. İşlevsel Okumaların 1929 Orta Mektep Programı'nda Yer Alma Oranları.

Programın 53 işlevsel okuma kazanımlarından 12'sini kazandırabilecek düzeyde olduğu görülmektedir. 1929 programında 29 olan bu sayıda ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Program işlevsel okuma açısından 1924 (1340) programından güçlü olmakla beraber 1929 programından zayıftır.

“Kendisini ilgilendiren edebî, ilmî bir mevzu üzerine tetkik ve tettebuda bulunarak okuyanlara ilgi verecek bir şekilde yazmak”; “Talebe ilk önce okuduğu bir parçanın manasını toptan kavramağa, sonra da o parçanın tâli fikirlerini tahlil etmeğe sevk olunmalıdır. Talebe parçanın fikirleri üzerine düşünmeli ve o parçayı tenkitçi bir gözle okumalıdır.”; “Talebe okuduğu hikâyelerde muhtelif hâdiseler arasındaki münasebetlerle her şahsın seciyesi ve hareketi arasındaki münasebetleri bulmalı, hayatta hâkim olan prensipler üzerine düşündürülmelidir.”; “Muallim talebeyi bir kelimenin manasını lügatlerde süratle buldurmağa alıştırmalı ve derslerde sık sık lügatlerden kelime bulma temrinleri yaptırmalıdır.” kazanımları 1929 programında da aynı şekilde yer almaktadır.

“Bir vakıa veya bir hakikat hakkında çabuk ve doğru malumat almak üzere bir esere müracaat etmek”; “Okuduğu bir parçanın veya edebî bir eserin en can alıcı noktalarını hulasa şeklinde tahlil ve ifade etmek”; “Bir eseri hakiki manasını ve şümul dairesini kavramak üzere dikkatle okumak ve mevzua sahip olmak ” kazanımları ise 1929 programında yer aldığı halde bu programda bulunmamaktadır. Yer almayan bu kazanımlardan özellikle ilki kişinin günlük hayatta sürekli ihtiyaç

duyacağı ve sahip olmak zorunda olduğu okuma becerilerini kapsamaktadır.

Programların doğası gereği sürekli bir ilerleme, gelişme halinde ve toplumun ihtiyaçlarını giderici mahiyette olması gerekirken programın bir önceki programa göre işlevsel okuma bakımından gerilediği görülmektedir. 1929 programıyla 1924 programının eksiklerini nispeten giderilirken bu programda eksiklerin yeniden ortaya çıktığı görülmektedir. Hâlbuki 1940 yılında toplumun %75,5'inin yani büyük çoğunluğunun okuma yazma bilmediği (DİE, 1991: 5 akt. Gelekçi, 2014, 128) düşünüldüğünde toplum için okuma yazma bilen her kişinin kıymeti ve okuma yazma bilenlerin birer işlevsel okuryazar olma zorunluluğu daha iyi ortaya çıkacaktır.

Kısaca 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nın işlevsel okuma bakımından 1924 programına göre güçlü, 1929 programına göre ise zayıf olduğu, program hazırlanırken okumanın estetik yönü üzerinde daha fazla durulduğu ve okumanın hayata dönüklüğünün ihmal edildiği görülmektedir.

4.1.5. 1949 Ortaokul Türkçe Programı

1949 Ortaokul Türkçe Programı (akt. Temizyürek ve Balcı, 2015,187-234), uygulamada kolaylık sağlamak amacıyla “Okuma, Söz ve Yazıyla İfade, Dil Bilgisi, İmla, İnşat, Yazı” olmak üzere 6 bölümden oluşmuştur. Fakat bunların hepsi birbirine bağlı ve birbirini tamamlayıcıdır.

Tablo 9. 1949 Ortaokul Türkçe Programı Haftalık Ders Saatleri.

DERS	1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF
Türkçe Okuma, Söz ve Yazıyla İfade, Dil Bilgisi, İmla, İnşat, Yazı	5	5	5

Programın açıklamalar bölümünde ana dil öğretiminin öğrencinin kişilik gelişimi üzerindeki etkisinin diğer derslerden fazla olduğu vurgulanmıştır. Bu

programların uygulandığı dönemde yol gösterici rapor hazırlamaları için ABD’den 1951’de Dickermann, 1952 Rufi, 1953’te Tompkins, Maaske ve Beal, 1955’te Gorvine Türkiye’ye davet edilmiştir (Akyüz, 1989, 456). “Her uzmandan sonra bir yenisinin çağrılması ve yeni bir rapor istenmesi, raporların hiçbirinin beklenen sonucu vermediğini gösterir” (İnan, 1976: 71 akt. Akyüz, 1989: 457).

Programdaki bütün bölümlerin birbiriyle ilişkili olduğu ve Türkçenin doğru kullanımında sadece Türkçe öğretmenlerine değil bütün öğretmenlerine görev düştüğü belirtilmiş, diğer öğretmenlerin de dil yanlışları gördüklerinde müdahale etmeleri gerektiği vurgulanmıştır. “Okumanın her türlü öğrenim alanında önemli bir rolü vardır. Okulda öğrenimin büyük ölçüde okumaya dayandığı, okul hayatından sonra da bütün ömür boyunca okumaya başvurulacağı göz önünde tutularak bu öğrenime önem verilmelidir.” denerek okumanın bütün derslerde temel konumunda olduğuna ve hayattaki işlevsel yönüne dikkat çekilmiştir. Ayrıca önceki programlardan farklı olarak okumanın anlama amaçlı olduğuna daha çok vurgu yapılmıştır.

Program uygulama, yöntem ve teknik konusuna önceki programlardan daha geniş yer ayırmıştır. Programda iyi bir okumada bulunması gereken özellikler, okumanın gelişim dönemleri, öğrencilere tavsiye edilecek eserlerde bulunması gereken özellikler, sesli ve sessiz okuma şekilleri ele alınmıştır. Yol gösterici açıklamaların diğer kazanım alanlarında da olduğu görülmektedir. 1938 programında Atatürk’ün isteği üzerine yer verilmeyen dil bilgisi konularına 1941’de toplanan “Gramer Kongresi” ve Necmettin Halil ONAT’a yazdırılan “Dil Bilgisi 1” kitabı gibi çalışmalar sonucu bu programda tekrar yer verilmiştir (Göğüş, 1970,128). Programda vurgulanan hususlardan biri de Türkçe dersi işlenirken teoriden ziyade uygulamaya yer verilmesi gerektiğidir.

1949 Ortaokul Türkçe Programı işlevsel okuma açısından incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 10. 1949 Ortaokul Türkçe Programı’nda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

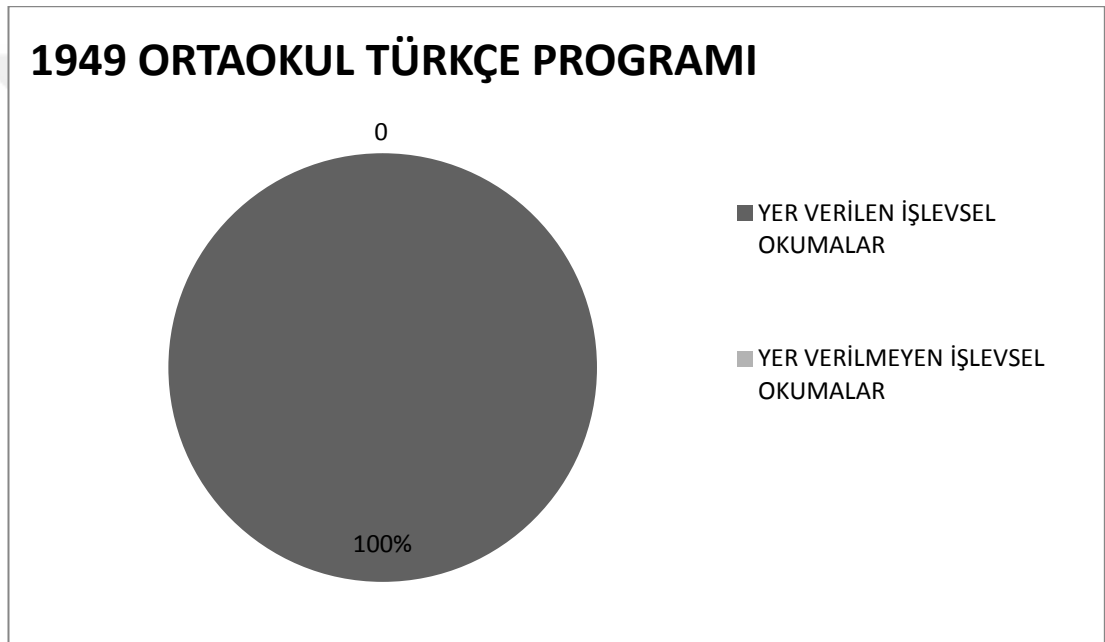
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Öğrencileri söz ve yazı ile ifade olunan düşünceleri, duyguları, iyi ve doğru olarak anlamaya alıştırmak (Genel	*Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi.

<p>Amaçlar-1).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
<p>Öğrencilerin okuduklarını doğru ve çabuk anlama, tabii ve manalı okuma alışkanlıklarını geliştirerek sesli ve sessiz okumayı iyileştirmek (Okuma Amaçlar-1).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Saate bakılarak saatin kaç olduğunu okunması. *Alışveriş yapılırken fiyat listelerinin okunması. *Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması. *Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması. *Elektronik aletlerin(çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması. *Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması. *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması. *Gazetede iş ilanlarının okunması. *İlaç prospektüslerinin okunması. *Lokantalarda yemek ve fiyat listesinin menüden okunması. *Alış verişten sonra yapılan alışverişin faturasının okunması. *Alınan ürünün içindekiler, son kullanma tarihi, saklama koşulları, besin değerleri gibi bilgilerin okunması. *Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması. *Bankada kredi şartnamesini okunması. *Borsa oynarken işlem ekranının takip

	<p>edilmesi.</p> <ul style="list-style-type: none"> *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması. *Gelen özel mektubun, kargonun vs. bilgilerinin okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Sınav yönergesinin okunması. *Saatli maarif takviminin okunması. *Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması . *Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması. *Bir çiftçinin tarım makineleri, ilaçları vs. ile ilgili bir bilgiyi okuması. *Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.
<p>Öğrencilere türlü konularda bilgi kazandırmak, türlü bilim ve inceleme çalışmalarının gerektirdiği okumalarda edinilen yetenekleri geliştirmek (Okuma Amaçlar-6).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması.
<p>Hayatta rastlanan ve aşağıda sıralanan okuma şekillerinde alışkanlık kazanmak ve bunlardan her birine ne vakit başvuracağını öğrenmek: 1- Bir eserin yalnız esaslı noktalarını kavramak için bir hamlede okumak, 2- Bir eserin anlam ve fikirlerini esaslı surette anlamak maksadiyle ve konusunu iyice kavrayarak okumak, 3- Bir olay hakkında bilgi edinmek için, bazen başka eserlere de başvurarak okumak (Açıklamalar-d).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması. *İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.

	<p>*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması</p> <p>*Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi.</p> <p>*Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p> <p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p> <p>*Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p> <p>*Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.</p>
<p>Metnin genel olarak manasını kavramak ve özetleyebilmek, esas konudan hareket ederek ikinci derecedeki fikirleri ve ayrıntıları bulmak (Açıklamalar-c).</p>	<p>*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
<p>İlkokulun okuma amaçları arasında istenen “fihrist, indeks, harita, resim, plan, sözlük, imla kılavuzu ve ansiklopedilerden faydalanmak; afiş, tabela, duvar ve el ilanları, sinema filmleri ve tariflerdeki yazıları bir bakışta okumak ve manalarını kavramak; kitapları iyi itiyatlarla okuyup kullanmak” alışkanlıklarının ortaokulda devam ve kontrolünü sağlamak da faydalı olacaktır.</p>	<p>*Ders programının okunması.</p> <p>*Alışveriş yapılırken fiyat listelerinin okunması.</p> <p>*Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması.</p> <p>*Motorlu bir taşıt kullanırken (otomobil, motosiklet vs.) benzin, yağ, ısı bilgisi veren göstergelerin okunması.</p> <p>*Elektronik aletlerin(çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması.</p> <p>*Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması.</p> <p>*Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması.</p> <p>*Bir ekrandan hava durumu tahmininin okunması.</p> <p>*Trafik işaretlerinin okunması.</p> <p>*Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması.</p> <p>*Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması.</p> <p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p> <p>*Resmi bir kurumdaki ilan panosundan</p>

	<p>duyuru ve uyarıları okunması. *Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması. *Borsa oynarken işlem ekranının takip edilmesi. *Saatli maarif takviminin okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması. *Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.</p>
--	--

Şekil 5. İşlevsel Okumaların 1949 Ortaokul Türkçe Programı'nda Yer Alma Oranları.

1949 programı, işlevsel okuma açısından zengin bir programdır, yürürlükte olduğu dönemde gerekli olan bütün işlevsel okuma kazanımlarını edindirebilecek özelliktedir. Bu programın hedefleri öğrencilere kazandırılabilirdiği takdirde öğrenciler, ileriki hayatlarında karşılaştıkları okumaları amacına uygun olarak okuyabilecek, birer fonksiyonel okuryazar olacaklardır.

Özellikle “öğrencilerin okuduklarını doğru ve çabuk anlama, tabii ve manalı okuma alışkanlıklarını geliştirerek sesli ve sessiz okumayı iyileştirmek.” hedefi çok geniş kapsamlıdır ve hayattaki okuma becerilerinin birçoğunu kazandırabilir. Çünkü şüphe yok ki bütün okumaların temel amacı, doğru anlayabilmektir.

Bütün derslerde olduğu gibi Türkçe derslerindeki kazanımları kalıcı hale getirmenin yolu da tekrardır. 1949 programında yer alan “İlkokulun okuma amaçları arasında istenen ‘fihrist, indeks, harita, resim, plan, sözlük, imla kılavuzu ve ansiklopedilerden faydalanmak; afiş, tabela, duvar ve el ilanları, sinema filmleri ve tariflerdeki yazıları bir bakışta okumak ve manalarını kavramak; kitapları iyi itiyatlarla okuyup kullanmak’ alışkanlıklarının ortaokulda devam ve kontrolünü sağlamak da faydalı olacaktır.” açıklaması bu bakımdan önemlidir. Öğrenci bu becerileri ilkokulda öğrense dahi imla kılavuzu ve sözlük okuma dışındakileri daha çok ortaokuldan başlayarak ileriki zamanlarda kullanacaktır. Öğrenci tekrar yapmadığı ve kazandığı bu okuma becerisini günlük hayatta kullanamadığı için zamanla unutacaktır, bu yüzden de aynı bilgilerin ortaokulda tekrarı şarttır. Burada bahsedilen okumalar, tamamıyla foksiyoneldir çünkü toplum içinde kimseye muhtaç olmadan yaşamak ve ilgili olduğu alanlarda kendini geliştirmek isteyen kişilerin bu okuma becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Okuryazarlık oranı, 1950 yılında kadınlarda %18, erkeklerde ise %44’tür (hips.hacettepe.edu.tr: 05/11/2016). Bu da toplumun büyük çoğunluğunun hala okuryazar olmadığı anlamına gelmektedir. Okuryazar oranının düşük olduğu toplumlarda işlevsel okuma yapabilme bireyin yanı sıra toplumun diğer üyeleri için de önemlidir. Çünkü herkesin okuryazar olduğu bir toplumda kişinin işlevsel okuryazar olması çoğunlukla kendini bağlar; fakat okuryazar oranının düşük olduğu toplumlarda kişinin işlevsel okuryazarlığına okuma yazma bilmezlerin de ihtiyacı vardır. Program hazırlayıcıları kendilerinden öncekilerin düştüğü hataya düşmemiş ve 1949 programını hazırlarken bu hususu göz önünde bulundurmuşlardır.

4.1.6. 1962 Ortaokul Türkçe Programı

Program incelendiğinde okuma becerisi ile ilgili 1949 programına göre bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bu yüzden 1962 Ortaokul Türkçe Programı ayrıca incelenmemiştir.

4.1.7. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı

Program, Türkçe Programı ve Yazı Programı olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Türkçe Programı kısmı ise, “İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı Genel Amaçları, Açıklamalar, Anlama, Anlatma, Dil Bilgisi,

Atatürkçülükle İlgili Konular, Yöntem, Araç Gereçler, Ölçme ve Değerlendirme” olmak üzere dokuz bölüme ayrılmıştır. Bu programa göre dersin haftalık bir saatinde yazı uygulaması yapılması gerekmektedir.

Tablo 11. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı Haftalık Ders Saatleri

DERS	1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF
Türkçe	5	5	5

Türkçe öğretimi, okuma parçaları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Okuma parçaları üzerinde yapılan çalışmalar şunlardır (MEB, 2002):

- A- Hazırlık Çalışmaları.
- B- Metnin Okunması.
- C- Metnin İncelenmesi.
- Ç-Metin İncelemesinde Kelime Çalışması.
- D- Okuma Parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar.
- E- Metin Çözümlemesinde Sorular.
- F- Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma.
- G- Parçadaki Dil ve Anlatımın İncelenmesi.
- H- Parçanın Türü Üzerinde Çalışmalar.
- I- Parçanın Yararı Üzerine Durma.
- İ- Öğrencilere Kitap Okutma Çalışmaları.

Bu çalışmaların hangi şekilde yapılacağı geniş şekilde açıklanmıştır. Yani program ders işlenişi konusunda öğretmenlere yol göstericidir. Okuma ile ilgili hedeflerin yer verildiği “Anlama” kısmı sınıf seviyelerine göre alt bölümlere ayrılmıştır. Her sınıf seviyesinin kazanımları da alt başlıklara bölünmüştür. Bunlardan okuma ile ilgili olan başlıklar “Okuma Tekniği Bakımından” ve “Anlama Tekniği Bakımından” başlıklarıdır.

Programın açıklamalar kısmında ise yazılı metinde önemli olanın önce yazıyı, sonra ise yazıda verilenlerin gerekli noktalarının anlaşılması gerektiği (MEB, 2002, 9), öğrencilerin okudukları her yazıda verilmek istenen mesajı anlamaları, konuya eleştirel şekilde ve farklı açılardan bakabilmesinin sağlanabilmesi için tüme varım yönteminin uygulanması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2002, 10).

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitimi Programı işlevsel okuma açısından incelendiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 12. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitimi Programı'nda 6. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

6. SINIF	
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Öğrencilere görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak (Genel Amaçlar-1)	<ul style="list-style-type: none"> *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
Öğrencilere dipnot, dizin, sözlük, ansiklopedi, her türlü başvuru ve kaynak eserden yararlandırma yeteneğini kazandırıp geliştirmek” (Özel Amaçlar-1)	<ul style="list-style-type: none"> *Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.
Ortalama 150-200 kelimelik bir fikir yazısını ya da 350-450 kelimelik öykü yazısını anlamlı olarak okuyabilmek (Okuma Tekniği-1).	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
Kitapların içindekiler, dipnot, dizin ve sözlük bölümlerinden yararlanabilmek (Okuma Tekniği-3).	<ul style="list-style-type: none"> *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin

	bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.
Yazım kılavuzundan, sözlüklerden, ansiklopedilerden ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek (Okuma Tekniği-4).	*Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.
En az bir günlük gazeteyi ve haftalık ya da aylık dergi izleme alışkanlığı kazanabilmek (Okuma Tekniği-5).	*Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.
Dinlediği bir konuşmanın, okuduğu bir yazının, izlediği bir oyunun, filmin ana fikrini, yardımcı fikirlerinden belli başlılarını kavrayabilmek (Anlama Tekniği-1).	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
İzlenen bir filmin, oyunun, okunan bir yazının olaylarının sırasını, sebep-sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişileri fiziksel ve karakter niteliklerini kavrayabilmek (Anlama Tekniği-2).	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Bir yazıdaki kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını kavrayabilmek, kelime gruplarını, benzetmeleri, atasözlerini çözümleyebilmek (Anlama Tekniği-3).	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.
Paragraftaki düşünceleri ayrı ayrı anlayabilmek (Anlama Tekniği-5).	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
Gazete ve dergilerdeki düzeye uygun haber, ilan, fıkra, karikatür vb.ni anlayabilmek (Anlama Tekniği-7).	*Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Gazetede iş ilanlarının okunması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun

	<p>anlaşılabilmesi *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
<p>Özel mektup ve iş mektuplarını, bildirimleri, duyuruları vb.ni anlayabilmek (Anlama Tekniği-8).</p>	<p>*Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması. *Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması. *Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması. *Gazetede iş ilanlarının okunması. *Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması. *Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması. *Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması. *Gelen özel mektubun, kargonun vs. bilgilerinin okunması. *Sınav yönergesinin okunması. *Saatli maarif takviminin okunması. *Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması . *Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması. *İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.</p>

6. Sınıf hedefleri, işlevsel okuma kazanımlarından 26'sını kazandırabilecek niteliktedir. Sayısı fazla olmamakla beraber bu kazanımların edindirilmesi öğrencilerin işlevsel okuyarlar olmalarına katkı sağlayacaktır. Ancak bunun için aynı kazanımların üst sınıflarda tekrarı yoluyla pekiştirilmesi şarttır.

Tablo 13. 1981 Ortaokul Türkçe Programı'nda 7. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

7. SINIF	
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Ortalama 200-300 kelimelik bir fikir yazısını ya da 400-500 kelimelik hikaye etme yazısını anlamlı olarak	*Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve

okuyabilmek (Okuma Tekniği-1).	<p>çelişkilerin fark edilebilmesi.</p> <p>*Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
Kitaplardaki içindekiler, ön söz, sunuş, dipnot, dizin ve sözlüklerden yararlanabilmek (Okuma Tekniği-3).	<p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p> <p>*Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması.</p> <p>*Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.</p>
Yazım Kılavuzu'ndan, sözlüklerden, ansiklopedilerden ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek (Okuma Tekniği-4).	<p>*Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması.</p> <p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p> <p>*Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.</p>
Günlük gazeteleri ve haftalık ya da aylık dergileri izleme alışkanlığı kazanabilmek (Okuma Tekniği-6).	<p>*Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.</p>
Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, izlediği bir oyunun, filmin, okuduğu bir yazının ana fikrini ve yardımcı fikirlerini kavrayabilmek (Anlama Tekniği-1).	<p>*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması.</p> <p>*Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
İzlenen bir filmin, oyunun, okunan bir yazının olaylarının sırasını, yerini, sebep-sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişilerinin belirgin niteliklerini kavrayabilmek (Anlama Tekniği-2).	<p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
Bir yazıdaki kelimelerin, kelime gruplarının, benzetmelerin, atasözlerinin anlamlarını çözümleyebilmek (Anlama Tekniği-3).	<p>*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.</p>
Paragraflardaki düşünceleri ayrı ayrı anlayabilmek (Anlama Tekniği-5).	<p>*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında</p>

	<p>sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
<p>Gazete ve dergilerdeki düzeye uygun haber, ilan, fıkra, makale, karikatür vb. anlayabilmek (Anlama Tekniği-9).</p>	<p>*Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi.</p> <p>*Gazetede iş ilanlarının okunması.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p> <p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
<p>Özel mektup ve iş mektuplarını, bildirimleri, duyuruları vb. anlayabilmek (Anlama Tekniği-10).</p>	<p>*Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması.</p> <p>*Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması.</p> <p>*Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması.</p> <p>*Gazetede iş ilanlarının okunması.</p> <p>*Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması.</p> <p>*Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması.</p> <p>*Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması.</p> <p>*Gelen özel mektubun, kargonun vs. bilgilerinin okunması.</p> <p>*Sınav yönergesinin okunması.</p> <p>*Saatli maarif takviminin okunması.</p> <p>*Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması</p> <p>*Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması.</p> <p>*İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.</p>
<p>Günlük hayatta karşılaştığı bilimsel ve teknik konulu bir yazıyı anlayabilmek (Anlama Tekniği-12).</p>	<p>*Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması.</p> <p>*Motorlu bir taşıt kullanırken (otomobil, motosiklet vs.) benzin, yağ, ısı bilgisi veren göstergelerin okunması.</p> <p>*Elektronik aletlerin(çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması.</p>

	*İlaç prospektüslerinin okunması. Bir çiftçinin tarım makineleri, ilaçları vs. ile ilgili bir bilgiyi okuması.
--	---

7. Sınıf hedefleri işlevsel okuma kazanımlarından 29'unu kazandırabilecek niteliktedir. Bu yüzden sınıf hedeflerinin işlevsel okuma becerilerini kazandırmada başarılı olacağı öngörülebilir. Bu kazanımlardan 5 tanesi önceki 6. sınıf programından farklı olarak bu 7. sınıf programında yer almaktadır, kalan 24 işlevsel okuma kazanımı ise 6. Sınıftakilerin tekrarına yöneliktir. Bu da tekrar ve pekiştirmeyi sağlama bakımından olumlu bir özelliktir.

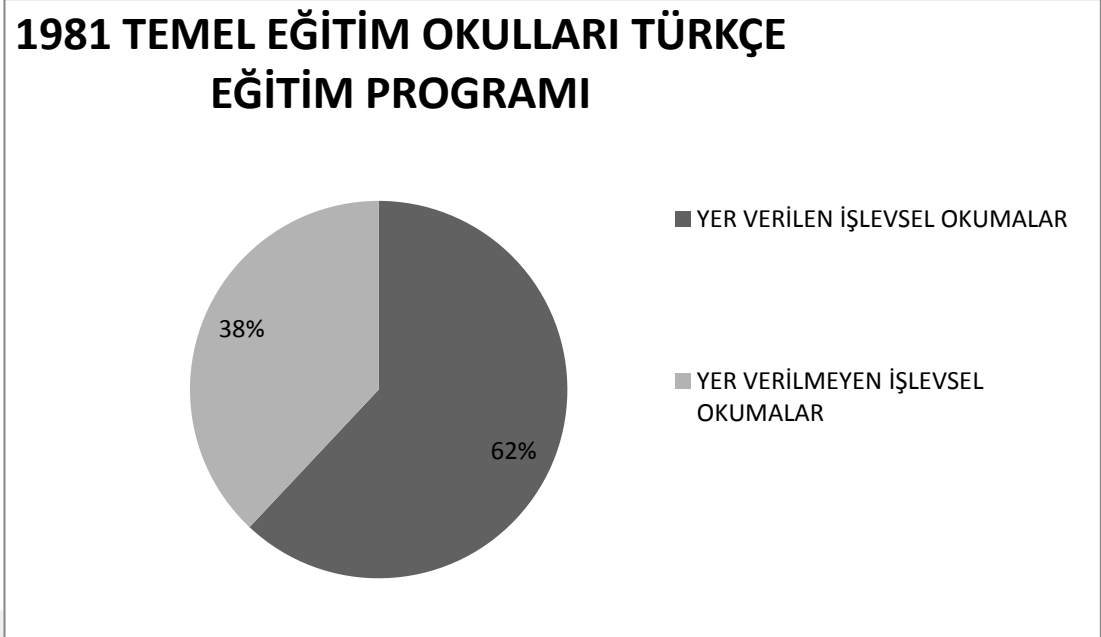
Tablo 14. 1981 Ortaokul Türkçe Programı'nda 8. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

8. SINIF	
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
250-300 Kelimelik bir fikir yazısını ya da 450-550 kelimelik hikâye etme yazısını anlamlı olarak okuyabilmek (Okuma Tekniği-1).	*Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi.
Kitaplardaki içindikiler, ön söz, dipnot, atıf, dizin ve sözlüklerden yararlanabilmek (Okuma Tekniği-3).	*İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindikiler kısmının okunması.
Yazım Kılavuzu'ndan, sözlüklerden, ansiklopedilerden ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek; aynı konuda türlü kaynaklara başvurabilmek; bir kaynağın bağıntı kurduğu öteki kaynaklardan da yararlanabilmek (Okuma Tekniği-4).	*Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.

	*Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.
Günlük gazeteleri ve haftalık ya da aylık dergileri izleme alışkanlığını kökleştirebilmek (Okuma Tekniği-6).	*Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.
Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, izlediği bir oyunun, incelediği bir metnin, ana fikrini, yardımcı fikirlerini, yardımcı fikirlerin öncelik taşıyanlarını kavrayarak anlayabilmek (Anlama Tekniği-1).	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
İzlenen bir filmin, oyunun, okunan bir yazının olaylarının sırasını, yerini, zamanını, sebep-sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişilerinin fiziksel ve karakter niteliklerini anlayabilmek (Anlama Tekniği-2).	*Gazete haberlerinin olay örgüsünün ve unsurların kavranması
Bir yazıdaki kelimelerin, kelime gruplarının, benzetmelerin, atasözü ve özdeyişlerin anlamlarını çözümleyebilmek (Anlama Tekniği-3).	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.
Paragraflardaki düşünceleri ayrı ayrı anlayabilmek (Anlama Tekniği-5).	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
Gazete ve dergilerdeki düzeye uygun haber, ilan, fıkra, söyleşi, makale, röportaj, karikatür vb.ni anlayabilmek (Anlama Tekniği-9).	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Gazetede iş ilanlarının okunması. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
Özel mektup ve iş mektuplarını, bildirimleri, duyuruları vb.ni anlayabilmek (Anlama Tekniği-10).	*Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması.

	<ul style="list-style-type: none"> *Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması. *Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması. *Gazetede iş ilanlarının okunması. *Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması. *Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması. *Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması. *Gelen özel mektubun, kargonun vs. bilgilerinin okunması. *Sınav yönergesinin okunması. *Saatli maarif takviminin okunması. *Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması . *Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması. *İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.
<p>Günlük hayatta karşılaştığı bir bilimsel ve teknik yazıyı anlayabilmek (Anlama Tekniği-12).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Alınan bir aletin kullanma kılavuzunun okunması. *Motorlu bir taşıt kullanırken benzin, yağ, hararet bilgisi veren göstergelerin okunması. *Elektronik aletlerin(çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vb.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması. *İlaç prospektüslerinin okunması. *Bir çiftçinin tarım makineleri, ilaçları vs. ile ilgili bir bilgiyi okuması.

8. Sınıf hedefleri, işlevsel okuma kazanımlarından 26'sını kazandırabilecek niteliktedir. Bu kazanımlarından 20'si 6, 7 ve 8. sınıflarda; 6'sı ise 7 ve 8. sınıflarda tekrarlanmıştır. Bu da program hazırlanırken tekrar ve pekiştirmeye önem verildiğini göstermektedir.

Şekil 6. İşlevsel Okumaların 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda Yer Alma Oranları

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programının incelenmesiyle elde edilen bulgulara göre, yer verilen hedefler, yöntem kısmında gösterilen 53 işlevsel okuma kazanımından 33'ünü kazandırabilecek özelliktedir. Aslında sayı fazla olmamakla beraber 1924 ve 1938 programlara göre bu programın işlevsellik, hayata dönüklük ve öğrencinin hayat boyu kullanabileceği beceriler açısından başarılı olduğu söylenebilir.

Hedeflere her sınıf düzeyinde tekrar yer verilerek pekiştirme yapması, işlevsel okuma becerisinin kalıcı hale getirilebilmesi açısından olumludur. Program 1924 ve 1938 öğretim programlarından işlevsel okuma bakımından ileri olmasına rağmen 1949 programının gerisindedir. Kazanımlar her sınıf seviyesine göre ayrı ayrı verilmekle beraber hedeflere bakıldığından sınıf seviyelerine göre büyük bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Ayrıca kazanımlara her sınıfta tekrar tekrar yer verilmesi, edinilen işlevsel okuma becerilerinin kalıcı hale gelmesi açısından olumludur.

4.1.8. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “Genel Amaçlar, Temel Beceriler, Öğrenme Alanları, Dil Bilgisi, Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar” kısımlarından oluşmaktadır. Program, 6, 7, 8. sınıflara haftada beşer saat dersi ön görürken 2012-

2013 Eğitim Öğretim Yılı'ndan itibaren "4+4+4" sistemine geçilmiş ve ders saatleri ve dersin görüleceği sınıflar değişmiştir.

Tablo 15. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Programı Haftalık Ders Saatleri

DERS	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF
Türkçe	6	6	5	5

Programın "Okuma" kısmında okumanın tanımına yer verilmiş, doğru ve verimli okumanın taşınması gereken şartlar sayılmış, etkinlikler ve kitaplarda yer verilen metinlerin taşınması gereken özellikler hakkında bilgi verilmiştir. Metinlerin bütün dil becerilerini kazandıracak şekilde olması gerektiği vurgulanmıştır. Hedefler sınıf seviyelerine göre bölünmemiştir.

İşlevsel okumayla ilgili olarak programın genel amaçları kısmında 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak" (MEB, 2006: 1) hedefine yer verilmiştir.

Ayrıca "öğrencilerin edindikleri birikimler üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara alternatif ve yaratıcı çözümler üretmeleri, bir grup içerisinde beraber çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmaları, üretme ve tartışma etkinliklerine katılmaları, farklı araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmaları olay ve durumları kendi deneyimlerinden hareketle doğru olarak anlamaları, disiplinler arası bir bakış kazanmaları Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel amaçlarını oluşturmaktadır." (MEB, 2005: 2).

"Öğrenme ve Öğretme Süreci" kısmında ise öğretmenin rehberlik etmesi ve bu yolla öğrencilerin bağımsız çalışma, bilgiye ulaşma ve sorgulama gibi becerileri kazanmaları gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2005, 9).

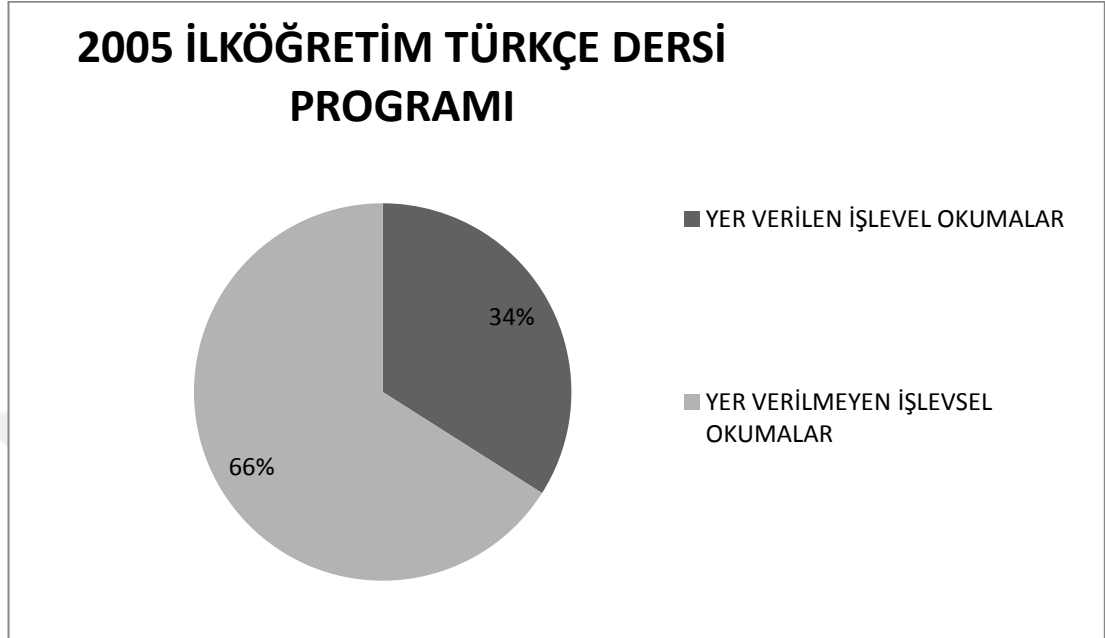
2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı işlevsel okuma açısından incelendiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 16. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar)Öğretim Programı'nda 7. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
<p>Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri” (Genel Amaçlar-4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması. *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Sınav yönergesinin okunması. *Saatli maarif takviminin okunması. *Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması. *İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi *Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması. *TV pro,gramlarından önce gösterilen program işaretlerinin okunması ve program içeriği hakkında ön bilgiye sahip olunması. *Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi. *Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.
<p>Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları (Genel Amaçlar-8).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Televizyonda geçen alt yazı haberlerin okunması. *Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması. *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.

	<p>*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p> <p>*Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p> <p>*Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi.</p>
Metnin konusunu belirler (Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme-3).	<p>*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.</p> <p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler (Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme-4).	<p>*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler (Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme-5).	<p>*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması</p>
Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler (Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme-7)	<p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur (Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme-10)	<p>*Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi.</p>
Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder (Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme-11).	<p>*Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.</p>
Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitap evlerinden faydalanır (Okuma Alışkanlığı Kazanma-5).	<p>*Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması.</p> <p>*Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.</p>
Sürelili yayınları takip eder (Okuma Alışkanlığı Kazanma-3).	<p>*Gazetelerdeki haberlerin okunması.</p> <p>*Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi.</p> <p>*Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.</p>

	<p>*Gazetede ki iş ilanlarının okunması. *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
--	--

Şekil 7. İşlevsel Okumaların 2005 İlköğretim Türkçe Programı'nda Yer Alma Oranları.

Bulgular incelendiğinde 2005 programındaki hedeflerinin, 53 işlevsel okuma kazanımından 18'ini kazandırabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Bu 18 işlevsel okuma kazanımının tamamı önceki programlarda yer almaktadır. Program kazanımları günlük hayattaki okuma gereksinimlerini nispeten karşılayabilecek düzeyde olmasına rağmen 1949 ve 1981 programlarına göre işlevsel okuma açısından oldukça zayıftır. Bu da öğrencinin hayatının her aşamasında kullanması gereken pek çok okuma becerisinin göz ardı edildiğini göstermektedir. Ancak program, üst düzey okuma becerilerini kullanma, fikir yazılarını işlevsel okuyabilme açılarından güçlü bir programdır.

Programda asıl dikkat çekici olan nokta ise daha önceki programlardan farklı olarak bu programda Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları (Genel Amaçlar-8).” kazanımıdır. 2000’li yıllardan itibaren günlük hayatın her alanında boy göstermeye başlayan internet doğal olarak Türkçe programlarındaki yerini almıştır. Çünkü İnterative Adversiting Bureau’nun (IAB) yaptığı araştırmaya göre Türkiye’deki internet kullanıcılarının %86’sı internete bağlanmakta, bu kitlenin

%48'i de internetten gazete ve haber okumaktadır (aksam.com.tr: 30/09/2016). Bu yenilik öğretim programının güncel ve işlevsel olması gerekliliğine uygundur.

Sonuç olarak 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı işlevsel okuma bakımından 1924, 1929, 1938 programlarından güçlü ancak 1949 ve 1981 programlarından zayıftır. Programın geçmiş yıllardaki bu programlara göre zayıf olması, program geliştirmenin ilerleyici ve geliştiricilik ilkesine aykırıdır. Gelişmeleri takip etmesi ve güncelliği bakımından güçlü bir programdır. Fakat okuma yapılan alan ve ortamların durmadan arttığı, yeni yeni okuma şekillerinin ortaya çıktığı günümüzde okumaya daha fazla yer ayrılmalı ve okuma ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır.

4.1.9. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı

Program, “Programın Temel Yaklaşımı, Programın Genel Amacı, Programın Yapısı, Öğrenme Alanları, Ders ve Öğretmen Kılavuz Kitabına Alınacak Metinlerin Nitelikleri, İlk Okuma Yazma Süreci, Ölçme Değerlendirme” bölümleri ile 1’den 8’e kadar her sınıf için ayrı hazırlanmış kazanım listelerinden oluşmaktadır.

Tablo 17. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı Haftalık Ders Saatleri

DERS	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF
Türkçe	6	6	5	5

Programın Genel Yaklaşımı bölümünde Türkçe Dersi Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlandığı söylenmiştir (MEB, 2015, 4).

Program, tematik yaklaşım esas alınarak hazırlanmış olup “Programda öğrenme alanları, ‘Sözlü İletişim’, ‘Okuma’ ve ‘Yazma’ olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir.” (MEB, 2015:4).

İlk okuma yazma süreci başlığında “Geleceğin öğrencilerinin yetiştirilmesinde ilk okuma yazma öğretimi, basit düzeyde okuma ve yazma becerileri ile sınırlı değildir. Düşünme, anlama, sıralama, sorgulama, sınıflama, ilişki kurma, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerin geliştirilmesinde de ilk okuma yazma öğretiminin önemli bir işlevi vardır” (MEB,

2015: 10) denmesi, program hazırlayıcıların okumanın işlevsel yönünü göz önünde bulundurduklarını göstermektedir.

Programda okuma becerisinin öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimleri karşılaşmasını sağlayan; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreç olduğu vurgulanmıştır (MEB, 2015, 6). “Programda, okuma öğrenme alanındaki kazanımlar anlama, akıcı okuma ve söz varlığı olmak üzere üç alt grupta yapılandırılmıştır.” (MEB, 2015: 6). Ayrıca yazma becerisinin başarılmasında okuma becerisinin büyük rolü olduğu vurgulanmıştır (MEB, 2015, 15).

2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı, işlevsel okuma açısından incelendiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 18. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda 5. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

5. SINIF	
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
<p>Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, yorumlama, analiz-sentez yapma ve değerlendirme becerilerini geliştirmek (Genel Amaçlar-3).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması. *Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Gazetede iş ilanlarının okunması. *İlaç prospektüslerinin okunması. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması. *Bir internet sitesine üye olunurken kullanıcı şartlarının okunması. *Sınav yönergesinin okunması. *Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması . *Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması. *İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.

	<ul style="list-style-type: none"> *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması. *Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması. *Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi. *Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.
<p>Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek (Genel Amaçlar-8)</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması. *Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması. *Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması. *Bankada kredi şartnamesini okunması. *Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu

	<p>metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p> <ul style="list-style-type: none"> *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması. *Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması. *Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi.
<p>Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek (Genel Amaçlar-9)</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması. *Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması. *İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.
<p>“Gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak ve öz geçmiş türlerinde özgün metinlerin yanı sıra ders kitaplarının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler dışında ders kitabı yazarları tarafından yazılan metinlere yer verilmez.”</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetede iş ilanlarının okunması. *Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması. *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması. *Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.
<p>Okuduklarının konusunu ve ana fikrini/ana duygusunu belirler (Anlama-1).</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Gazetede iş ilanlarının okunması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi

	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Okuduklarında yardımcı fikirleri belirler ve yardımcı fikirlerin ana fikri nasıl desteklediğini açıklar (Anlama-2).	Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması
Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini belirler ve karşılaştırır (Anlama-5)	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Metinler arası karşılaştırmalar yapar (Anlama-6)	*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.
Çoklu medya kaynaklarının güvenilirliğini sorgular (Anlama-10)	*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
Bir bilgiye veya içeriğe ulaşmak için basılı ve dijital içeriklerde içindekiler ve sözlük bölümlerini kullanmayı bilir (Anlama-11).	*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.
Okuduğunu anlamlandırmada görsellerden yararlanır (Anlama-13).	*Ders programının okunması. *Motorlu bir taşıt kullanırken (otomobil, motosiklet vs.) benzin, yağ, ısı bilgisi veren göstergelerin okunması. *Elektronik aletlerin(çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması. *Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması. *Saatli maarif takviminin okunması. *Lokantalarda yemek ve fiyat listesinin menüden okunması. *Alışverişten sonra yapılan alışverişin

	<p>faturasının okunması. *Trafik işaretlerinin okunması. *Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması. *Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması. *Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması. *Borsa oynarken işlem ekranının takip edilmesi. *Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması. *TV programlarından önce gösterilen program işaretlerinin okunması ve program içeriği hakkında ön bilgiye sahip olunması.</p>
Anlamını bilmediği sözcükleri ve söz gruplarını öğrenir (Söz Varlığı-18).	*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.
Okuduğu metindeki sözcük ve söz gruplarının cümle içinde kazandığı anlamı fark eder (Söz Varlığı-19)	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.

2015 programının 5. sınıf hedefleri, işlevsel okuma kazanımlarından 44'ünü kazandırabilecek niteliktedir, yani işlevsel okuma açısından zengindir. Fakat resmi evraktaki bilgileri, gelen mektup, e-posta bilgilerini hızlı ve doğru şekilde okuyabilme hedeflerini kazandırabilecek hedeflerin olmaması bir eksikliklerdir. Özellikle modern yaşam şartları düşünüldüğünde bu becerilerin eksikliğinin yaratacağı zorluk ortadadır.

Eğer ders işlenişinde programa riayet edilir, etkinlikler ve araç gereç bu doğrultuda seçilirse programda yetişen öğrencilerin iyi birer işlevsel okuyazar olacağı öngörülebilir. Ancak bu kazanımların edinilmesinin yanı sıra tekrarı da önemlidir. Bu yüzden aynı kazanımlara üst sınıflarda da yer verilmesi gerekir.

Tablo 19. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 6. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

6. SINIF

HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Okuduklarının konusunu ve ana fikrini/duygusunu belirler (Anlama-1).	<p>*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p> <p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
Okuduklarındaki yardımcı fikirleri belirler ve yardımcı fikirlerin ana fikri nasıl desteklediğini açıklar (Anlama-3)	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması
Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini belirler ve karşılaştırır (Anlama-6).	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Öyküleyici metinlerde bölümler ve sahneler ilerledikçe olayların nasıl geliştiğini ve olayların akışı içinde kahramanların davranışlarının/tepkilerinin nasıl değiştiğini belirler (Anlama-7).	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Metinler arası karşılaştırmalar yapar (Anlama-9)	<p>*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p> <p>*Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p> <p>*Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.</p>
Çoklu medya kaynaklarının güvenilirliğini sorgular (Anlama-11).	*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
Bir bilgiye veya içeriğe ulaşmak için basılı ve dijital içeriklerde içindekiler ve sözlük bölümlerini kullanmayı bilir (Anlama-12).	<p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p> <p>*Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması.</p> <p>*Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.</p>
Bilgilendirici metinde yazarın amacını ve bakış açısını kavrar (Anlama-13).	*Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve

	<p>çelişkilerin fark edilebilmesi. *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
<p>Bilgilendirici metinlerde gerekçelerle ve kanıtlarla desteklenmiş görüşleri, gerekçelerle ve kanıtlarla desteklenmeyen görüşlerden ayırt eder (Anlama-14).</p>	<p>*Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.</p>
<p>Bilgilendirici metinde bir yazarın konuyu ve olayı sunuşunu başka bir yazarın sunuşuyla karşılaştırır (Anlama-12).</p>	<p>*Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p>
<p>Anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarının anlamını belirler (Söz Varlığı-23).</p>	<p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.</p>
<p>Okuduğu metindeki sözcük ve söz gruplarının cümle içinde kazandığı anlamı fark eder (Söz Varlığı-24).</p>	<p>*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.</p>

6. sınıf kazanımlarının işlevsel okuma kazanımından 11'ini kazandırabilecek düzeydedir. Bunlardan 10 tanesi 5. sınıftakilerin tekrarı olmakla beraber "Öğrencilerin ders kitaplarında konunun yerini bulabilmek için içindekiler kısmını okumaları." hedefi, 5. sınıfta olmayan yeni bir kazanımdır. 6. sınıf kazanımlarının işlevsel okuma açısından zayıf olduğu görülmektedir.

5. sınıf çok zengin işlevsel okuma kazanımlarına sahip olmasına rağmen bu kazanımlardan 34 tanesi 6. sınıfta tekrar edilmemiştir. Bu da öğretimin kalıcı hale gelmesinde önemli bir etken olan tekrar ve pekiştirmenin göz ardı edildiğini göstermektedir.

Tablo 20. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 7. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

7. SINIF	
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Okuduklarının konusunu ve ana fikrini/duygusunu belirler (Anlama-1).	*Okunan metindeki söz sanatlarının,

	<p>mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p>
Okuduklarında yardımcı fikirleri belirler ve yardımcı fikirlerin ana fikri nasıl desteklediğini açıklar (Anlama-2)	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması
Çoklu medya kaynaklarından edindiği bilgilerin güvenilirliğini sorgular (Anlama-10).	*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
Bir bilgiye veya içeriğe ulaşmak için basılı ve dijital içeriklerde içindekiler ve sözlük bölümlerini kullanmayı bilir (Anlama-11).	<p>*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.</p>
Hikaye edici metinlerde olay örgüsünü çözümler (Anlama-12).	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Bilgilendirici metinleri çözümler (Anlama-13).	<p>*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p>
Bilgilendirici metinde sunulan gerekçeleri ve kanıtları değerlendirir (Anlama-14).	*Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.
Anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını belirler (Söz Varlığı-24).	*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.
Okuduğu metindeki sözcük ve söz gruplarının cümle içinde kazandığı	*Okunan metindeki söz sanatlarının,

anlamı fark eder (Söz Varlığı-25).	mecazların vb. anlaşılabilmesi.
------------------------------------	---------------------------------

7. sınıf hedefleri incelendiğinde işlevsel okuma kazanımlarından 9'unu kazandırabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. 9 kazanımın tamamı, 5 ve 6. sınıflarda var olanların tekrarıdır. Tekrar önemli olmakla beraber birçok işlevsel okuma kazanımının tekrar edilmediği görülmektedir. Bu durum büyük ihtimalle kazanılan becerilerin unutulmasına, unutulmasa bile etkili bir şekilde kullanılmamasına sebep olacaktır. Çünkü öğrenci bu becerileri çoğunlukla hayatının ilerleyen yıllarında kullanacaktır. Sonuç olarak 2015 Türkçe Öğretim Programı, 7. sınıf hedefleri işlevsel okuma açısından çok zayıftır.

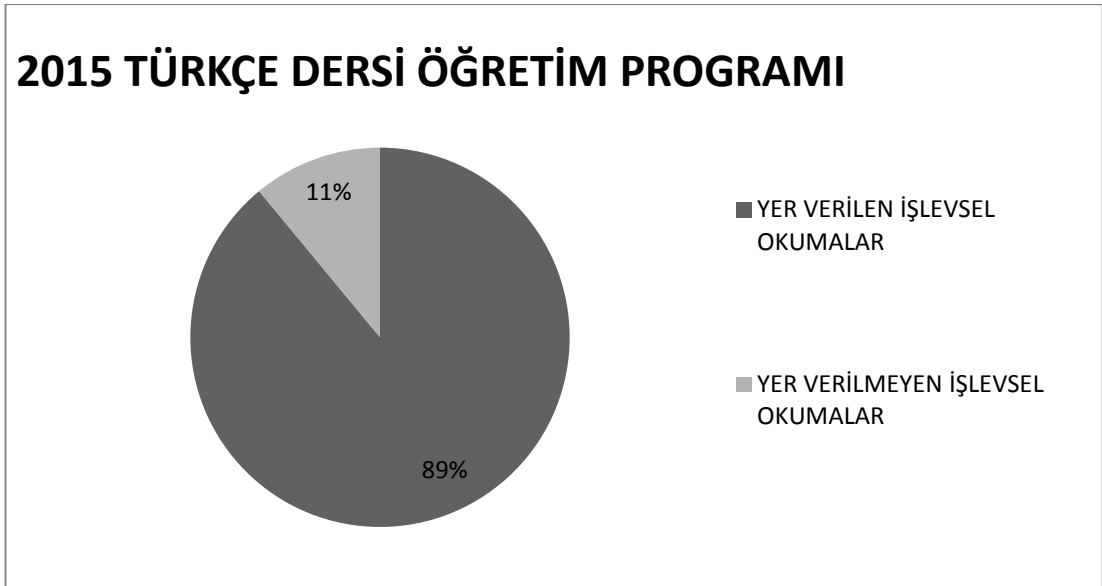
Tablo 21. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 8. Sınıflarda Yer Verilen İşlevsel Okumayla İlgili Hedefler

8. SINIF	
HEDEFLER	İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMI
Okuduklarının konusunu ve ana fikrini/duygusunu belirler (Anlama-1).	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi *Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Okuduklarında yardımcı fikirleri belirler ve yardımcı fikirlerin ana fikri nasıl desteklediğini açıklar (Anlama-3)	*Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması
Çoklu medya kaynaklarından edindiği bilgilerin güvenilirliğini sorgular (Anlama-9).	*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.
Bir bilgiye veya içeriğe ulaşmak için basılı ve dijital içeriklerde içindekiler ve sözlük bölümlerini kullanmayı bilir (Anlama-10).	*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması. *Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.

Hikaye edici metinlerde olay örgüsünü çözümler (Anlama-13).	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Bilgilendirici metinleri çözümler (Anlama-14).	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması. *Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi
Bilgilendirici metinde sunulan gerekçeleri ve kanıtları değerlendirir (Anlama-15).	*Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.
Yazarın metindeki bakış açısını belirler (Anlama-18).	*Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.
Aynı konu üzerinde birbiri ile çelişen bilgileri, görüşleri analiz eder (Anlama-20).	*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi. *Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.
Okuduklarındaki olay zincirlerini neden-sonuç ilişkileriyle açıklar (Anlama-21).	*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.
Çoklu medya kaynaklarındaki mesajları anlar ve değerlendirir (Anlama-23).	*Gazetelerdeki haberlerin okunması. *Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi. *İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması. *Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması *Bir internet sitesine üye olunurken kullanıcı şartlarının okunması. *İnternetteki bir habere yorum

	<p>yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.</p> <p>*Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi</p> <p>*Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.</p> <p>*Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.</p>
Anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını belirler (Söz Varlığı-29).	*İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.
Okuduğu metindeki sözcük ve söz gruplarının cümle içinde kazandığı anlamı fark eder (Söz Varlığı-30).	*Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb. anlaşılabilmesi.

8. sınıf hedefleri, işlevsel okuma kazanımlarından 15'ini kazandırabilecek niteliktedir. Bu kazanımların tamamı alt sınıflardaki kazanımların tekrarıdır. 5. sınıfta kazanılabilecek işlevsel okuma kazanımı sayısının 44 olduğu düşünüldüğünde, sayının azlığı ve tekrar eksikliği meydandadır. Bu demektir ki işlevsel okuma becerilerini öğretecek kazanımlardan 29'unu sadece 5. sınıfta görmüştür. Eğer sınıftaki zenginlik devam etseydi ve pekiştirme sağlansaydı işlevsel okuma açısından çok daha faydalı olacağı açıktır; çünkü önemli sayıda öğrenci ortaokuldan sonra açık liseye devam etmekte ve örgün eğitim ortamından ayrılmaktadır.

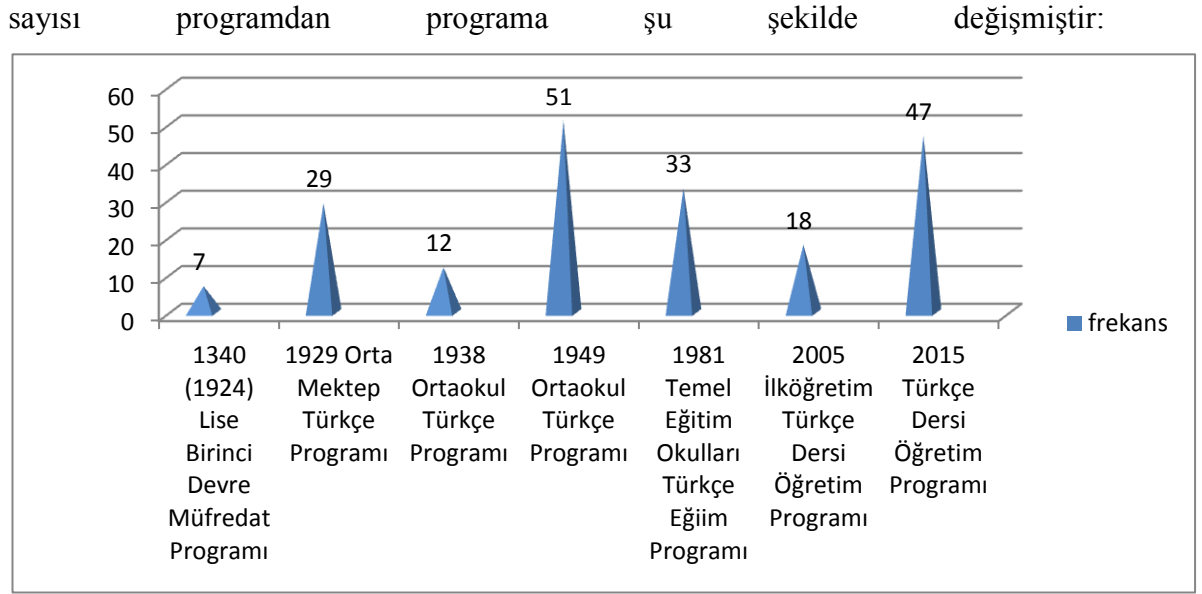
Şekil 8: İşlevsel Okumaların 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alma Oranları

2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programının tamamında bakıldığında 47 işlevsel okuma kazanımını kazandırabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Program işlevsel okumalar bakımından zengin olmakla beraber, bu kazanımların üst sınıflarda tekrar edilmeyişi önemli bir eksikliklerdir. Çünkü öğrenci bu becerileri kullanmaya kullanmaya unutabilir, en azından bu beceriler körelebilir. Ayrıca orta öğretimde dil derslerinin temel becerilerden ziyade edebiyat konularına odaklanması, ortaokulun işlevsel okuma için kritik bir dönem olduğunu göstermektedir. 21. yy. da bireylerin sadece bilgiye ulaşma değil aynı zamanda bilgiye çok hızlı ve en güncel haliyle ulaşma gereksinimi olduğu göz önünde bulundurulursa işlevsel okuma yapabilmenin önemi daha çok ortaya çıkacaktır.

4.1.20 Genel Değerlendirme

Türkçe Öğretim Programları, Türkçe öğretimine yol göstermeyi ve bu yolla uygulandığı dönemin ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Dönem dönem ihtiyaçlar değişmesine rağmen okuduğunu anlama ve toplum hayatına katılma ihtiyacı değişmemektedir. Bunun için ise öğrenciye hayata dönük yaşantılar yoluyla işlevsel okuma becerisini kazandırmak zorunludur.

İncelenen programlarda işlevsel okuma becerisini kazandırma bakımından değişkenlik olduğu görülmektedir. İşlevsel okuma kazanımlarına dönük hedeflerin

Şekil 9: Ortaokul Türkçe Programlarının İşlevsel Okuma Frekanslarının Karşılaştırılması.

Türkçe programlarındaki işlevsel okumalar dalgalı bir seyir izlemiştir. Hâlbuki işlevsel okuma her dönemde önemlidir ve bu önem, kişinin ihtiyaç duyduğu okuma becerileriyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Bu yüzden işlevsel okumaların sayısında artış olması beklenirken, bu artış olmamış aksine tabloda görüldüğü üzere 1938, 1981, 2005 programlarında bir önceki yıla göre bu sayı azalmıştır. 2015 programı, 2005 programına göre daha fazla sayıda işlevsel okuma kazanımını kazandırabilecek düzeydeyken yine de 1949 programının gerisinde kalmıştır. 2015 yılında gereken işlevsel okuma kazanımları elbette 1949 yılında beklenenlerden fazladır. Örneği 1949 yılında günlük hayatın içinde olmayan internet, iletişim araçları vs. 2015 yılında günlük hayatta önemli bir yere sahiptir ve bu değişimin getirdiği yeni işlevsel okuma becerileri vardır.

Bütün programlar karşılaştırıldığında işlevsel okuma bakımından en güçlü programın 1949 programı, en zayıf programın ise 1924 programı olduğu belirlenmiştir. 1924 programının zayıflığı, devletin yeni kurulmuş olması, profesyonel manada pedagogların olmaması, yurt dışından davet edilen pedagogların ise ülke şartlarına hâkim olmadan işe koyulmaları, programın hızlı hazırlanması gerekliliği gibi sebeplere bağlanabilir. 1949 programı ise 51 işlevsel okuma becerisini kazandırabilecek niteliğe sahiptir. Fakat “TV izleyen kişinin programdan önce gösterilen program işaretlerini okuması ve program içeriği hakkında ön bilgiye sahip olması.”, “Sosyal ağda okuma yapan kişinin okuduklarını farklı kaynaklardan

teyit etmesi.”, “Bir internet sitesine üye olunurken kullanıcı şartlarının okunması.” ve “İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.” gibi işlevsel okuma becerileri, 1949 yılının şartları göz önünde bulundurularak dikkate alınmamıştır. 1949 programı uygulandığı tarihlerde ihtiyaç duyulan işlevsel okuma becerilerinin tamamını yansıtacak güçtedir.

Programlarda yer verilen işlevsel okumaların sayısı ve sıklığı her programın ilgili kısmında belirtilmiştir. İşlevsel okumaların bütün programlarda kullanılma sıklığı incelendiğinde ise şu veriler elde edilmiştir:

Tablo 22. İşlevsel Okuma Kazanımlarının Bütün Programlardaki Toplam Frekansları

İŞLEVSEL OKUMA KAZANIMLARI	FREKANS
Gazetelerdeki haberlerin okunması.	12
Köşe yazısı okunurken yönlendirme ve çelişkilerin fark edilebilmesi.	16
Saate bakılarak saatin kaç olduğunu okunması.	1
Ders programının okunması.	2
Alışveriş yapılırken fiyat listelerinin okunması.	2
Alınan bir aletin kullanım kılavuzunun okunması.	8
Motorlu bir taşıt kullanırken (otomobil, motosiklet vs.) benzin, yağ, ısı bilgisi veren göstergelerin okunması.	5
Resmi bir evraktaki(mahkeme celbi, sınav giriş evrakı) bilgilerin okunması.	5
Televizyonda geçen alt yazı haberlerin okunması.	1
Elektronik aletlerin(çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, buzdolabı vs.) bilgi ekranlarındaki yazıların okunması.	5
Gelen bir e-postanın içeriğinin ve gönderen bilgileri, ek vs. açıklamalarının okunması.	4
Ülke ve dünya gündemini takip edebilmek için gazete ve dergi okunması.	10
Ödev yapmak için internet sitesi, ansiklopedi vb.nin okunması.	12
İnceleme ve yararlanma amacıyla bir makaledeki kaynakçanın okunması.	8
Okunan metindeki söz sanatlarının, mecazların vb.	24

anlaşılabilmesi.	
Vapur, otobüs, uçak, metro gibi araçların kalkış ve varış saatlerinin tabeladan okunması.	6
Gazetede iş ilanlarının okunması.	9
İlaç prospektüslerinin okunması.	5
Lokantalarda yemek ve fiyat listesinin menüden okunması.	2
Alışverişten sonra yapılan alışverişin faturasının okunması.	2
Bir ekrandan hava durumu tahmininin okunması.	2
Alınan ürünün içindekiler, son kullanma tarihi, saklama koşulları, besin değerleri gibi bilgilerin okunması.	2
Trafik işaretlerinin okunması.	2
Hastanelerde, bankalarda sıra bekleme sırası veren ekranların okunması.	4
Şehir içi minibüs, otobüs vb.nin güzergâhının okunması.	5
İlk defa duyulan bir kelimenin anlamının sözlükten bulunarak okunması.	22
Okunan bir yazıda ana fikrin yanında sunulan yardımcı fikirleri gözden kaçırılmaması	20
Resmi bir kurumdaki ilan panosundan duyuru ve uyarıları okunması.	5
Bankada kredi şartnamesini okunması.	2
Bir yere ilk defa giderken haritanın okunması.	2
Borsa oynarken işlem ekranının takip edilmesi.	3
Okunan bir yazıda söylenmeyen ancak sezdirilen konuların da kavranabilmesi.	11
Kişisel sağlığı korumak için yapılması gerekenlerin sağlık kitaplarından okunması.	11
Gelen özel mektubun, kargonun vs. bilgilerinin okunması.	4
Kütüphanede istenen kitabı bulunabilmesi için kataloğun okunması.	14
Bir internet sitesine üye olunurken kullanıcı şartlarının okunması.	3
Sınav yönergesinin okunması.	7

Saatli maarif takviminin okunması.	7
Sınav başvurularında seçme ve yerleştirme kılavuzunun okunması.	6
Cep telefonu uygulaması indirilirken koşulların okunması.	5
Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması.	3
İnternetteki bir habere yorum yapılmak istendiğinde yasal sorumlulukları gösteren yazının okunması.	8
Okunan fikir yazısında bakış açısının kavranması.	17
Okunan metnin ana fikrinin, bu metinden çıkan sonucun anlaşılabilmesi.	36
Gazete haberlerinde olay örgüsünün ve unsurların kavranması.	31
Sosyal ağdan yapılan okumaların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.	10
Fikir yazısı okunduğunda okunanların farklı kaynaklardan teyit edilmesi.	11
Okunan yazılarda sunulan kanıtların güvenilirliğinin başka kaynaklar yoluyla sorgulanması.	12
Ders kitaplarında konunun yerinin bulunabilmesi için içindekiler kısmının okunması.	11
TV programlarından önce gösterilen program işaretlerinin okunması ve program içeriği hakkında ön bilgiye sahip olunması.	2
Bir çiftçinin tarım makineleri, ilaçları vs. ile ilgili bir bilgiyi okuması.	5
Uygulanan propaganda tekniğinin fark edilebilmesi.	6
Fuar, konser, sinema, konferans vb. etkinlik ilanlarının gerekli bilgileri anlayacak kadar okunabilmesi.	5

Tablodan da anlaşılacağı üzere programlarda en sık yinelenen işlevsel okuma kazanımı, 36 defa yer verilen “Okuma yapan kişinin okuduğu metnin ana fikrini, bu metinden çıkan sonucu anlayabilmesi.” kazanımıdır. Bu hedefin başarılması önemlidir çünkü modern toplum yapısında insanların okudukları metnin vermek istediği mesajı tam olarak anlayabilmesi gerçekleri öğrenmek, ufku geliştirmek

için büyük önem taşımaktadır. En az yer verilen işlevsel okuma kazanımları ise birer defa yinelenen “Saate bakılarak saatin kaç olduğunu okunması.” ve “Televizyonda geçen alt yazı haberlerin okunması.” işlevsel okuma kazanımlarıdır. Her iki beceri de zamanı öğrenip, günlük hayatı düzenlemek ve gündemi, gelişmeleri takip edebilmek açısından günlük hayatta büyük öneme sahiptir.

Genel olarak işlevsel okuma kazanımlarının az sayıda tekrar edildiği görülmektedir. Örneğin “Trafik işaretlerinin okunması.” ve “Bankaya giden bir kişinin kredi şartnamesini okuması.” kazanımları bireylerin günlük hayatta mutlaka sahip olmaları gereken okuma becerileridir. Birincisi kişinin hayatı diğeri ise mali durumu için büyük önem taşıyan bu işlevsel okuma kazanımları bütün programlarda toplam 2’şer kez tekrarlanmıştır. Bu durum tekrarın eğitim ve öğretimin başarılı olmasının gereklerinden biri olduğu gerçeğine terstir.

5. BÖLÜM

5.1. Sonuç ve Tartışma

İşlevsel okuma, öğrencinin hem öğrenim hayatında hem de günlük hayatında ihtiyaç duyacağı okuma becerilerini kapsamaktadır. Programlar incelendiğinde ise işlevsel okuma kazanımlarına yeterince yer verilmediği, yer verilse bile kazanımların diğer sınıflarda tekrarlanmadığı görülmektedir. Bu durum okulun hayata hazırlama amacına zıttır. Çünkü okulların temel amacı, bir üst eğitim kurumuna hazırlamak veya bir meslek edindirmek değil; öğrenciyi hayata hazırlamaktır. Öğrenciyi hayata hazırlamak için gerekli olan unsurlardan biri de işlevsel okuma eğitimidir. İşlevsel okuma becerisine sahip olmayan bir birey banka kredi şartnamesi okumaktan, iş ilanlarına okumaya, gündemi takip etmekten, dünyadaki gelişmeleri anlayabilmeye kadar pek çok görevi yerine getiremeyecektir.

1924-2015 yılları arasında uygulanan Türkçe Eğitim Programlarına bakıldığında programların işlevsel okuma açısından zayıf olduğu görülmektedir. Özellikle 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı, sadece 7 işlevsel okuma becerisini kazandıracak düzeydedir ve bu becerilerin hepsi üst düzey metinlere yönelik olup hiçbiri pratik okuma becerisine dönük değildir. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Öğretim Programı ise pratik okuma becerilerini sağlama bakımından güçlü olmakla beraber üst düzey metinlere yönelik hiçbir okuma kazanımına sahip değildir. İşlevsel okuma açısından en güçlü program 1949 Ortaokul Türkçe Programı'dır. Hâlbuki 1949 yılından 2015 yılına kadar uygulanan programların bu programdan daha güçlü olması beklenirdi. Çünkü teknolojik gelişmeler doğrultusunda okuma görevleri arttığı gibi okuma ortamlarında ve araçlarında da yenilikler meydana gelmiştir.

Öğrencilerin ne kadar öğrendiklerini değil; öğrendiklerinin ne kadarını kullanabildiklerini ölçmeyi amaçlayan PISA'nın okuma testi sonuçlarına bakıldığında ise Türkiye'nin başarı sıralamasının gerilediği ve ortalama puanının düştüğü görülmektedir. 2015 PISA okuma testi sonuçlarına göre Türkiye'nin ortalama puanı 428'dir, oysa bu puan 2012 PISA'da 475'tir. Bu sonuçlar da okuma eğitiminin işlevsel şekilde ve çağın şartlarına, gereklerine uygun verilmediğini göstermektedir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Okuma eğitimini işlevsel hale getirmekte en önemli faktörlerden biri öğretim programıdır. İşlevsel okumaya Türkçe programlarında daha sık yer verilmeli ve

işlevsel okuma kazanımları yeri geldikçe tekrar edilmelidir. Tekrar edilmeyen bilgiler unutulabilir, beceriler körelebilir. Bunun önüne geçmek, öğretim programlarının temel amaçlarından olmalıdır. Çünkü öğrenci bu bilgiyi bir defa öğrenecek fakat kullanma ihtiyacı belki de yıllar sonra ortaya çıkacaktır. Bu uzun süre ise öğrenilenlerin unutulması için yeterli bir süredir. Bu durum da sık tekrarın önemini göstermektedir. Ayrıca işlevsel okuma becerisi kazandırmaya dönük etkinlikler sayesinde öğrencinin derse karşı ilgisi ve derse etkin katılımı artabilir.

Türkçe derslerin işlenişinde temel kaynak olan ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde dikkatli olunmalı, bu kitaplarda hayata dönük metinlere yer verilmelidir. Sadece şiirler, hikayeler, masallar, fabllar değil, söz gelimi bir kredi şartnamesi, gazete haberleri, bir ürünün içindekiler listesi, e-posta unsurları da bu kitaplarda yer almalıdır. Bu yolla öğrenciye işlevsel okuma becerisi daha kolay ve etkili şekilde kazandırılabilir.

Hâlihazırdaki ders programlarında disiplinler arası yaklaşım hâkimdir. Bu yaklaşım da işlevsel okuma açısından olumlu şekilde değerlendirilebilir. Örneğin bir işlevsel okuma kazanımı olan “İlaç prospektüslerinin okunması.” fen bilimleri dersinde, “Kampanya broşüründeki ürün özelliklerinin ve ödeme tablosunun okunması.” kazanımı matematik dersinde öğrenciye kazandırılabilir. Bu amaçla yapılacak etkinlikler yoluyla öğrencilerin adı geçen derslere bakış açısı da olumlu hale getirilebilir.

Hedeflerin başarıya ulaşmasında yürürlükteki programın niteliği kadar öğretmenlerin ders işleyiş tercih ve yöntemleri de önemlidir. Çünkü program ne kadar iyi olursa olsun öğretmen dersini işlerken programa uymuyor, bazı kazanımları göz ardı ediyorsa hedeflere ulaşamaz. Bu bakımdan Türkçe öğretmenleri dersleri işlerken kullanacağı metinlerde medyadan, takvimden, internet sitelerinden vb. faydalanmalıdır. Mümkün olduğunca öğrencilerin gerçek yaşantılar geçirerek resmi kurumlarda, minibüs duraklarında vs. okuma yapmalarını sağlamalıdır. Öğrenci, bu şekilde hem öğrendiklerini pekiştirebilir hem de öğrendiklerinin gerçek hayatta da bir karşılığı olduğunu görüp derse karşı daha fazla güdülenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. (2007). *Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akhan, N. E. (2013). Ekonomi Okuryazarlığı. Gençtürk, E. & Karatekin, K. (Ed). Sosyal Bilgiler İçin Çok Okuryazarlık. Ankara: Pegem Akademi.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım: Kompozisyon Sanatı*. İstanbul: Akçağ.
- Akyol, A. (2011). *2005 İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programında Eleştirel Okuma*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Akyol, H. (2005). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi (3. bs)*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Akyol, H. (2007). Okuma. A. Kırkılıç, H. Akyol. (Ed.) *İlköğretimde Türkçe Eğitimi içinde (15-48)*. Ankara: Pegem A.
- Akyol, H., & Yıldız, M. (2013). Okuma Uzmanlığı ve Okuma Uzmanı Yetiştirilmesine Yönelik Bir Program Önerisi/A Program Proposal For Training the Reading Specialist. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(1).
- Akyol, H. (2015). *Türkçe ilkokuma yazma öğretimi*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Akyüz, Y., (1989). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Akyüz, H. (2003). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. İstanbul: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Akyüz, E. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Durumları ile Eşduyumsal (Empatik) Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*.
- Alper, F. (2003). İlköğretimden Yüksek Öğretime Taşınan Bazı Okuma Problemleri ve Nedenleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10(22).
- Alver, K. (2005). Okumanın Hâlleri: Okumanın Sosyolojisi Üzerine. *Sivil Toplum: Düşünce & Araştırma Dergisi*, 3(12).
- Arıcı, A. F. (2008). Okumayı Niye Sevmiyoruz? Üniversite Öğrencileri ile Mülakatlar/Why Don't We Like Reading? Interviews with

Undergraduates. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10).

Aslan, C. (2017). *Örnek Eğitim Durumlarıyla Türkçe – Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anı.

Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.

Aşılıoğlu, B. (2008). Bilişsel Öğrenmeler İçin Eleştirel Okumanın Önemi ve Onu Geliştirme Yolları. *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, 11.

Ateş, S. (2013). Eleştirel Okuma ve Bir Beceri Olarak Öğretimi. *Turkish Journal of*, 2(3).

Ateş, S., & Akyol, H. (2013). Türkçe Dersi Öğrenme-Öğretmen Sürecinin Anlama Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 268-300.

Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.

Aziz, A. (1981). Yetişkin Eğitimi ve Okuma Yazma Seferberliği. *Eğitim ve Bilim*, 6(31).

Balcı, A. (2013). *Okuma ve Anlama Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Baltacıoğlu, İ.H. (1940), "Nasıl Okunmalı? ", *İlköğretim Dergisi*., Cilt 3. Sayı 58. s. 651. Akt. Çifci, M. (2000). Sesli Okuma. *Bilge Dergisi*, (24).

Baştuğ, M. & Demirgüneş, S. (2016). Türkçe Öğretiminde Ders İşleme Süreci. F. Susar Kırmızı. (Ed.). *İlk ve Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*. (17-41). Ankara: Anı.

Batur, Z., Gülveren, H., & Balcı, S. (2013). Müzakereli Okumanın Üst Düzey Zihinsel Becerileri Kullanmadaki Etkisinin Belirlenmesi. *TURKISH STUDIES-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, -ISSN, 1308-2140.

Baydık, B. (2003). Filizlenen Okuryazarlık ve Desteklenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(02), 077-089.

Bhola, H. S. (1994). Adult Literacy: From Concepts to Implementation Strategies. *The Challenge of Illiteracy*. Z. Morsy. (Ed.). New York: Garland Publishing.

- Bilir, M. (2005). An Evaluation of Education (the literacy) Campaigns in Terms of the Adult Education in Turkey. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 38(2), 103-125.
- Bloom, B. S. (1979). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, çev. Durmuş Ali Özçelik, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bulut, M. (2015). The Impact of Functional Reading Instruction on Individual and Social Life. *Educational Research and Reviews*, 10(4), 462.
- Burgul Adıgüzel, F. (2016). Çocuk Kitaplarıyla Okuma Sevgisi ve Alışkanlığı Kazandırma. Çer, E.(Ed.) *Türkçe Öğretimi ve Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Calp, M. (2009). *İlk Okuma Yazma Öğretimi*. İstanbul: Nobel.
- Calp, M. (2010). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Nobel.
- Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi Yeni Programa Uyarlanmış*. Bursa: Alfa Aktüel.
- Ceran, D., & Deniz, K. (2015). TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 92-109.
- Cubberley, E. (2004). *Eğitim Tarihi II*. çev. Engin Noyan. Ankara: Yeryüzü.
- Çakmak, E. (2013). Kil Tabletten Tablet Bilgisayara Okuryazarlık. Geçtürk, E. & Karatekin, K. (Ed). *Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlık*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çarpar, B. (1998). İşlevsel Okur-Yazarlık Bilgi Erişim İlişkisi ve Türkiye. *Türk Kütüphaneciliği*. 12(4).
- Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). Türk eğitim sistemi ve PISA sonuçları. *Akademik bilişim*, 9.
- Çelenk, S., Baycan, D. (2013). İlk Okuma-Yazma Öğretiminin Tarihçesi, Hedefleri, Önemi ve İlkeleri. S. Çelenk (Ed.) *İlk Okuma Yazma Programı ve Öğretimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çer, E. (2016). *Türkçe Öğretiminde Etkinlikler*. Ankara: Anı.
- Çifci, M. (2000). Sesli Okuma. *Bilge Dergisi*, (24).
- Çifci, M. (2006). Türkçe Öğretiminin Sorunları. G. Gülsevin ve E. Boz. (Ed.). *Türkçenin Çağdaş Sorunları*. (77-134). Ankara: Gazi.
- Çifci, M. (2011). Türkçe Öğretmeni Yetiştirme Programı Sorunu. *Turkish Studies*, 6 (1).403-410
- Çifci, M. (2013). *Okuma Terimleri Sözlüğü*. Uşak: Elik Yayınları.

- Demir, C., & Yapıcı, M. (2007). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2).
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Ö. & Şahinel, M. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1966). 1966 Yılı Programı. Ankara. Akt. Türk, H.S. (1968). Niçin Halk Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Duffy, G. G., & Roehler, L. R. (1987). Teaching reading skills as strategies. *The reading teacher*, 40(4), 414-418.
- Duran, E. (2013). Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Eleştirel Okuma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2).
- Dural, E., & Özkul Dolaylar, İ. (2015). Ekran Okuryazarlığının Gelişimi ve Geleceğine Yönelik Tahminler. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8/4.
- Durukan, E. (2012). Türkçe Eğitiminde Olaya Dayalı Öğrenme Yönteminin Kullanımına Yönelik Bir Öneri (Okuma Eğitimi Örneği). *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 401-410.
- Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*. (6. Baskı). Ankara: Grafiker Yay.
- Elbro, C., Møller, S., & Nielsen, E. M. (1995). Functional reading difficulties in Denmark. *Reading and Writing*, 7(3), 257-276.
- Elkatmış, M. (2015). Kâğıttan Ekran: Ekran Okuma. *Uluslar arası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18). 1-15.
- Epçaçan, C. (2009). *Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış-a general view to the reading comprehension strategies*.
- Erdoğan, Ö. (2013). İlk Okuma-Yazma Öğretimi Sürecinde Anlama Becerileri. S. Çelenk (Ed.) İlk Okuma Yazma Programı ve Öğretimi. Ankara: Eğiten Kitap.
- Ergin, M. (1999). *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Bayrak.
- Ethem Nejat, (1913). *Türklük Nedir ve Terbiye Yolları*. Haz: Faruk Öztürk, (2001). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.

- Göçer, A. (2007). Bir Öğrenme Alanı Olarak Anlama Eğitimi ve Türkçe Öğretimindeki Yeri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 17-39.
- Göçer, A. (2007). *Türkçe Öğretimi*. Niğde: Öncü Kitap.
- Göğüş, B. (1970). Anadili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 123-154.
- Gönen, M. (2007). Öğretim Boyunca Okuma Alışkanlığı. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. (2004). Ankara: MEB Ders Kitapları Müdürlüğü.
- Grellet, F. (1981). *Developing Reading Skills: A Practical Guide to Reading Comprehension Exercises*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gül, G.. (2007). Okuryazarlık Sürecinde Aile Katılımının Rolü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(01), 17-30.
- Günay, V. D. (2008). Neyi, Nasıl Okuruz ya da Okumalıyız?. *SDÜ Arte-Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 1(2).
- Gündüz, O., & Şimşek, T. (2011). *Okuma Eğitimi*. İstanbul: Grafiker.
- Güneş, F. (1992). Gizli Okumaz Yazmazlık. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Güneş, F. (1994). Okur-Yazarlık Kavramı ve Düzeyleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 499-507.
- Güneş, F. (1995). Anlama Eğitimi. *Yaşadıkça Eğitim*, 43. Akt. Özen, F. (2001). *Türkiyede Okuma Alışkanlığı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güneş, F. (2000). *Uygulamalı Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güneş, F. (2012). Okuma ve Zihni Yönetme/Reading and Managing Of Mind. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18).
- Güneş, F. (2013). Görsel Okuma Eğitimi (Visual Reading Education). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Güngör, E. (1986). *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*, 5. Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Harris, T. L., & Hodges, R. E. (1995). *The literacy dictionary: The vocabulary of reading and writing*. Order Department, International Reading Association.
- Hesapçioğlu, M. (1999). *Yeni Türkiye*. Yıl: 2. Sayı:7.
- Işık, A. D., Akosmanoğlu, E., & Bilir, A. (2015). İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Başarısını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler. *İlköğretim Online*, 14(4).
- İnan, M.R., (1976). *Bir Üstün Adam*. Ankara: Teknik Öğretmenler Derneği Yayınları. Akt. Akyüz, Y., (1989). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- İnce Samur, Ö. (2014). Türkiye'deki ve Dünya'daki Çalışmaların Tanıklığında "Okuma Kültürü". *Journal of Hasan Ali Yücel Faculty of Education/Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)*, 11(2).
- İşeri, K. (1998). Okuma Ediminin Eğitimsel İşlevi. *Dil dergisi*, 70, 5-18.
- Kaili Çeltak, A. (2009). Türkçe Okuma Kitabı. N. E. Uzun, M. E. Gökmen, & C. Kurt (Haz.), *Yabancı Dil olarak Türkçe öğretiminde yeni çalışmalar: 8. Dünyada Türkçe öğretimi Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 134-145.
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama Becerileri Açısından Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. sınıflar)'na Eleştirel Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 36(1).
- Karadağ, R. & Yurdakal, İ.H. (2016). Okuma Eğitimi. F. Susar Kırmızı. (Ed.). *İlk ve Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı.
- Karahüseyinoğlu, B. (2002). *Okuma Zorluklarını Gidermede Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyallerinin Etkililiği*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karakuş, İ. (2006). Atatürk Dönemi Eğitim Sisteminde Türkçe Öğretimi. Ankara: TDK.
- Karasakaloğlu, N., Karacaloğlu, A. S. & Özelçi, S. Y. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Stratejileri, Eleştirel Düşünme Tutumları ve Üst Bilişsel Yeterlilikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1).
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.

- Karatay, H. (2010). Türkçe Dersi Öğretim Araçlarında Yapılandırmacılık: Metinlerarasılık. *The Turkish Coursebooks: Intertextuality. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14).
- Karatay, H. (2014). *Okuma Eğitimi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kavcar, C., Sever, S., & Oğuzkan, A. F. (1997). *Türkçe Öğretimi: Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*. İstanbul: Engin.
- Kazancı, H. Osmanlıdan Günümüze Okuma Yazma Yöntemleri ve Karşılaştırılması. Sütçü İmam Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş.
- Keskin, F. (2013). Yetişkinlik Döneminde Okuma. A. Okur. (Ed.) *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi*. (223-240. İstanbul: Pegem Akademi.
- Kırkılıç A., AKYOL, H. (2007). Önsöz. İlköğretimde Türkçe Öğretimi içinde. Ankara: Pegem A.
- Kurt, İ. (2014). Yetişkin Eğitimi. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Kurudayıoğlu, A. G. M. (2003). Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(13), 287.
- Kurudayıoğlu, M. (2011). Zihinsel ve Fiziksel Bir Süreç Olarak Okuma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1).
- Kurudayıoğlu, M., & Çetin, Ö. (2015). Temel Beceriler ve Türkçe Öğretimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 1-19.
- Kurudayıoğlu, M., & Özden, A. (2015). Türkçe Öğretiminde Drama. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 26-40.
- Kuruyer, H. G., & ÖZSOY, G. (2015). İyi ve Zayıf Okuyucuların Üstbilişsel Okuma Becerilerinin İncelenmesi: Bir Durum Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2).
- Kuş, Z. (2013). Politik Okuryazarlık ve Aktif Danışmanlık. Gençtürk, E. & Karatekin, K. (Ed). Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar. Ankara: Pegem Akademi.
- McGinnes W.C. (1917) .Reading. *The Journal of Education*, Vol. 86, No. 8 (2144). pp. 207-208
- MEB. (2002). İlköğretim Okulu Türkçe-Yazı Programı 6-7-8. Sınıf. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Nergis, A. (2011). Literacy Culture and Everchanging Types of Literacy. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1133-1154.
- Odabaş, H., Odabaş, Y., & Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Okur, A. (2013). Yaşam Boyu Okuma İçin Okuma Öğretimi. A. Okur. (Ed.). *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi*, 1-46. İstanbul: Pegem Akademi.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi. *Bilgi dünyası*, 11(1), 101-121.
- Öz, M. F. (1999). İlkokuma-Yazma Öğretimi. *Eğitim ve Bilim*, 24(114).
- Öz, M. F. (2011). *Uygulamalı Türkçe Eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Anı Yay.
- Özçelik, İ. (1983). Okuma Güçlükleri ve Düzeltilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 8(45).
- Özenç, E. G. (2013). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin İşlevsel Okuryazarlık Düzeylerinin Aile Değişkeninin Özelliklerine Göre İncelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 274.
- Öztahtalı, İ. İ. (2011). Speed-Reading Techniques and the Implementability in Turkish. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1).
- Potur, Ö. (2014). Türkçe Derslerinde Eleştirel Okuryazarlık. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(4).
- Rayner, K., Pollatsek, A., Ashby, J., & Clifton Jr, C. (2012). *Psychology of Reading*. New York: Psychology Press.
- Richards, A. N. (1938). The Croonian lecture: processes of urine formation. *Proceedings of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 126(844), 398-432. Akt. Harris, T. L., & Hodges, R. E. (1995). *The literacy dictionary: The vocabulary of reading and writing*. Order Department, International Reading Association.
- Ryan, J. (1995). Functional Literacy. Harris, T. L., & Hodges, R. E. (Ed) *The literacy dictionary: The vocabulary of reading and writing*. Order Department, International Reading Association.
- Savran, N. Z. (2004). PISA Projesi'nin Türk Eğitim Sistemi Açısından Değerlendirilmesi.
- Sayılan, F., & Yıldız, A. Türkiye'de Yetişkin Okuryazarlığı.

- Sevim, O., & Şeref, İ. (2015). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Eğitimi Dersiyle İlgili Görüş ve Önerileri. *EKEV Akademi Dergisi*, 61(61), 365-378.
- Sinan, A. T. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 75-78.
- Susar Kırmızı, F. (2016). Metinler Arası Okuma. F. Susar Kırmızı. (Ed.). *İlk ve Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı.
- Şahbaz, N. K., & Çekici, Y. E. (2012). Disiplinler Arası Bir Disiplin Olarak Türkçe Eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 7(3).
- Şenol, M. (2001). Okuma ve Yazma Öğretiminin Kaynakları. *Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2). 205-219.
- Şeref, İ. (2015). Türkçeyi Yeni Öğrenen Yemenli Öğrencilerin Temel Seviyedeki Hikâye Kitaplarını Anlama Düzeyleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, ISSN: 2198 – 4999. 1491-1502
- Tazebay, A., & Çelenk, S. (2008). Türkçe Öğretimi. Ankara: Maya akademi.
- Temizkan, M. (2009). *Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Temizkan M. (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Temel Dil Becerilerinden Okuma ile İlgili Kavramları Öğrenme Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2011) 29-47.
- Temizyürek, F., & Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları: 1923-2004*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Koçak, K. (1993). Eğitim Programı. *Türkçe Öğretimi ve Sorunları*. Türk Eğitim Derneği 11. Toplantısı 25-26 Ağustos 1993. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Unat, F.R. (1933). İlk, Orta, Yüksek Tedrisatımızın On Senelik Bilançosu. *Fikirler*. Sayı: 100. s. 3-36. Akt. Akyüz, Y. (1993). Türk Eğitim tarihi (History of Turkish Education). İstanbul: Kültür Koleji Yayınları
- Ungan, S. (2008). Okuma Alışkanlığımızın Kültürel Altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.

- Unoh, S. O. (1977). On Teaching Reading and Writing for Functional Literacy. Copyright cG1977 by the authors. *Reading Horizons is produced by The Berkeley Electronic Press (bepress)*. <http://scholarworks.wmich.edu/reading-horizons>, 17(2), 110. 10 Kasım 2016 tarihinde erişildi.
- Uzun, G. L. (2009).Yaratıcı Bir Süreç Olarak Okuma. 24-25 Mayıs 2008 “Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu’nda Sunulan Bildiri.
- Valdivielso, Sofia. 2006. “Functional Literacy, Functional Illiteracy: The Focus of an Ongoing Social Debate.” *Convergence* 39(2-3):123-129.
Akt: Yıldız, M., Ateş, S., Yıldırım, K., & Rasinski, T. (2011). Okumaz Yazmaz Türk Kadınların Perspektifinden Okuryazarlık ve Okumaz Yazmazlık: Fenomonolojik bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 740-759.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri: Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Yaylamaz, S. (2016). *Okuma Zekası (RIQ)*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yıldız, C. (2010). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1), 48-53.
- Yılmaz, B. (1995). Okuma Sosyolojisi: Ankara’da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3), 325-336.
- Yılmaz, B. (2002). Bilgi-Toplum İlişkisi ve Türkiye. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*,19(2).
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Yılmaz, Z. A. (2007). Sınıf öğretmenlerine Türkçe öğretimi. *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım*.

İNTERNET KAYNAKLARI

Ana Kız Okuldayız Kozluk HEM Okuma Yazma Kursu Verileri http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/72/05/237541/dosyalar/2013_07/05041851_anakzokuldayz.pdf (Erişim Tarihi: 13/09/2016)

Education for All Global Monitoring Report 2006, http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf (Erişim Tarihi: 01/10/2016)

Education For All 2000-2015 Achievements and Challenges, EFA Global Monitoring Report 2016, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002322/232205e.pdf> (Erişim Tarihi: 10/10/2016)

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 8 Eylül Dünya Okuma Yazma Günü Mesajı, <http://okuma-yazma.meb.gov.tr/www/8-eylul-dunya-okuma-yazma-gunu-mesaji/icerik/211> (Erişim Tarihi: 08/09/2016)

Okuryazarlık, <http://unesco.org.tr/dokumanlar/egitim/okuryazarlik.pdf> (Erişim Tarihi: 22/09/2016)

Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu, Çocuk Vakfı, http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/Raporlar/11Okuyan_Turkiye_Projesi_Raporu%20_Temmuz2003.pdf (Erişim Tarihi: 29/10/2016)

PISA Örnek Okuma Becerileri Soruları, MEB Ölçme, Değerlendirme, ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2015/02/pisa-ornek-sorular-okumabecerileri.pdf> (Erişim Tarihi: 05/03/2017)

PISA Testi: Türkiye 72 ülke içinde 50'nci sırada, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38219262> (Erişim Tarihi: 07/12/2016)

PISA 2015 Ulusal Raporu, Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf (Erişim Tarihi: 06/03/2017)

Teaching and Learning: Achieving Quality For All, EFA Global monitoring Report, 2013/4 <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225660e.pdf> (Erişim Tarihi: 04/11/2016)

The Economic & Social Cost of Illiteracy, A snapshot of illiteracy in a global context 24 August 2015, <https://worldliteracyfoundation.org/wp-content/uploads/2015/02/WLF-FINAL-ECONOMIC-REPORT.pdf> (Erişim Tarihi: 01/11/2016)

TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi İstatistik Sorgulama, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr> (Erişim Tarihi: 01/11/2016)

Türkiye'nin Demografik Dönüşümü, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TurkiyeninDemografikDonusumu_220410.pdf (Erişim Tarihi: 05/11/2016)

Türkiye Demografisi Sayfası, https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_demografisi (Erişim Tarihi: 05/11/2016)

Türkiye’de Kaç Kişi İnternet Kullanıyor, Akşam Gazetesi
<http://www.aksam.com.tr/teknoloji/turkiyede-kac-kisi-internet-kullaniyor-15708h/haber-15708> (Erişim Tarihi: 30/09/2016)

Türkiye Nüfus Sayımı Verileri (1935), https://tr.wikipedia.org/wiki/1935_T%C3%BCrkiye_n%C3%BCfus_say%C4%B1m%C4%B1#N.C3.BCfusun_di.C4.9Fer_verileri (Erişim Tarihi: 30/03/2017)

